

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Ghid privind jurisprudența Convenției europene a drepturilor omului

---

Drepturile persoanelor LGBTI

Actualizat la 28 februarie 2025

Întocmit de Grefă. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest raport, în format tipărit sau electronic, să completeze formularul de contact: *cerere de reproducere sau republicare a unei traduceri*, pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații referitoare la traducerile în curs de realizare ale ghidurilor privind jurisprudența, vă rugăm consultați lista *Traduceri în curs*.

Textul original al acestui ghid este redactat în limba engleză. Este actualizat periodic, cel mai recent la 28 februarie 2025. Poate suferi modificări de formă.

Ghidurile privind jurisprudența pot fi descărcate de la adresa *https://ks.echr.coe.int*. Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să vizitați contul de X al Curții *https://x.com/ECHR_CEDH*.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2025

Cuprins

Cuprins 3

În atenția cititorilor 5

Introducere 6

I. Obligații în contextul relelor tratamente 7

A. Pragul relevant 7

B. Obligația generală de a asigura protecția împotriva relelor tratamente și obligația generală de a ancheta și de a pedepsi persoanele responsabile 9

C. Obligația specifică de a preveni actele de violență motivate de ură și de a ancheta motivele de discriminare 10

D. Obligații în contextul imigrației 14

1. Nereturnarea 14

a. Risc(ul) 15

b. Credibilitate(a) 16

c. Cauze soluționate 17

d. Detenție 17

II. Probleme personale și familiale 18

A. Considerații generale 18

1. Noțiunile de viață privată și viață de familie 18

2. Obligații negative și pozitive 20

3. Marjă de apreciere și consens 21

B. Subiecte majore 23

1. Chestiuni legate de persoanele transgen 23

a. Intervenții chirurgicale 23

b. Recunoașterea sexului (adică modificarea mențiunii privind sexul din documentele oficiale) 24

c. Cheltuieli medicale 27

2. Chestiuni legate de persoanele intersexuale 29

3. Căsătoria 29

4. Parteneriate/uniuni civile 31

5. Probleme parentale 32

6. Maternitatea de substituție 34

III. Libertatea de exprimare și (libertatea) de asociere 36

A. Libertatea de exprimare 36

1. Atingerea adusă vieții private, imaginii, onoarei sau reputației 36

2. Discursul de incitare la ură 38

3. Impunerea (păstrării) tăcerii și interdicții legale privind homosexualitatea 39

4. Obligații pozitive în temeiul art. 10 40

B. Libertatea de întrunire și de asociere 41

1. Înregistrare 41

2. Demonstrații 41

i. Obligații negative 41

ii. Obligații pozitive 43

IV. Discriminare 44

A. Considerații generale 44
1. Situații comparabile 45
2. Scopuri legitime și justificări 46
3. Marjă de apreciere 46

B. Exemple de jurisprudență 47
1. Relații intime 47
2. Parteneriatul civil și căsătoria 47
3. Adopția 48
4. Încredințarea, dreptul de vizitare/ de a avea legături personale cu minorul și alte aspecte legate de copii 50
5. Drepturi sociale 51
6. Ocuparea forței de muncă 52
7. Permise de ședere 53
8. Obligații pozitive în temeiul art. 14 53
9. Întrunire, asociere și exprimare 56

Lista cauzelor citate 58

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind jurisprudența, publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de Curtea de la Strasbourg.

Prezentul ghid analizează și rezumă jurisprudența în temeiul diverselor articole ale Convenției europene a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”) referitoare la drepturile persoanelor LGBTI. Trebuie citit în coroborare cu ghidurile privind jurisprudența, elaborate pe articole, la care face trimitere în mod sistematic.

Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente.*

Hotărârile și deciziile Curții nu doar soluționează cauzele cu care a fost sesizată, ci servesc, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției, contribuind astfel la respectarea, de către state, a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 18 ianuarie 1978, pct. 154, seria A nr. 25, și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), nr. 44898/10, pct. 109, 5 iulie 2016].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, ridicând astfel standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor parte la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), 30078/06, pct. 89, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și, mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu impune „o responsabilitate comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul intern într-un mod care să asigure efectul deplin al drepturilor și libertăților definite în Convenție și în protocoalele la aceasta [*Grzęda împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

* Jurisprudența citată poate fi în una sau în cele două limbi oficiale (engleză și franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, referința citată este cea a unei hotărâri pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră. Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*).

Introducere

1. Convenția este un instrument viu, care trebuie interpretat ținând seama de condițiile de viață actuale [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 92; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 74-75]. Această afirmație este deosebit de relevantă în contextul cererilor formulate de persoane lesbiene, homosexuale, bisexuale, transgen și intersexuale (LGBTI), domeniu în care jurisprudența Curții a continuat să evolueze de-a lungul anilor. Persoanele LGBTI au sesizat Curtea în temeiul a diferite articole din Convenție și au oferit Curții posibilitatea de a dezvolta un volum considerabil de jurisprudență, în care a stabilit natura și întinderea drepturilor care le sunt garantate de Convenție, precum și obligațiile ce revin autorităților interne în ceea ce le privește.

2. Prezentul ghid oferă o prezentare de ansamblu a jurisprudenței Curții referitoare la aspecte legate de persoanele LGBTI. Structura sa reflectă diferitele drepturi invocate în principal în fața Curții, făcând referire la principiile și subiectele cele mai relevante în acest context.

3. La fel ca în cazul jurisprudenței, și terminologia evoluează. Având în vedere evoluția socială și lingvistică din domeniul drepturilor omului aplicabile chestiunilor orientării sexuale, identității de gen sau exprimării de gen și caracteristicilor sexuale, este posibil ca terminologia folosită de Curte în unele dintre hotărârile sale să nu corespundă formelor de exprimare actuale. Totuși, terminologia utilizată în prezentul Ghid este aceeași care se folosește în hotărârea sau în decizia la care face referire Ghidul.

I. Obligații în contextul relelor tratamente

Art. 3 din Convenție

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante."

Art. 5 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.

5. Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei deținere în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații."

Art. 14 din Convenție

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [...] Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație."

A. Pragul relevant

4. Potrivit jurisprudenței Curții, relele tratamente trebuie să atingă un nivel minim de gravitate pentru a intra în sfera de aplicare a art. 3 și pentru a declanșa aplicarea obligațiilor/ pentru a impune respectarea obligațiilor care decurg din această dispoziție. Aprecierea acestui nivel minim este

relativă: depinde de toate circumstanțele cauzei, cum ar fi natura și contextul tratamentelor, durata acestora, efectele fizice și psihologice ale acestora și, în unele cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei (*Stasi împotriva Franței*, 2011, pct. 75), deși trebuie subliniat faptul că orice recurgere la forța fizică de către un agent al statului, care nu este impusă în mod necesar de comportamentul persoanei în cauză, ar intra de asemenea sub incidența art. 3 din Convenție și ar constitui o încălcare a acestuia [*Bouyid împotriva Belgiei*(MC), 2015, pct. 101]. În plus, art. 3 nu poate fi limitat la acte de rele tratamente fizice; acesta se referă și la provocarea suferinței psihice. Prin urmare, un tratament poate fi considerat degradant atunci când provoacă victimelor sale sentimente de frică, angoasă şi inferioritate în măsură să le umilească și să le înjosească (*Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 42; *Lapunov împotriva Rusiei*, 2023, pct. 108).

5. Curtea nu exclude posibilitatea ca anumite tratamente întemeiate pe prejudecățile unei majorități heterosexuale față de o minoritate homosexuală să intre, în principiu, în sfera de aplicare a art. 3 (*Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 121). Cu toate acestea, în cauza *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 122-123, Curtea a considerat că anchetarea și eliberarea din serviciul militar/demiterea din armată a reclamanților, ca urmare a unei politici a Ministerului Apărării de excludere a homosexualilor din forțele armate, nu au atins nivelul minim de gravitate pentru a intra în domeniul de aplicare a art. 3 din Convenție. În consecință, a constatat că nu a fost încălcat art. 3 din luat separat sau coroborat cu art. 14. A ajuns la aceeași concluzie în cauza *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, pct. 56, în contextul proiecției unui film în care era prezentată o familie formată din persoane de același sex, într-un cinematograf, în care reclamantele au fost înconjurate de contra-manifestanți, mai numeroși decât acestea, dar fără să aibă loc acte de agresiune fizică. Curtea a considerat că agresiunile verbale, deși au fost în mod evident discriminatorii și au avut loc în contextul unor acte care dovedesc existența unor tipare de violență și intoleranță față de o minoritate sexuală, nu au fost atât de grave încât să provoace sentimentele de teamă, angoasă/chin sau inferioritate care sunt necesare pentru a determina aplicarea art. 3. Curtea a constatat că un astfel de tratament a atins nivelul de gravitate necesar pentru ca art. 8 să devină aplicabil (ibid., pct. 68).

6. În schimb, în cauza *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 70-71, Curtea a subliniat că reclamanții, care au fost atacați în timpul unui marș organizat în Tbilisi pentru a marca Ziua Internațională împotriva Homofobiei, au fost ținta unui discurs de incitare la ură și a unui comportament agresiv. Reclamanții au fost înconjurați de o mulțime furioasă care îi depășea numeric și care profera amenințări cu moartea și recurgea în mod aleatoriu la agresiuni fizice, demonstrând caracterul real al amenințărilor și că o prejudecată homofobă evidentă a avut rolul de factor agravant într-o situație de teamă intensă și anxietate. Curtea a considerat că scopul acestor abuzuri verbale și, (în mod) sporadic, fizice era în mod evident acela de a-i speria pe reclamanți astfel încât aceștia să înceteze să își exprime public sprijinul pentru comunitatea LGBT. Aceasta a constatat astfel că tratamentul aplicat reclamanților le-a provocat sentimente de teamă, angoasă și nesiguranță incompatibile cu respectarea demnității lor umane și care au atins pragul de gravitate necesar pentru aplicarea art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție, cu privire la care Curtea a considerat, în cele din urmă, că au fost încălcate (a se vedea, pentru alte exemple, *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 49; *M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, pct. 119*, Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 60-61, *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 97, citate mai jos; *Romanov și alții împotriva Rusiei*, 2023, pct. 68).

7. Curtea a lăsat deschisă chestiunea dacă actele medicale destinate să asigure conformitatea cu un anumit sex, cum ar fi, printre altele, castrarea și intervențiile care au ca scop mărirea și dilatarea vaginului, efectuate asupra unui copil fără consimțământul său, intră în sfera de aplicare a art. 3 [a se vedea *M. împotriva Franței*, (dec.), 2022, pct. 63].

B. Obligația generală de a asigura protecția împotriva relelor tratamente și obligația generală de a ancheta și de a pedepsi persoanele responsabile

8. Dacă este/odată atins pragul relevant, intră în joc o serie de obligații. Obligația ce revine înaltelor părți contractante în temeiul art. 1 din Convenție, de a asigura oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție, coroborată cu art. 3, impune statelor să adopte măsuri care să garanteze că persoanele aflate sub jurisdicția lor nu sunt supuse la rele tratamente, inclusiv relelor tratamente aplicate de persoane fizice (*M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, pct. 109). Aceasta include, printre altele, obligația de a institui dispoziții de drept penal eficiente pentru a descuraja comiterea unor infracțiuni împotriva integrității personale, dublate de un sistem/mecanism de aplicare a legislației pentru prevenirea, eliminarea și pedepsirea încălcării dispozițiilor respective (*Stasi împotriva Franței*, 2011, pct. 80).

9. Aceasta include de asemenea obligația de a proteja persoanele împotriva relelor tratamente. De exemplu, în contextul capetelor de cerere formulate de deținuți, Curtea trebuie să stabilească dacă, în circumstanțele unei anumite cauze, autoritățile știau sau ar fi trebuit să știe că un reclamant era supus sau risca să fie supus la rele tratamente de către colegii săi de celulă și, în caz afirmativ, dacă administrația penitenciarului/centrului de detenție, în limitele competențelor sale oficiale, a luat măsuri rezonabile pentru a elimina aceste riscuri și pentru a-l proteja pe reclamant de acest abuz (*Premininy împotriva Rusiei*, 2011, pct. 84). Cauza *Stasi împotriva Franței*, 2011, pct. 89 și 101, privea un deținut homosexual care a fost supus la rele tratamente de către alți deținuți. Curtea a constatat că dispozițiile penale în vigoare îi ofereau reclamantului o protecție eficientă și suficientă împotriva vătămării fizice și că, având în vedere informațiile aduse la cunoștința autorităților, acestea din urmă luaseră toate măsurile rezonabile pentru a-l proteja pe reclamant (de exemplu să îl transfere într-o altă celulă, să îi permită să facă duș singur și să fie însoțit sistematic de un gardian). În schimb, în cauza *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, Curtea a criticat caracterul adecvat al răspunsului autorităților și acțiunile întreprinse ca urmare a capetelor de cerere formulate de reclamantă cu privire la agresiuni și la un discurs de incitare la ură. Ulterior incendierii premeditate a clubului reclamantei, clubul în general și reclamanta, personal, au devenit ținta unor agresiuni continue din partea unor indivizi. Poliția a adoptat măsuri de protecție abia la câteva zile după solicitarea reclamantei și acestea au fost ridicate după cinci zile, din motive neclare. Astfel, Curtea a hotărât că autoritățile nu i-au asigurat reclamantei o protecție adecvată împotriva agresiunilor din partea unor persoane particulare, motivate de prejudecățile acestora (pct. 112-114). În mod similar, în pofida faptului că reclamanta a fost ținta unui discurs abuziv online, pe platforme de social media, nu s-a luat nicio măsură și, deși comentariile pline de ură conțineau îndemnuri nemascate la violență, care impuneau asigurarea unei protecții în temeiul dreptului penal, aceasta nu a beneficiat de niciun fel de protecție. Prin urmare, Curtea a constatat că autoritățile nu au răspuns în mod adecvat la discursul homofob de incitare la ură, a cărui țintă directă a fost reclamanta, din cauza orientării sale sexuale (pct. 117-122).

10. Orice măsură de protejare a unui reclamant aflat în pericol trebuie să fie adecvată. De exemplu, (men)ținerea unui deținut homosexual în izolare totală și în condiții neadecvate timp de peste opt luni, pentru a-l proteja de ceilalți deținuți, a constituit o încălcare a art. 3, luat separat și coroborat cu art. 14 (*X împotriva Turciei*, 2012, pct. 42-57). Curtea a hotărât că, chiar dacă teama de abuzuri fizice impunea adoptarea anumitor măsuri de siguranță pentru a-l proteja pe reclamant, aceste temeri nu erau suficiente pentru a justifica o măsură de izolare totală a reclamantului de ceilalți deținuți. De asemenea, Curtea nu a fost convinsă că necesitatea de a lua măsuri de siguranță pentru a proteja bunăstarea/integritatea fizică a reclamantului a fost principalul motiv al excluderii sale totale din viața carcerală: în opinia sa, homosexualitatea reclamantului a fost motivul esențial al măsurii.

11. Pe lângă obligația de protecție, art. 3 se referă și la obligațiile procedurale. Deși sfera de aplicare a acestor obligații pozitive poate varia în funcție de circumstanțele cauzei, de la cauze în care rele

tratamente contrare Convenției au fost aplicate cu participarea agenților statului la cauze în care acte de violență au fost săvârșite de persoane particulare, cerințele procedurale sunt similare: acestea se referă în principal la obligația autorităților de a iniția și de a efectua o anchetă care să permită stabilirea faptelor și identificarea și – dacă este cazul – pedepsirea persoanelor responsabile (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 96, și *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 84-85).

C. Obligația specifică de a preveni actele de violență motivate de ură și de a ancheta motivele de discriminare

12. Autoritățile au obligația specifică de a preveni actele de violență motivate de ură. În special, atunci când există indicii *prima facie* potrivit cărora actele de violență au fost motivate sau, cel puțin, influențate de orientarea sexuală a victimei, se impune ca autoritățile naționale să aplice în mod eficient mecanismele de drept penal național capabile să elucideze posibilul motiv de ură cu conotații homofobe din spatele incidentului violent și să îi identifice și, după caz, să îi pedepsească în mod corespunzător pe cei responsabili (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 105, *Hanovs împotriva Letoniei*, 2024, pct. 48).

13. Obligația autorităților de a preveni actele de violență motivate de ură, precum și de a investiga existența unei posibile legături între un motiv de discriminare și un act de violență, poate intra sub incidența aspectului procedural al art. 3 din Convenție, dar se poate considera, de asemenea, că aceasta face parte din obligațiile pozitive ce revin autorităților în temeiul art.14, de a asigura, fără discriminare, respectarea valorilor fundamentale consacrate la art. 3 (ibid., pct. 91; *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 63-64; *M.C. și A.C. împotriva României* 2016, pct. 106; *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 36, *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, pct. 34; a se vedea și *Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 57, și *Karter împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 77, în care Curtea a efectuat o examinare simultană din perspectiva art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție[1]). Mai mult, Curtea reamintește recent că această datorie se poate manifesta ca o obligație pozitivă de a asigura exercitarea drepturilor consacrate la art. 8 (*Hanovs împotriva Letoniei*, 2024, pct. 38, discutate infra, în care Curtea a efectuat o examinare simultană din perspectiva art. 3 și 8 coroborat cu art. 14 din Convenție).

14. Curtea a hotărât că, fără o abordare strictă din partea autorităților de aplicare a legii, infracțiunile motivate de prejudecăți ar fi tratate în mod inevitabil pe picior de egalitate cu cauzele obișnuite, care nu implică astfel de conotații, iar indiferența rezultată ar fi echivalentă cu acceptarea/încuviințarea oficială a infracțiunilor motivate de ură sau chiar cu complicitatea la acestea (*Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 77, cu trimiterile suplimentare, precum și *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 106 și *Hanovs împotriva Letoniei*, 2024, pct. 46). Astfel, potrivit Curții, examinarea actelor de violență și brutalitate care decurg din atitudini discriminatorii pe o poziție de egalitate cu actele de violență săvârșite în cauze care nu implică astfel de conotații ar însemna să fie ignorată natura specifică a unor acte cu efecte deosebit de distructive pentru drepturile fundamentale. A nu face diferența între modul de abordare a unor situații fundamental diferite poate constitui un tratament nejustificat, care contravine art. 14 din Convenție (*Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 44, *Karter împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 76).

15. Obligația statului pârât de a efectua o anchetă privind posibilele motive discriminatorii ale unui act de violență reprezintă obligația de a depune toate eforturile și nu este absolută. Autoritățile trebuie să facă ceea ce este rezonabil în circumstanțele respective pentru a colecta și asigura probele, pentru a explora toate metodele practice de descoperire a adevărului și pentru a pronunța decizii temeinic motivate, imparțiale și obiective, fără omiterea unor fapte suspecte, care pot indica acte de violență motivate, de exemplu, de o discriminare bazată pe orientarea sexuală (*Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 67; *M.C. și A.C. împotriva României* 2016, pct. 113; *Aghdgomelashvili și*

[1] A se vedea și Ghid de jurisprudență privind art. 14 și art. 1 din Protocolul nr. 12 - Interzicerea discriminării.

Japaridze împotriva Georgiei, 2020, pct. 38, *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, pct. 37, *Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 63, *Karter împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 76).

16. În cazul în care există suspiciunea că un act de violență a fost motivat de atitudini discriminatorii, este deosebit de important ca ancheta oficială să fie efectuată cu rigurozitate și imparțialitate, având în vedere necesitatea de a reafirma permanent condamnarea unor astfel de acte de către societate și de a menține încrederea grupurilor minoritare în capacitatea autorităților de a le proteja de violențele motivate de discriminare. Respectarea de către stat a obligațiilor pozitive care îi revin impune ca sistemul juridic intern să își demonstreze capacitatea de a pune în aplicare legislația penală împotriva autorilor unor asemenea acte de violență (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 95, și *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 85). În plus, atunci când ancheta oficială a condus la inițierea unei proceduri în fața instanțelor naționale, procedura în ansamblu, inclusiv faza de judecată, trebuie să îndeplinească cerințele art. 3 din Convenție (*M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, pct. 112). Deși nu există o obligație absolută ca toate urmăririle penale să aibă ca rezultat o condamnare sau pronunțarea unei anumite pedepse, instanțele naționale nu ar trebui, în niciun caz, să se arate dispuse să lase nepedepsite atingerile grave aduse integrității fizice și psihice sau să permită sancționarea infracțiunilor grave cu pedepse excesiv de blânde (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 97).

17. În cauza *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, în care, astfel cum s-a explicat mai sus, a fost atins pragul necesar pentru a declanșa aplicarea art. 3, autoritățile au fost informate cu privire la marșul organizat pentru marcarea Zilei Internaționale împotriva Homofobiei, iar reclamanții au solicitat poliției să le asigure protecție împotriva protestelor previzibile ale persoanelor cu opinii homofobe și transfobe. Curtea a observat că, având în vedere istoricul ostilității publice față de comunitatea LGBT din Georgia, autoritățile cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască riscurile asociate cu orice eveniment public legat de acea comunitate vulnerabilă și, în consecință, aveau obligația de a asigura un nivel sporit de protecție din partea statului. Cu toate acestea, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au respectat obligația. În plus, în loc să se concentreze asupra stăpânirii celor mai agresivi contrademonstranți, cu scopul de a permite desfășurarea procesiunii pașnice, tardiva intervenție a poliției s-a îndreptat spre arestarea și evacuarea anumitor reclamanți, chiar victimele pe care fusese chemată să le protejeze. În pofida faptului că legislația prevedea un astfel de demers, autoritățile naționale nu au efectuat o anchetă eficientă cu privire la această chestiune, cu scopul de a demasca posibilele motive homofobe. În absența unei anchete aprofundate, Curtea a considerat că ar fi dificil ca statul pârât să pună în aplicare măsuri menite să îmbunătățească menținerea ordinii în cazul unor demonstrații pașnice similare în viitor, subminând astfel încrederea publicului în politica antidiscriminare a statului. Prin urmare, au fost încălcate obligațiile pozitive ale statului pârât în temeiul art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție de a-i proteja pe reclamanți și de a ancheta incidentul.

18. În cauza *M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, și pe baza unor considerente similare, Curtea a considerat că pragul relevant a fost, de asemenea, atins atunci când reclamanții au fost atacați pe drumul de întoarcere acasă de la un marș gay. Curtea a constatat că ancheta a durat prea mult timp, a fost marcată/viciată de deficiențe grave și nu a luat în considerare posibilele motive discriminatorii. În opinia Curții, necesitatea efectuării unei anchete adecvate cu privire la posibilitatea ca discriminarea să fi fost motivația atacului era indispensabilă, având în vedere ostilitatea față de comunitatea LGBTI din statul pârât. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 (sub aspect procedural) din Convenție, coroborat cu art. 14 din Convenție.

19. În cauza *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, în care tratamentul în litigiu a fost aplicat de poliție în timpul unei percheziții efectuate la biroul unei organizații neguvernamentale („ONG") LGBT, Curtea a considerat că pragul prevăzut la art. 3 a fost, de asemenea, atins și că ura homofobă și/sau transfobă fusese un factor determinant pentru comportamentul imputat ofițerilor de poliție. Aceștia din urmă i-au umilit și înjosit intenționat pe reclamante și pe colegii lor, folosind un discurs de incitare la ură, rostind insulte, amenințând că vor dezvălui publicului orientarea lor sexuală reală și/sau percepută sau că vor recurge la (acte de) violență fizică. În plus, reclamantele au fost

supuse unor percheziții corporale fără nicio utilitate/valoare pentru anchetă. Cu toate acestea, nu a fost luată nicio măsură de investigare, astfel încât Curtea a constatat încălcarea art. 3 atât sub aspect material, cât și (sub aspect) procedural, coroborat cu art. 14[2] din Convenție.

20. În cauza *Sabalić împotriva Croației*, 2021, reclamanta a fost lovită cu pumnii și picioarele de către un bărbat după ce i-a dezvăluit acestuia orientarea sa sexuală. Poliția a inițiat o procedură pentru tulburarea liniștii (publice), în urma căreia făptuitorul a fost amendat cu suma derizorie de 40 de euro, fără să fi fost ridicată problema existenței unei infracțiuni motivate de ură. Curtea a constatat că, prin inițierea procedurii ineficiente privind infracțiunea minoră și, ca urmare, prin întreruperea în mod eronat a procedurii penale ulterioare din motive formale (*ne bis in idem*), autoritățile naționale nu și-au îndeplinit în mod adecvat și eficient obligația procedurală prevăzută de Convenție cu privire la atacul violent împotriva reclamantei, motivat de orientarea sa sexuală. Un astfel de comportament al autorităților a fost contrar obligației acestora de a combate impunitatea pentru infracțiunile motivate de ură, care au efecte deosebit de distructive pentru drepturile fundamentale. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 (sub aspect procedural), coroborat cu art. 14 din Convenție.

21. În cauza *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, Curtea a constatat că atacul neprovocat, inclusiv zece lovituri aplicate la nivelul mai multor părți ale corpului celui de-al doilea reclamant, a constituit un tratament care era degradant chiar și în lipsa unor conotații homofobe, a căror existență ar fi trebuit să fie investigată de autorități. Deși, în ziua depunerii plângerii în fața autorităților (în aceeași zi în care a fost agresat și a suferit o contuzie), cel de-al doilea reclamant nu a menționat în mod specific discriminarea, acesta a declarat ulterior că agresorul, care îl recunoscuse dintr-un videoclip de pe internet, în care reclamantul era identificat în mod clar ca fiind homosexual, îl numise „pederast" și „pedofil". Cu toate acestea, autoritățile nu au examinat niciodată serios posibilitatea ca relele tratamente aplicate celui de-al doilea reclamant să fi constituit o infracțiune motivată de ură, întrucât procurorul s-a bazat doar pe declarațiile celor două părți la litigiu și pe raportul medico-legal/ de expertiză medico-legală. Această atitudine a fost confirmată de faptul că nu au fost identificați și audiați potențiali martori, că nu a fost inițiată o cercetare la fața locului / locul săvârșirii infracțiunii sau că nu au fost incluse oficial în dosar fotografiile cu leziunile suferite. În plus, ținând seama de leziunile minore suferite de reclamant și de cadrul juridic intern, în funcție de constatarea existenței sau absenței unui motiv discriminatoriu, erau aplicate fie sancțiuni administrative foarte blânde, fie sancțiuni penale (foarte blânde). Prin urmare, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația procedurală de a ancheta atacul.

22. În *Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, reclamanții respectivi (în legătură cu acest capăt de cerere, 27 de resortisanți georgieni, care fie erau membri ai personalului organizațiilor neguvernamentale reclamante, fie membri și susținători ai comunității LGBT), care urmau să participe la un miting organizat la 17 mai 2013 pentru a marca Ziua Internațională împotriva Homofobiei, în cadrul căruia intenționau să organizeze un protest tacit de tip flashmob timp de 20 de minute, au fost puși într-o situație de anxietate intensă și de suferință emoțională din cauza contrademonstranților. Aceștia au fost încercuiți de un grup de persoane care îi depășea numeric și au fost agresați fizic și verbal, homofobia jucând în mod evident un rol important. Curtea a constatat că autoritățile interne nu au efectuat o anchetă adecvată privind relele tratamente motivate de ură, aplicate celor 27 de reclamanți cu încălcarea art. 3 (sub aspect procedural), coroborat cu art. 14 din Convenție. Aceasta a pus sub semnul întrebării independența și imparțialitatea anchetei și a constatat că, deși au fost inițiate două proceduri penale separate, niciuna dintre ele nu a condus la rezultate concrete. O astfel de prelungire a anchetei evidențiază incapacitatea persistentă a autorităților de a investiga violențele homofobe și/sau transfobe. Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare sub aspect material a acestor dispoziții, în măsura în care autoritățile nu au luat măsuri adecvate pentru

[2] A se deosebi de hotărârea în cauza *Asociația pentru solidaritate LambdaIstanbul LGBTI împotriva Turciei* (decizia Comitetului), 2021, în care Curtea a constatat că plângerea formulată în temeiul art. 3 și 14, cu privire la percheziția efectuată la sediul unui ONG LGBTI și ridicarea de înscrisuri, era vădit nefondată.

a-i proteja pe demonstranții LGBT împotriva grupului de agresori și nu (și-)au învățat (lecția) din gestionarea defectuoasă a mitingului LGBT din anul precedent. În ciuda obligației de a asigura un nivel sporit de protecție din partea statului, singurele măsuri luate au fost formarea unor cordoane fragile de ofițeri de poliție neînarmați și adoptarea în prealabil a unui plan de dispersare a mulțimii, care, în practică, s-a dovedit haotic. Neadoptarea unor măsuri eficiente a fost agravată de dovezi care au indicat o complicitate oficială și chiar o participarea activă la actele individuale motivate de prejudecăți. În plus, Curtea a constatat că ofițerii de poliție l-au umilit pe unul dintre reclamanți, adresându-i remarci jignitoare, în timp ce îl bărbiereau (operațiune care, conform acestora, a fost necesară din motive de siguranță și care a fost filmată cu un telefon mobil), exprimându-și în mod clar prejudecățile față de acesta din urmă, din cauza asocierii sale cu comunitatea LGBT.

23. În cauza *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, reclamanta este o bine-cunoscută membră a comunității LGBT, care a devenit subiectul unei campanii motivate de ură după ce clubul său, unde membri ai comunității LGBT se întâlneau pentru a socializa, a fost incendiat cu premeditare. Deși autoritățile au efectuat o anchetă promptă și rezonabil de diligentă cu privire la incendierea premeditată, poliția nu a interogat martori și nu a luat nicio măsură de investigare, în pofida faptului că motivația urii a fost evidentă încă de la început, chiar înainte ca poliția să deschidă ancheta. Cu toate acestea, deși au avut la dispoziție probe clare și directe care demonstrau că incendierea premeditată a fost motivată de orientarea sexuală a reclamantei și de prejudecățile față de comunitatea LGBT în general, acuzațiile aduse împotriva autorilor nu au reflectat asemenea motive, întrucât legislația penală internă nu prevedea că discriminarea pe motive de orientare sexuală și identitate de gen ar trebui tratată ca fiind motivată de prejudecăți și drept circumstanță agravantă în săvârșirea unei infracțiuni. De asemenea, legea care incrimina incitarea la ură nu făcea referire la orientarea sexuală și identitatea de gen. În consecință, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a ancheta efectiv dacă incendierea premeditată a clubului, motivată de orientarea sexuală a reclamantei, constituia o infracțiune săvârșită din motive homofobe, cu încălcarea art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție (a se vedea supra, pct. 9 pentru alte aspecte ale acestei încălcări).

24. În *Lapunov împotriva Rusiei*, 2023, declarațiile detaliate și consecvente ale reclamantului că a fost răpit și supus unor rele tratamente de către autoritățile cecene ca urmare a orientării sale sexuale erau coroborate cu informații colectate de presă și de organele publice despre „epurarea anti gay" din 2017 și cu contextul general al drepturilor omului și cele ale persoanelor LGBTI în Cecenia. Guvernul nu a oferit explicații convingătoare care să respingă aceste afirmații și, prin urmare, nu și-a îndeplinit sarcina probei pentru a dovedi contrariul. Relele tratamente aplicate reclamantului de către agenți ai statului au constituit tortură și au avut ca rezultat încălcarea sub aspect material a art. 3 din Convenție (pct. 110). Mai mult, a existat o deficiență de sistem în a ancheta detențiile nerecunoscute și dispariițiile din Cecenia cu privire la capetele de cerere în temeiul art. 2 și 3 din Convenție, care a dus încălcarea aspectului procedural al art. 3 din Convenție (pct. 118). În plus, reclamantul a fost supus unei violențe țintite doar pe baza orientării sale sexuale, care era un factor agravant, fiind caracterizată drept o infracțiune motivată de ură în materiale internaționale relevante. Astfel, încălcarea în temeiul art. 3 era motivată de atitudini homofobe, având în vedere nivelul de intoleranță față de persoanele LGBTI în Cecenia, ceea ce a dus la constatarea încălcării art. 14 coroborat cu art. 3 din Convenție (pct. 119-121). În plus, pentru detenția arbitrară a reclamantului nu existau motive de drept și nu era în mod oficial recunoscută, ceea ce era o încălcarea a art. 5 din Convenție (pct. 127-129).

25. La fel, în *Romanov și alții împotriva Rusiei,* 2023, reclamanții erau supuși actelor de violență homofobică săvârșite de persoane particulare și erau reținuți și deținuți ilegal în timpul demonstrațiilor pașnice de susținere a drepturilor LGBTI. Autoritățile ar fi trebui să prevadă riscurile asociate cu evenimentele de masă legate de tema sensibilă social de susținere a comunității LGBTI, având în vedere atitudinile ostile ale unor părți din societatea rusă față de această chestiune. În plus, au circulat amenințări grave înainte de demonstrații. Așadar, a fost încălcat art. 3 (latura materială și

procedurală) ținând seama de art. 14 din Convenție, din moment ce autoritățile nu l-au protejat pe reclamant de violență (pct. 72) și nu au efectuat o anchetă eficientă (pct. 79).

26. În *Hanovs împotriva Letoniei*, 2024, reclamantul și partenerul său au fost agresați verbal și fizic de persoane private într-un loc public, cu intenția de a-i intimida în exprimarea publică a afecțiunii. Curtea a considerat că un astfel de atac, declanșat de expresii de afecțiune, constituia un afront adus demnității umane prin aceea că țintesc expresii universale ale iubirii și prieteniei (pct. 42). Astfel de agresiuni, motivate de manifestări de afecțiune, au afectat profund viețile private ale persoanelor, compromițându-le capacitatea de a trăi autentic și convingându-le să ascundă aspecte esențiale ale vieții lor private pentru a evita vătămările (pct. 43). Deși motivul discriminatoriu al agresiunii nu a fost pus la îndoială, autoritățile naționale au recurs doar la proceduri privind contravenții administrative, făptuitorul nefiind nici acuzat, nici urmărit penal (pct. 51). În consecință, autoritățile naționale nu au prezentat un răspuns robust la un atac motivat de orientarea sexuală a reclamantului, generând un sentiment de impunitate pentru infracțiunile motivate de ură, în loc să ia o poziție clară și intransigentă împotriva unor astfel de acte (pct. 52). Această neabordare a problemei poate duce la normalizarea ostilității față de persoanele LGBTI, poate perpetua cultura intoleranței și a discriminării și încuraja alte acte de similare (pct. 53). Prin urmare, Curtea a concluzionat că statul nu a oferit o protecție adecvată pentru demnitatea și viața privată ale reclamantului prin asigurarea urmăririi penale eficiente a agresiunii împotriva sa, contrar art. 3 și 8 din Convenție coroborate cu art. 14.

27. În *Yevstifeyev și alții împotriva Rusiei*, 2024, autoritățile naționale nu și-au respectat obligația pozitivă de a răspunde în mod adecvat la amenințările homofobe și agresiunea verbală manifestate de un politician împotriva primilor trei reclamanți la o adunare, încălcând art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (pct. 69-77).

D. Obligații în contextul imigrației[3]

1. Nereturnarea

28. Puține prevederi ale Convenției și ale Protocoalelor sale se referă în mod explicit la „străini” și nu cuprind dreptul la azil. De regulă, statele au dreptul, în temeiul dreptului internațional consacrat și sub rezerva obligațiilor prevăzute prin tratate, să controleze intrarea, șederea și expulzarea străinilor. În cauza *Soering împotriva Regatului Unit*, 1989, Curtea a hotărât pentru prima dată că extrădarea reclamantului putea atrage răspunderea statului care îl extrădează în temeiul art. 3 din Convenție. De atunci, Curtea a hotărât în mod constant că expulzarea unui resortisant străin de către un stat contractant poate ridica o problemă în temeiul art. 2 și 3, angajând, astfel, răspunderea statului respectiv în temeiul Convenției, în cazul în care s-au prezentat motive întemeiate pentru a crede că, dacă va fi expulzată, persoana respectivă va risca în mod real să fie supusă în țara de destinație unor tratamente contrare art. 3.

29. Deși majoritatea cauzelor care au ca obiect expulzarea, examinate de Curte în temeiul art. 2 sau art. 3, se referă la expulzarea către țara din care a fugit reclamantul, astfel de cauze pot apărea și în contextul expulzării unui reclamant către o țară terță.

30. Curtea a interpretat obligațiile menționate anterior ca impunând ca o persoană LGBTI, care riscă să fie persecutată (adică să fie supusă unui tratament contrar art. 2 sau art. 3 din Convenție) pe baza orientării sale sexuale sau a identității sale de gen, să nu poată fi returnată în țara de origine. Curtea a hotărât că orientarea sexuală a unei persoane constituie un aspect fundamental al identității sale și că, prin urmare, nimeni nu poate fi obligat să își ascundă orientarea sexuală pentru a evita persecuția [*I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, pct. 24].

[3] A se vedea Ghid de jurisprudență privind imigrația.

31. În acest sens, cauza *B și C împotriva Elveției*, 2020, care privea un homosexual (aflat într-o relație cu o persoană de același sex) care contesta deportarea sa într-o țară (Gambia) în care ar fi riscat să fie supus la rele tratamente din cauza orientării sale sexuale, este deosebit de relevantă. Confirmând *I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, pct. 24, și în concordanță cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), precum și cu poziția Înaltul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), Curtea a considerat că orientarea sexuală a primului reclamant, a cărei veridicitate nu a fost contestată, putea să fie descoperită ulterior în Gambia în cazul returnării sale în această țară. Curtea a considerat, pentru prima dată, că returnarea unor reclamanți într-un stat neeuropean, în care erau expuși riscului de a suferi rele tratamente din cauza orientării lor sexuale, constituia o încălcare a art. 3 din Convenție. Aceasta a concluzionat în special că instanțele naționale care, după ce au considerat că era puțin probabil ca orientarea sexuală a primului reclamant să fie adusă în atenția autorităților gambiene sau a altor persoane, nu au procedat la o evaluare a disponibilității protecției statului împotriva unor acte vătămătoare din partea unor actori nestatali și nu au apreciat suficient riscul de a fi supus la rele tratamente în Gambia, la care era expus primul reclamant ca persoană homosexuală.

32. Principiile generale privind nereturnarea sunt rezumate de Curte în hotărârile pronunțate în cauzele *J.K. și alții împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 77-105, și *F.G. împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 127. Cu toate acestea, unele aspecte deosebit de relevante în contextul LGBTI sunt abordate mai jos.

a. Risc(ul)

33. În conformitate cu art. 3 din Convenție, riscul de a fi supus la rele tratamente în țara de destinație, care poate fi cauzat de actori statali sau nestatali (inclusiv membri ai familiei), trebuie să fie „real”. Aprecierea existenței unui risc real trebuie să se concentreze pe consecințele previzibile ale expulzării reclamantului în țara de destinație, ținând seama de situația generală din respectiva țară și de circumstanțele sale personale. De exemplu, în cauza *B și C împotriva Elveției*, 2020, pct. 60-62*,* Curtea a admis că riscul cauzat de actori nestatali (alții decât membrii familiei reclamantului) putea fi real și, prin urmare, putea necesita protecție, dar că acest lucru nu era valabil pentru riscul persoanei în cauză de a fi supus la rele tratamente de membrii familiei sale.

34. În contextul unor rele tratamente aplicate de autoritățile statului, ca urmare a unei legislații care incriminează și pedepsește actele homosexuale, pentru ca riscul să fie considerat real, legislația în cauză trebuie să fie aplicată efectiv și în mod activ. Deseori, acest lucru nu se întâmplă [*B și C împotriva Elveției*, 2020, pct. 59; *A.N. împotriva Franței* (dec.), 2016, cu privire la returnarea în Senegal; *F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004; *I.I.N. împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2004, cu privire la returnarea în Iran].

35. Curtea îi va impune, de asemenea, migrantului reclamant să demonstreze existența unor circumstanțe specifice, care l-ar expune personal unui risc de (a fi supus la) rele tratamente. Aceste circumstanțe specifice pot fi demonstrate de reclamant prin furnizarea de informații privind relele tratamente suferite anterior în țara de destinație (atestate, în mod ideal, de documente medicale), demonstrând că alte state străine i-au acordat statutul de refugiat sau prin furnizarea unor evaluări efectuate de UNHCR; de asemenea, acestea pot fi demonstrate prin furnizarea de probe privind persecuția sistematică actuală a unor persoane aflate într-o situație similară. În cazul în care o persoană susține că aparține unui grup expus în mod sistematic unei practici de rele tratamente, protecția art. 3 intră în discuție/intervine în cazul în care persoana în cauză demonstrează că există motive serioase pentru a crede în existența practicii în cauză și în apartenența sa la grupul în cauză. În acest caz, Curtea nu va insista ca persoana în cauză să demonstreze existența altor caracteristici distinctive speciale dacă această cerință ar face iluzorie protecția oferită de art. 3. Se va pronunța asupra acestui aspect în lumina situației reclamantului și a informațiilor privind situația din țara de destinație a grupului în cauză [*J.K. și alții împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 103-105]. De exemplu, în cauza *I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, deși în Sierra Leone legea incrimina homosexualitatea, cu

aplicarea unei pedepse de la zece ani de închisoare până la detențiune pe viață, această lege nu era aplicată în practică și reclamantul nu a dovedit că fusese emis un mandat de arestare împotriva lui: prin urmare, nu se putea stabili nici existența unui risc general, nici cea a unui risc personal.

36. Astfel cum s-a menționat mai sus, persecuția poate fi săvârșită și de către actori nestatali, care nu se limitează la membrii familiei. În ceea ce privește repartizarea sarcinii probei în cauzele privind expulzarea/îndepărtarea în temeiul art. 3, în care riscul de rele tratamente este produs de actori nestatali: sarcina revine reclamantului în ceea ce privește situația sa personală (în cadrul prezentului ghid, orientarea sexuală sau identitatea de gen), în timp ce autorităților le revine sarcina de a stabili *proprio motu* care este situația generală în țara de origine, inclusiv dacă statul asigură o protecție împotriva relelor tratamente aplicate de actori nestatali (a se vedea, de exemplu, cauza *B și C împotriva Elveției*, 2020, pct. 61-62).

b. Credibilitate(a)

37. Având în vedere situația specială în care se găsesc adesea solicitanții de azil, deseori este necesar să li se acorde beneficiul prezumției de nevinovăție atunci când se evaluează credibilitatea declarațiilor lor și a documentelor prezentate în sprijinul acestora. Cu toate acestea, atunci când sunt prezentate informații care oferă motive întemeiate pentru a pune la îndoială veridicitatea declarațiilor unui solicitant de azil, persoana în cauză trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare pentru pretinsele inadvertențe din declarațiile respective. Curtea a considerat, de exemplu, în cauza *J.K. și alții împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 93 (care nu privea o persoană LGBTI) că, deși anumite detalii din relatarea unui reclamant pot părea într-o oarecare măsură neverosimile, acest lucru nu este neapărat de natură să afecteze credibilitatea generală a afirmațiilor reclamantului.

38. Curtea este conștientă că, în contextul unei cereri de azil motivate de orientarea sexuală, poate fi dificil să se stabilească fapte precise și, în conformitate cu orientările UNHCR, autoritățile interne ar trebui să aprecieze credibilitatea în mod individualizat și cu sensibilitate. De exemplu, în cauza *I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, Curtea a luat act de faptul că, având în vedere afirmația reclamantului referitoare la sexualitatea lui, acestuia i s-a oferit posibilitatea de a fi audiat de interlocutori de sex masculin.

39. Atunci când credibilitatea este evaluată cu rigurozitate și în conformitate cu procedurile adecvate, Curtea admite, în general, constatările autorităților interne, care sunt cel mai în măsură să aprecieze credibilitatea unui reclamant, întrucât acestea au avut ocazia de a vedea și de a audia persoana în cauză și, astfel, de a-i evalua comportamentul, cu excepția cazului în care reclamantul a prezentat suficiente înscrisuri pentru a convinge Curtea că situația este alta. De exemplu, în cauza *A.N. împotriva Franței* (dec.), 2016, reclamantul (senegalez) a susținut că a avut relații homosexuale de la vârsta de șaisprezece ani, dar că a ținut secret acest lucru față de familia și prietenii săi de teama reacției lor și a represiunii din partea autorităților. Reclamantul a devenit manechin și a început o relație secretă de lungă durată cu un alt bărbat, dar a fost descoperit de un terț, care a început să îi șantajeze, cerându-le bani în schimbul tăcerii sale. După ce partenerul reclamantului s-a îmbolnăvit și starea lui s-a agravat atât de mult încât nu a mai putut să lucreze și cuplul nu a mai putut să îl plătească pe terț, reclamantul a început să se prostitueze pentru a strânge bani. Potrivit reclamantului, în cele din urmă terțul i-a informat familia, care l-a bătut pe reclamant. După externarea sa din spital, aflând că familia intenționa să îl omoare și temându-se de acțiunile autorităților, acesta a fugit în Franța. Reclamantul a solicitat azil abia după ce a fost reținut de poliție și a făcut obiectul unui ordin de expulzare, iar cererea sa a fost respinsă de autoritățile naționale pe motiv că relatarea sa era imprecisă și stereotipică, că acesta nu era cunoscut în cercurile homosexuale din Dakar, că declarațiile sale erau inexacte și că documentele prezentate aveau o valoare probatorie redusă. La fel ca și autoritățile naționale, Curtea a considerat că cererea reclamantului nu era credibilă.

40. Astfel, formularea în timp util a plângerilor este un factor de care trebuie să se țină seama, de asemenea, la aprecierea credibilității: De exemplu, în cauza *M.K.N. împotriva Suediei*, 2013,

reclamantul s-a plâns întâi că a trebuit să părăsească Mosul (Irak) deoarece era persecutat din cauza credinței sale creștine. Ulterior, acesta a afirmat că risca să fie persecutat pentru că avea o relație homosexuală, iar partenerul său fusese ucis de mujahedini. Curtea a constatat că nu a fost încălcat art. 3; printre altele, a considerat că plângerea reclamantului referitoare la relația homosexuală, care a fost formulată într-o etapă ulterioară, nu era credibilă, întrucât nu a fost furnizată nicio explicație plauzibilă pentru întârzierea formulării acestui argument, nici în fața autorităților interne, nici în fața Curții. În plus, reclamantul și-a exprimat intenția de a trăi cu soția și copiii săi.

c. Cauze soluționate

41. Trebuie subliniat că mai multe dintre cauzele privind imigrația, întemeiate pe teama de persecuție din cauza homosexualității au fost radiate de pe rolul Curții, întrucât guvernele pârâte au ales să le asigure reclamanților o formă de protecție[4]. În cauza *M.E. împotriva Suediei* (MC), 2015, reclamantul a susținut în special că, dacă ar fi obligat să se întoarcă în Libia pentru a solicita reîntregirea familiei acolo, ar fi expus unui risc real de a fi persecutat și supus la rele tratamente, în primul rând din cauza homosexualității sale, dar și din cauza problemelor pe care le avusese cu autoritățile militare libiene după arestarea sa pentru contrabandă cu arme. În decizia de radiere, Curtea a constatat că reclamantului i s-a acordat un permis de ședere de către Oficiul/Agenția/Autoritatea pentru migrație, care a anulat efectiv ordinul de expulzare împotriva acestuia. Astfel, posibilitatea încălcării art. 3 nu mai exista/a fost înlăturată și, prin urmare, cauza a fost soluționată la nivel național. Curtea nu a acceptat să continue examinarea cauzei sale pe motiv că aceasta ridica probleme grave de o importanță fundamentală, referitoare la drepturile homosexualilor și la modalitățile de apreciere a acestor drepturi în cauzele privind azilul din întreaga Europă[5].

d. Detenție

42. Un alt articol din Convenție relevant în contextul solicitanților de azil LGBTI este art. 5 considerat separat - care permite detenția într-un număr limitat de circumstanțe[6] - și/sau coroborat cu art. 3 din Convenție - care impune ca locul și condițiile de detenție să fie adecvate. În practică, acest articol se referă în general la detenția unei persoane LGBTI în așteptarea examinării cererii sale de azil sau, în cazul în care această cerere a fost respinsă, până la expulzarea/deportarea acesteia [art. 5 § 1 lit. f)]. Acesta poate fi relevant, de asemenea, în contextul îndeplinirii unei obligații prevăzute de lege [art. 5 § 1 lit. b)], în cadrul unei proceduri care are ca obiect imigrația/ în contextul unui litigiu privind dreptul străinilor/ regimul străinilor. De exemplu, în cauza *O.M. împotriva Ungariei*, 2016, pct. 53-54,

[4] Cauza *A.S.B. împotriva Țărilor de Jos* (decizia Comitetului), 2012, în care reclamantului i s-a acordat azil; cauza *A.E. împotriva Finlandei* (decizia Comitetului), 2015, în care reclamantul a obținut un permis de ședere permanent, cu posibilitatea de reînnoire; *A.T. împotriva Suediei* (decizia Comitetului), 2017, în care ordinul/decizia de expulzare în Iran s-a prescris și nu mai era executoriu, iar reclamantul a inițiat o nouă procedură de azil. Noua procedură a inclus o examinare completă a temeiniciei motivelor aflate la baza cererii de azil formulate de reclamant, inclusiv a argumentului potrivit căruia acesta risca să fie persecutat în Iran din cauza orientării sale sexuale; *E.S. împotriva Spaniei* (decizia Comitetului), 2017 (parțial radiată de pe rol și parțial inadmisibilă), în care susținerile reclamantului referitoare la returnarea sa în Senegal, întemeiate pe homosexualitatea sa, au fost examinate de o instanță în cadrul unei proceduri ordinare cu efect suspensiv; și cauza *Nurmatov (Ali Feruz) împotriva Rusiei* (decizia Comitetului), 2018 (parțial radiată de pe rol și parțial inadmisibilă), în care reclamantul a acceptat să părăsească Rusia de bunăvoie și a obținut statutul de refugiat în Germania.

[5] A se vedea și cauza *S.A.C. împotriva Regatului Unit*(decizia Comitetului), 2019, în care reclamantul s-a plâns, în temeiul art. 3 din Convenție, cu privire la respingerea cererii sale de azil în Regatul Unit. Reclamantul a afirmat în special că, în cazul returnării sale în Bangladesh, era expus unui risc real de vătămare gravă și ireversibilă, în calitatea sa de bărbat homosexual/bisexual. Cererea a fost radiată de pe rol, având în vedere dorința reclamantului de a-și retrage cererea, ca urmare a încheierii unui acord cu guvernul care includea reexaminarea cererii sale de azil și de protecție a drepturilor omului.

[6] A se vedea Ghid de jurisprudență privind art. 5 - Dreptul la libertate și la siguranță.

examinată din perspectiva art. 5 § 1 lit. b), autoritățile nu au efectuat o evaluare individualizată și nici nu au ținut seama de vulnerabilitatea reclamantului în cadrul unui centru de detenție/cazare/loc de reținere atunci când au dispus detenția acestuia fără să aprecieze măsura în care persoanele vulnerabile – de exemplu, persoanele LGBT, precum reclamantul – erau sau nu în siguranță alături de alți deținuți. Astfel, deciziile autorităților naționale, care nu s-au bazat pe o analiză adecvată a situației individuale a reclamantului, care era membru al unui grup vulnerabil, întrucât aparținea unei minorități sexuale din Iran, au contribuit la concluzia Curții potrivit căreia detenția reclamantului în cauza respectivă a fost la limita arbitrariului/avea un caracter cvasi-arbitrar și a încălcat art. 5 din Convenție.

II. Probleme personale și familiale[7]

Art. 6 din Convenție

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil […] a cauzei sale, de către o instanță […]"

Art. 8 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora."

Art. 12 din Convenție

„Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept."

A. Considerații generale

1. Noțiunile de viață privată și viață de familie

43. Majoritatea plângerilor introduse de persoane LGBTI în fața Curții au privit capete de cerere formulate în temeiul art. 8 din Convenție, în legătură cu viața lor privată sau de familie sau cu ambele.

44. Curtea a hotărât că noțiunea de „viață privată" este un concept larg care nu se pretează unei definiții exhaustive Aceasta include integritatea fizică și psihologică a unei persoane, inclusiv viața sa sexuală (*X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 22). Poate să cuprindă uneori aspecte ale identității fizice și sociale a unui individ (*Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 56). Elemente precum, de exemplu, identificarea sexuală, numele, orientarea sexuală și viața sexuală intră în sfera personală protejată de art. 8 (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 41; *B. împotriva Franței*, 1992, pct. 63; *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 71; *Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 27; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 109; *A.K. împotriva Rusiei*, 2024, pct. 30; *W.W. împotriva Poloniei*, 2024, pct. 82). Art. 8 protejează, de asemenea, dreptul la dezvoltare personală și

[7]Pentru principiile generale detaliate și aplicarea acestora, a se vedea Ghidul de jurisprudență privind art. 8 - Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței.

dreptul de a stabili și dezvolta relații cu alte persoane și cu lumea înconjurătoare (*Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, pct. 77).

45. Noțiunea de viață de familie este un concept autonom. În consecință, problema existenței unei „vieți de familie" este, în esență, o chestiune de fapt, care depinde de existența reală, în practică, a unor legături personale strânse. Prin urmare, Curtea va examina legăturile familiale de facto. De exemplu, Curtea a constatat că exista o viață de familie în cazul unei persoane transsexuale care a trecut de la sexul feminin la cel masculin, în urma unei operații de schimbare de sex, și care trăia împreună cu o femeie, care a născut un copil prin inseminare artificială cu spermă de la donator (AID), procedură pentru care cuplul a depus o cerere comună. În aceste condiții, Curtea a considerat că între cei trei reclamanți existau legături familiale *de facto* (*X, Y și Z împotriva Regatului Unit,* 1997, pct. 37). Relația dintre două femei aflate într-un parteneriat civil, care locuiau împreună, alături de un copil conceput de una dintre ele prin reproducere asistată medical, dar care era crescut de amândouă, constituia, de asemenea o „viață de familie" în sensul art. 8 din Convenție [*Gas și Dubois împotriva Franței* (dec.), 2010]. A ajuns la aceeași concluzie în privința relației cu copilul unuia dintre ei, pe care ambii îl creșteau împreună [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 96; *Boeckel și Gessner-Boeckel împotriva Germaniei* (dec.), 2013, pct. 27; *S.W. și alții împotriva Austriei* (dec.), 2022, pct. 43]. Curtea a considerat, de asemenea, în acest context, că relația dintre copil și „părintele" (sau „fratele/sora") care nu este biologic persistă chiar și după încheierea relației cuplului și continuă să constituie viață de familie (*Honner împotriva Franței*, 2020, pct. 51; *C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, §§ 49-52). Mai recent, Curtea a constatat, de asemenea, că două reclamante, un cuplu format din persoane de același sex care locuia în Islanda, părinții intenționați ai celui de-al treilea reclamant, un copil născut prin intermediul maternității de substituție gestațională în Statele Unite și care nu avea nicio legătură biologică cu niciuna dintre ele, aveau o viață de familie întrucât, între cei trei, se crease o legătură care dura de peste patru ani (întreaga viață a celui de-al treilea reclamant), inclusiv în cadrul unui regim de plasament familial, și că cele două reclamante se considerau părinți ai copilului (*Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 58-62, a se vedea și *D.B. și alții împotriva Elveției*, 2022). În sfârșit, Curtea a hotărât că relația dintre reclamant, un bărbat transgen, și doi copii dați în plasament în grija sa timp de mai multe luni, a reprezentat viață de familie, în pofida lipsei unei relații biologice între aceștia, dată fiind legătura emoțională strânsă care se dezvoltase (*Savinovskikh și alții împotriva Rusiei*, 2024, pct. 68).

46. Anumite situații pot intra atât sub incidența noțiunii de viață privată, cât și a noțiunii de viață de familie. De exemplu, relația stabilă a unui cuplu format din persoane de același sex, în cadrul unui parteneriat *de facto*, indiferent dacă acestea locuiesc sau nu împreună, intră în sfera de aplicare a noțiunii de „viață privată" și a celei de „viață de familie", pentru aceleași considerente ca și relația cuplurilor heterosexuale/ cuplurilor formate din persoane de sex diferit [*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 95*; Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 73; *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 103]. Și relația dintre un copil și fostul partener sau părintele biologic intră atât sub incidența noțiunii de viață de familie, ca și de viață privată, atât pentru adult, cât și pentru copilul cu care s-au format legături emoționale (*C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, pct. 53-55). În mod similar, situația a doi frați gemeni născuți prin intermediul maternității de substituție gestațională în SUA, dar care locuiau în Israel împreună cu părinții beneficiari (un cuplu format din persoane de același sex), cărora li s-a refuzat (în Polonia) recunoașterea relației de filiație legale cu tatăl lor biologic polonez și dobândirea ulterioară a cetățeniei poloneze pe baza descendenței lor (poloneze)/legăturii de filiație, ar fi putut să intre atât sub incidența noțiunii de viață privată, cât și a celei de viață de familie. Cu toate acestea, în circumstanțele particulare ale acestei cauze, Curtea a constatat că art. 8 nu era aplicabil, întrucât efectul negativ pe care deciziile incriminate l-au avut asupra vieții private a reclamanților nu depășise pragul de gravitate necesar pentru a permite ridicarea unei probleme în temeiul art. 8 din Convenție și, ținând seama de faptul că reclamanții nu locuiau în Polonia, Curtea a constatat că nu a existat nicio ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții lor de familie [*S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), 2021, pct. 66-76].

2. Obligații negative și pozitive

47. Curtea a examinat din perspectiva art. 8 diverse cauze referitoare la ingerința (obligații negative) în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și/sau de familie de către reclamanți LGBTI. Curtea a hotărât, de exemplu, că legislația care interzicea relațiile homosexuale consensuale întreținute în privat între bărbați adulți, constituia o ingerință continuă în exercitarea de către reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private (care includea viața sexuală a acestuia – un aspect dintre cele mai intime ale vieții private) (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 41; *Norris împotriva Irlandei*, 1998, pct. 38; *Modinos împotriva Ciprului*, 1993, pct. 24). În mod similar, existența unei legislații care interzicea actele homosexuale consensuale întreținute în privat între mai mult de doi bărbați și condamnarea ulterioară pentru indecență gravă au constituit, de asemenea, o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private (*A.D.T. împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 26). Mai recent, Curtea a hotărât că refuzul de a permite unei persoane transgen să continue terapia hormonală prescrisă după ce a fost transferată într-un nou penitenciar a constituit o ingerință în exercitarea dreptului reclamantului la respectarea vieții private (*W.W. împotriva Poloniei*, 2024, pct. 87). S-a constat, de asemenea, că o decizie de încetare a acordului de încredințare a minorului și plasament familial al unei persoane transgen pe baza schimbării identității sale sexuale constituia o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții de familie (*Savinovskikh și alții împotriva Rusiei*, 2024, pct. 69).

48. Odată ce s-a stabilit existența unei ingerințe în exercitarea de către un reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private sau de familie, Curtea va examina, în cadrul aprecierii obligațiilor negative ce revin unui stat, dacă ingerința era „prevăzută de lege" și dacă era „necesară într-o societate democratică" în lumina scopului legitim urmărit. De exemplu, în *Dudgeon împotriva Regatului Unit* 1981; *Norris împotriva Irlandei*, 1998; *și Modinos împotriva Ciprului*, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din Convenție, întrucât nu toate aceste cerințe fuseseră îndeplinite. O ingerință specifică poate afecta atât persoanele LGBTI (cauzele menționate mai sus), cât și pe cele percepute ca fiind persoane LGBTI. De exemplu, cauza *Drelon împotriva Franței*, 2022, privea colectarea și păstrarea, de către Serviciul francez de donare de sânge, a datelor cu caracter personal data reflectând orientarea sexuală prezumată a reclamantului. I s-a aplicat o contraindicație pentru donarea de sânge (specifică bărbaților care au avut relații sexuale cu alți bărbați), care a fost înregistrată în sistem, ca urmare a refuzului său de a răspunde la întrebări privind viața sa sexuală în timpul consultației medicale înainte de donare. Aplicând testul menționat mai sus, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 (viața privată).

49. Deși unul din scopurile esențiale ale art. 8 este de a proteja persoanele particulare împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice, acesta poate să impună unui stat anumite obligații pozitive, pentru a asigura respectarea efectivă a drepturilor protejate de art. 8 [*Hämäläinen împotriva Finlandei*(MC), 2014, pct. 62]. Aceste obligații pot implica adoptarea unor măsuri destinate să asigure respectarea vieții private și de familie, chiar în sfera relațiilor dintre indivizi (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 159).

50. Deși delimitarea dintre obligațiile pozitive și obligațiile negative care îi revin statului în temeiul Convenției nu se pretează unei definiții precise, principiile aplicabile sunt totuși similare. Pentru a stabili dacă există sau nu o astfel de obligație, trebuie să se țină seama de echilibrul just care trebuie păstrat între interesul general și interesele persoanei în cauză: în ambele contexte, statul beneficiază de o anumită marjă de apreciere [*B. împotriva Franței*, 1992, pct. 44; *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 67; *O.H. și G.H. împotriva Germaniei*, 2023, pct. 109-111].

51. În contextul unor cereri formulate de persoane LGBTI, Curtea a constatat, de exemplu, că există o obligație pozitivă de a-i garanta unei persoane transsexuale operate/ care a suferit o intervenție chirurgicală de schimbare de sex dreptul la respectarea vieții sale private, în special prin recunoașterea juridică a sexului său [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 71-93; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 39-44; în care Curtea s-a îndepărtat de jurisprudența anterioară

Rees împotriva Regatului Unit, 1986; *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990; *Sheffield și Horsham*, 1998]. În schimb, nu există nicio obligație pozitivă de a institui o procedură efectivă și accesibilă, care să îi permită unei reclamante să obțină recunoașterea juridică a noului său sex, rămânând în același timp căsătorită [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 88]. În cadrul aprecierii situației din Italia, Curtea a hotărât că exista o obligație pozitivă de a pune la dispoziția reclamanților, cupluri formate din persoane de același sex aflate în relații stabile sau (cupluri formate din persoane de același sex) căsătorite într-un stat străin, un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protejarea uniunilor între persoane de același sex (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 185; *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 210). Cu toate acestea, odată ce există această posibilitate, nu există obligația pozitivă de a asigura înregistrarea sub forma unei căsătorii a unei căsătorii încheiate în străinătate, în cazul în care legislația statelor contractante nu permite căsătoria între persoane de același sex (ibid., pct. 205-211).

3. Marjă de apreciere și consens

52. Întinderea marjei de apreciere acordată statelor variază în funcție de circumstanțe, de obiectul și de contextul cauzei [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 109].

53. Atunci când activitatea avea un caracter cu adevărat „privat”, abordarea Curții a fost să adopte aceeași marjă limitată de apreciere pe care a considerat-o aplicabilă în alte cauze referitoare la aspecte intime ale vieții private (precum, de exemplu, în cauzele *Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 52; *A.D.T. împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 37). Astfel, Curtea consideră că, atunci când se află în joc un aspect deosebit de important al existenței sau al identității unei persoane, marja lăsată statelor va fi restrânsă [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 90; *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 203].

54. Totuși, în cazul în care nu există un consens în rândul statelor membre ale Consiliului Europei, fie că este vorba despre importanța relativă a interesului aflat în joc, fie că este vorba despre cele mai potrivite metode de a-l proteja, în special atunci când cauza ridică probleme sensibile ce țin de morală sau de etică, marja de apreciere va fi mai largă [*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 44; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 41; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 85]. De asemenea, de regulă va exista o marjă largă de apreciere dacă statul trebuie să păstreze un echilibru între interese private și publice concurente sau între drepturi protejate de Convenție (*Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 42; *O.H. și G.H. împotriva Germaniei*, 2023, pct. 112 și referințele citate). A se vedea, de asemenea, în contextul art. 9, dar într-o manieră relevantă pentru tematica prezentului ghid, *Eweida și alții împotriva Regatului Unit*, 2013, pct. 102-110). În cauza *Eweida și alții*, Curtea a constatat că măsurile disciplinare luate împotriva reclamanților (salariați) pentru refuzul lor de a îndeplini sarcini pe care le considerau contrare convingerilor lor religioase (precum consilierea cuplurilor formate din persoane de același sex sau celebrarea parteneriatelor civile între persoane de același sex) nu au încălcat dreptul acestora de a-și manifesta religia, protejat de art. 9, considerat separat sau coroborat cu art. 14, având în vedere marja largă de apreciere acordată autorităților pentru punerea în balanță a două drepturi protejate de Convenție.

55. Există o jurisprudență amplă care reflectă un consens european de lungă durată asupra unor chestiuni precum:

- dezincriminarea relațiile homosexuale între adulți (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981; *Norris împotriva Irlandei*, 1998; *Modinos împotriva Ciprului*, 1993);
- accesul homosexualilor la serviciul militar în cadrul forțelor armate (*Lustig-Prean și Beckett împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 97; *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 104);
- stabilirea aceleiași vârste, în materie penală, pentru exprimarea consimțământului pentru relațiile heterosexuale și homosexuale (*L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 50); și

- cerința / condiția prealabilă de a obține un diagnostic psihiatric înainte de recunoașterea juridică a identității de gen (a persoanelor transsexuale) (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 72 și 139).

56. Curtea a examinat, de asemenea, un consens/o tendință/o evoluție emergente, cum ar fi recunoașterea, în scopul exercitării/garantării unor drepturi în materie de imigrare, a faptului că relațiile între persoane de același sex constituie „viață de familie" (*Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 97) și recunoașterea uniunilor între persoane de același sex (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 178).

57. În același timp, au rămas chestiuni cu privire la care, deocamdată, nu s-a ajuns la un consens la nivel european, cum ar fi:

- dreptul la căsătorie al cuplurilor formate din persoane de același sex sau cum trebuie reglementată recunoașterea (schimbării) sexului în cazul căsătoriilor preexistente (*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 74-75); și
- înregistrarea căsătoriilor între persoane de același sex încheiate în străinătate (*Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 205);
- indicarea, în înscrierea din înregistrările civile privind un copil, a faptului că una dintre persoanele cu statut parental este transgen (*O.H. și G.H. împotriva Germaniei*, 2023, pct. 114).

58. Convenția este un instrument viu, care trebuie interpretat ținând seama de condițiile de viață actuale [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 92; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 74-75] și astfel, în special în contextul problemelor legate de persoanele LGBTI, jurisprudența Curții s-a dezvoltat adesea în lumina unui consens în continuă evoluție. De exemplu:

- La momentul examinării cauzei *Sheffield și Horsham*, 1998, punctul 50, exista un consens emergent în rândul statelor contractante din Consiliul Europei cu privire la recunoașterea juridică a sexului, ca urmare a operațiilor de schimbare de sex. Totuși, acest lucru nu a fost suficient pentru infirmarea de către Curte a constatărilor sale din hotărârile anterioare *Rees împotriva Regatului Unit*, 1986, și *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990, Curtea subliniind că nu exista o abordare comună la nivel european a soluționării problemelor juridice și practice care apăreau. Cu toate acestea, Curtea a considerat că era necesar ca acest domeniu să fie examinat permanent de statele contractante. Mai târziu, în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 85, Curtea s-a bazat pe dovezi clare și necontestate cu privire la existența unei tendințe internaționale continue de recunoaștere juridică, pentru a constata că lipsa recunoașterii juridice a noii identități a persoanelor transsexuale operate nu mai ținea de marja de apreciere a statului.
- În cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 178, procesul de recunoaștere juridică a cuplurilor formate din persoane de același sex, care a continuat să evolueze rapid în Europa ulterior pronunțării hotărârii în cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, a fost un element important pentru aprecierea Curții. În această ultimă cauză, Curtea a constatat că, deși nu a adoptat o poziție avangardistă, legiuitorului austriac nu i se putea imputa faptul că nu a introdus recunoașterea juridică a relației reclamantului cu o persoană de același sex (prin adoptarea Legii privind parteneriatul înregistrat) mai devreme de anul 2010. Cu toate acestea, cinci ani mai târziu, la momentul pronunțării hotărârii în cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, o majoritate restrânsă de state ale Consiliului Europei (douăzeci și patru din patruzeci și șapte) legiferaseră deja în favoarea unei astfel de recunoașteri și a protecției aferente. Aceeași dezvoltare rapidă a fost observată la nivel global, în special în țările din Americi și Australasia. Acest aspect, printre altele, a determinat Curtea să concluzioneze că statul italian și-a depășit marja de apreciere și nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a pune la dispoziția reclamanților un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protecția uniunilor cu persoane de aceeași sex. Curtea a considerat că, dacă

ar fi ajuns la o concluzie diferită în 2015, ar fi însemnat că nu era dispusă să țină seama de situația în curs de evoluție din Italia și că avea rezerve în ceea ce privește aplicarea Convenției într-o manieră practică și eficientă (ibid., pct. 186). Tendința observată în cauzele menționate a fost confirmată în 2022, deoarece treizeci de state părți au prevăzut posibilitatea recunoașterii juridice pentru cuplurile formate din persoane de același sex, permițând Curții să confirme existența unei obligații pozitive a statelor membre de a permite să se acorde cuplurilor formate din persoane de același sex recunoașterea și protecția adecvate relației acestora [*Fedotova și alții împotriva Rusiei* (MC), 2023, pct. 178].

- În ceea ce privește cerința referitoare la efectuarea unei intervenții chirurgicale/sterilizare înaintea recunoașterii sexului unei persoane, deși nu este esențială pentru constatarea unei încălcări, în unele cauze recente Curtea a ținut totuși seama de tendințele aflate în continuă evoluție. În cauza *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 124, Curtea a subliniat că, în pofida absenței unui consens în această privință, în cursul perioadei de șapte ani anterioară pronunțării hotărârii, unsprezece state membre au eliminat o astfel de cerință din dreptul lor pozitiv, demonstrând că există o tendință de eliminare a acestei condiții. Patru ani mai târziu, în cauza *X și Y împotriva României*, 2021, Curtea a făcut referire, de asemenea, la evoluția continuă în ceea ce privește acest aspect, menționând că numărul de state membre care mențin o astfel de cerință a continuat să scadă (în 2020, douăzeci și șase de state membre au eliminat această cerință).

B. Subiecte majore

1. Chestiuni legate de persoanele transgen

59. Noțiunea de autonomie personală este un principiu important care stă la baza interpretării garanțiilor prevăzute de art. 8 din Convenție. Acest lucru a determinat Curtea să recunoască, în contextul aplicării acestei dispoziții în cazul persoanelor transgen, că autonomia personală include dreptul la autodeterminare (*Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 69; *Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, pct. 100), unul dintre elementele esențiale ale acestui drept fiind libertatea de a-și defini propria identitate de gen (*Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 73; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 102, *W.W. împotriva Poloniei*, 2024, pct. 83). Dreptul persoanelor transgen la dezvoltare personală și la integritate corporală/fizică și morală este garantat așadar de art. 8 (*Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 69; *Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, pct. 100; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 58). Dreptul la respectarea vieții private, consacrat la art. 8 din Convenție, se aplică pe deplin identității de gen, ca element al identității personale (*W.W. împotriva Poloniei*, 2024, pct. 82). Acest lucru este valabil pentru toate persoanele, indiferent dacă au suferit sau nu o operație de schimbare de sex (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 94-95, *S.V. împotriva Italiei*, 2018, pct. 56-58).

a. Intervenții chirurgicale

60. Deși art. 8 din Convenție nu poate fi interpretat în sensul că garantează un drept necondiționat la o operație de schimbare de sex, transgenderismul este recunoscut pe plan internațional ca fiind o afecțiune medicală care justifică un tratament pentru asistarea persoanelor în cauză. (*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 81; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 65). Serviciile de sănătate ale majorității statelor contractante recunosc această afecțiune și furnizează sau autorizează tratamente, inclusiv intervențiile chirurgicale ireversibile de schimbare de sex (ibid.).

61. Având în vedere numeroasele și dureroasele intervenții pe care le implică operația de schimbare de sex și gradul de determinare și convingere necesar pentru a realiza o schimbare a rolului social legat de gen, nu se poate sugera că decizia unei persoane de a suferi o operație de schimbare de sex este în vreun fel arbitrară sau capricioasă [*I. împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 61; *Christine*

Goodwin împotriva Regatului Unit (MC), 2002, pct. 81; *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 59; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 115].

62. Respingerea de către instanțele interne a cererii de acces la o operație de schimbare de sex are consecințe asupra dreptului la identitatea de gen și la dezvoltare personală și, prin urmare, constituie o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private în sensul art. 8 § 1 din Convenție. Cu toate acestea, operația de schimbare de sex poate face obiectul reglementării și supravegherii statului din motive care țin de protecția sănătății, iar statele dispun de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește cerințele legale care reglementează accesul la proceduri medicale sau intervenții chirurgicale al persoanelor transgen care doresc să fie supuse unor modificări fizice asociate cu schimbarea de sex. Cu toate acestea, Curtea a apreciat că referirea din legislație la incapacitatea permanentă de a procrea, ca o condiție prealabilă pentru autorizarea operației de schimbare de sex, nu era necesară într-o societate democratică și că faptul că, din cauza neîndeplinirii acestei cerințe, unui reclamant i s-a refuzat timp de mulți ani posibilitatea de a efectua o operație de schimbare de sex pe această bază a dus la încălcarea art. 8 (*Y.Y. împotriva Turciei*, 2015, pct. 66-122).

63. O lacună legislativă privind operația de schimbare de sex, care îl pune pe reclamant într-o situație de incertitudine care îi provoacă suferință, în ceea ce privește viața sa privată și recunoașterea adevăratei sale identități, poate ridica o problemă din perspectiva art. 8, dacă persistă o anumită perioadă de timp. Aceasta a fost situația în cauza *L. împotriva Lituaniei*, 2008, în care, deși legea recunoștea dreptul de schimbare a sexului și a stării civile, nu exista nicio lege care să reglementeze operația de schimbare completă de sex, în absența căreia nicio resursă medicală adecvată nu părea să fie accesibilă sau disponibilă în Lituania în condiții rezonabile pentru reclamant. Deși constrângerile bugetare din cadrul sistemului public de sănătate ar fi putut justifica anumite întârzieri inițiale în punerea în aplicare a drepturilor prevăzute de Codul civil, trecuseră mai mult de patru ani de la intrarea în vigoare a dispozițiilor relevante, iar legislația necesară de punere în aplicare a acestora, deși fusese elaborată, nu fusese încă adoptată. Prin urmare, a fost încălcat art. 8. Totuși, aceste circumstanțe nu erau atât de grave încât să intre în sfera de aplicare a art. 3 din Convenție. Pronunțându-se asupra cererii reclamantului de acordare de despăgubiri pentru prejudiciul material, Curtea a apreciat că această cerere ar fi îndeplinită dacă statul ar adopta legislația necesară în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii și, dacă acest lucru nu era posibil, dacă statul ar plăti reclamantului 40 000 de euro pentru ca acesta să poată fi supus, în străinătate, ultimelor intervenții chirurgicale necesare pentru schimbarea sexului.

b. Recunoașterea sexului (adică modificarea mențiunii privind sexul din documentele oficiale)

64. Curtea a examinat, în lumina condițiilor de viață actuale, mai multe cauze referitoare la problemele cu care se confruntă persoanele transgen și a remarcat și aprobat îmbunătățirea constantă a măsurilor adoptate de stat în temeiul art. 8 din Convenție pentru a asigura recunoașterea și protecția acestora [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002; *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006; *L. împotriva Lituaniei*, 2008].

65. Curtea a hotărât în mai multe rânduri că un reclamant transgen care a suferit o operație de schimbare de sex poate pretinde că este victima unei încălcări a dreptului său la respectarea vieții private, contrară art. 8, din cauza nerecunoașterii juridice a schimbării sexului acestuia [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 59; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 40). Deși acordă statelor o anumită marjă de apreciere în materie, Curtea a hotărât că statele sunt obligate (în temeiul obligației pozitive impuse de art. 8) să asigure recunoașterea schimbării de sex a persoanelor transsexuale operate, printre altele prin modificarea datelor privind starea lor civilă, cu consecințele ulterioare [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 71-93; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 39-44; îndepărtându-se de jurisprudența sa anterioară, precum hotărârile în cauzele *Rees împotriva Regatului Unit*, 1986; *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990; și *Sheffield și*

Horsham, 1998]. Această obligație pozitivă a fost ulterior extinsă la persoanele transgen, indiferent de statutul lor post-operator, astfel cum este explicat mai detaliat în cele ce urmează (a se vedea, de exemplu, *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017; *X și Y împotriva României*, 2021).

66. Cu toate acestea, protejarea principiului indisponibilității stării civile a persoanelor, garantarea fiabilității și coerenței actelor de stare civilă și, mai general, asigurarea securității juridice sunt obiective de interes general (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 132; *A.D. și alții împotriva Georgiei*, 2022, pct. 74) și justifică instituirea unor proceduri riguroase care au ca scop, în special, verificarea motivației care stă la baza cererilor de modificare a identității legale (*S.V. împotriva Italiei*, 2018, pct. 69; *Y.T. împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 70; *X și Y împotriva României*, 2021, pct. 158). În plus, Curtea este conștientă de caracterul istoric al sistemului de înregistrare a nașterilor și de faptul că referirea la sexul atribuit la naștere ar putea fi necesară, în anumite situații, pentru a dovedi anumite fapte anterioare schimbării sexului, chiar dacă aceasta ar putea cauza o suferință persoanei respective (*Y împotriva Poloniei*, 2022, pct. 79).

67. Lacunele legislative și deficiențele grave care l-au pus pe reclamant într-o situație de incertitudine care i-a provocat suferință, în ceea ce privește viața sa privată și recunoașterea identității sale, au determinat Curtea să constate o încălcare a art. 8. Aceasta a fost cauzată de lipsa unui cadru de reglementare care să-i asigure reclamantului dreptul la respectarea vieții sale private, adică unul care să prevadă „proceduri rapide, transparente și accesibile" care să permită modificarea, în certificatul de naștere, a mențiunii privind sexul înregistrat al persoanelor transgen (*X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, 2019, pct. 70-71), și nu unul bazat pe legi neclare și neprevizibile (*X și Y împotriva României*, 2021, pct. 157) sau pe legi insuficient de detaliate și precise (*A.D. și alții împotriva Georgiei*, 2022, pct. 75-76). În cauza *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 40-44, perioada care a trecut până la executarea hotărârii pronunțate în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, avut ca rezultat o încălcare a drepturilor reclamantei garantate de art. 8, atât din cauza nerecunoașterii continue a sexului schimbat/ schimbării de sex, precum și din cauza refuzului ulterior de a i se acorda dreptul de pensie aplicabil „persoanelor de sex feminin la naștere", din momentul pronunțării hotărârii menționate.

68. Potrivit jurisprudenței Curții, condiționarea recunoașterii identității de gen a persoanelor transgen de realizarea unei operații sau a unui tratament de sterilizare – sau care are, cel mai probabil, un astfel de efect – la care acestea nu doresc să se supună reprezintă o condiționare a exercitării depline a dreptului lor la respectarea vieții private, consacrat la art. 8 din Convenție, de renunțarea la exercitarea deplină a dreptului lor la respectarea integrității fizice, garantat de această dispoziție, dar și de art. 3 din Convenție (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 131; *X și Y împotriva României*, 2021, pct. 165). Astfel, Curtea a hotărât că o lege care condiționa recunoașterea identității de gen a persoanelor transgen de efectuarea unei operații de sterilizare sau a unui tratament care, prin natura și intensitatea sa, implica o probabilitate foarte mare de sterilitate, constituia o încălcare de către statul pârât a obligației sale pozitive de a garanta dreptul acestora la respectarea vieții lor private [*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 135, a se compara cu decizia anterioară din cauza *X împotriva Franței* (dec.), 2008].

69. Curtea a ajuns la aceeași concluzie atunci când această cerință nu era prevăzută clar în lege, dar a stat la baza motivării expuse de instanța națională pentru a justifica respingerea cererii (*X și Y împotriva României*, 2021, pct. 165). Cauza *S.V. împotriva Italiei*, 2018, privea imposibilitatea reclamantei de a obține schimbarea prenumelui său timp de doi ani și jumătate, pe motiv că procesul de tranziție de gen nu se finalizase cu o operație de schimbare de sex. Curtea a observat în special că respingerea cererii reclamantei s-a bazat pe argumente pur formale, care nu au ținut seama deloc de situația specială a acesteia. De exemplu, autoritățile nu au luat în considerare faptul că aceasta trecea printr-un proces de tranziție de gen de câțiva ani și că aspectul său fizic și identitatea ei socială erau de mult timp feminine (ibid., pct. 70). Prin urmare, în afară de legislația ca atare, autoritățile interne joacă, de asemenea, un rol important în acest context. De exemplu, în cauza *Y.T. împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 74, s-a constatat că refuzul autorităților naționale de a recunoaște din punct de vedere

juridic schimbarea de sex/reatribuirea de gen a reclamantului, fără a furniza motive relevante și suficiente și fără a explica de ce, în alte cazuri, a fost posibilă recunoașterea unor schimbări de sex/unei reatribuiri de gen identice, a constituit o ingerință nejustificată în exercitarea de către reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private, fiind încălcat art. 8. Atât în cauza *Y.T. împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 72, cât și în cauza *X și Y împotriva României*, 2021, pct. 165, Curtea a considerat că rigiditatea raționamentului expus de instanțele naționale cu privire la recunoașterea identității sexuale a reclamanților i-a pus pe aceștia, pe parcursul unei perioade nerezonabile și continue, într-o situație neliniștitoare, care le-a provocat sentimente de vulnerabilitate, umilire și anxietate.

70. Curtea consideră că, spre deosebire de condiția privind sterilitatea (pentru recunoașterea sexului în documentele oficiale), cerința de a obține un diagnostic psihiatric prealabil nu afectează direct integritatea fizică a unei persoane. Astfel, în cauza *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 139-144 și următoarele, Curtea a apreciat că, ținând seama de marja largă de apreciere de care beneficiază statele (având în vedere abordarea cvasiunanimă a părților contractante în această privință), respingerea cererii reclamantului de modificare a mențiunii privind sexul din certificatul său de naștere, pe motiv că acesta nu a furnizat un diagnostic psihiatric care să demonstreze caracterul real al sindromului de transsexualism de care pretindea că suferă, a asigurat un just echilibru între interesele concurente aflate în joc și nu a încălcat obligațiile pozitive ale statului (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 143-144). În mod similar, prin respingerea unei cereri de modificare a mențiunii privind sexul din certificatul de naștere al unui reclamant, pe motiv că acesta refuzase să se supună expertizei medicale (multidisciplinare) dispuse de instanța națională pentru a verifica dacă acesta își schimbase în mod ireversibil aspectul fizic în urma intervenției chirurgicale suferite în străinătate, s-a asigurat un just echilibru între interesele concurente aflate în joc, astfel încât statul nu și-a încălcat obligațiile pozitive (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 150-154).

71. Curtea nu a admis plângerea unei femei transgen care suferise o intervenție chirurgicală și care nu a primit un nou număr de identificare/cod numeric personal corespunzător sexului feminin, întrucât aceasta încă era căsătorită cu soția sa, în cadrul unui sistem juridic care nu permitea căsătoria între persoane de același sex. Curtea a constatat că, deși era regretabil faptul că reclamanta se confrunta zilnic cu inconveniente din cauza numărului incorect de identificare, ea avea posibilitatea reală de a schimba această stare de fapt: căsătoria ei putea fi transformată în orice moment, *ex lege*, într-un parteneriat înregistrat, cu consimțământul soției sale. În cazul în care nu obținea acest consimțământ, aceasta avea posibilitatea, ca orice persoană căsătorită, să divorțeze. În opinia Curții, nu era disproporționat faptul de a impune, ca o condiție prealabilă pentru recunoașterea juridică a sexului dobândit, transformarea căsătoriei reclamantei într-un parteneriat înregistrat, deoarece aceasta era o opțiune reală, care oferea cuplurilor formate din persoane de același sex o protecție juridică practic identică celei oferite în cadrul căsătoriei [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 84]. Deși Camera considerase această problemă ca fiind o ingerință, Marea Cameră a examinat capătul de cerere în lumina obligațiilor pozitive ale statului și a concluzionat că nu se putea spune că, din cauza diferențelor minore dintre cele două noțiuni/forme juridice (căsătoria și parteneriatul civil), sistemul (în vigoare) nu permitea statului finlandez să își îndeplinească obligația pozitivă ce îi revenea. Astfel, Curtea a hotărât că a fost asigurat echilibrul just necesar între interesele concurente și că, prin urmare, nu a fost încălcat art. 8 și că nu era necesar să examineze problema în temeiul art. 12 [a se vedea și jurisprudența anterioară, hotărârile în cauzele *Parry împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006, și *R. și F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006, în care problema a fost examinată în temeiul art. 12].

72. În cauza *Rana împotriva Ungariei*, (hotărârea Comitetului), 2020, exista o lacună legislativă care împiedica toți resortisanții non-maghiari stabiliți în mod legal în Ungaria să aibă acces la procedurile de schimbare a sexului și a numelui, indiferent de situația acestora. În consecință, autoritățile au respins cererea reclamantului din motive pur formale, fără să examineze situația lui. Astfel, Curtea a constatat că, din cauza faptului că nu i s-a permis reclamantului (un refugiat transgen iranian, care nu avea certificat de naștere maghiar) accesul la procedura legală de recunoaștere a genului său, nu s-a asigurat un just echilibru între interesul public și dreptul reclamantului la respectarea vieții sale

private. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție (a se vedea și *R.K. împotriva Ungariei*, 2023, pct. 57-77).

73. În cauza *Y împotriva Poloniei*, 2022, trebuia să se stabilească dacă respectarea vieții private și/sau de familie a reclamantului impunea statului pârât obligația pozitivă de a institui o procedură efectivă și accesibilă, care să îi permită reclamantului să obțină un certificat de naștere în care să nu existe nicio referire la sexul atribuit la naștere. Ținând seama de faptul că extrasul din registrul de naștere/ extrasul de pe certificatul de naștere și noile acte de identitate menționau doar sexul schimbat/ sexul dobândit (în urma operației de schimbare de sex) și că aceste documente puteau fi folosite în aproape toate situațiile din viața de zi cu zi, Curtea a considerat că, în viața sa de zi cu zi, reclamantul nu era obligat să dezvăluie detalii intime despre viața sa privată și nu a demonstrat că inconvenientele în litigiu erau suficient de grave. Într-adevăr, actele/certificatele de naștere complete nu erau accesibile publicului, iar reclamantul ar fi fost rareori obligat să furnizeze o copie integrală a certificatului de naștere. Având în vedere circumstanțele specifice ale cauzei, Curtea a constatat că nu se putea considera că, din cauza unui potențial risc de consecințe negative, sistemul polonez era deficitar în ceea ce privește îndeplinirea de către stat a obligațiilor sale pozitive.

74. În *O.H. și G.H. împotriva Germaniei*, 2023, Curtea a examinat imposibilitatea juridică de a indica sexul actual al părintelui transgen, deconectat de realitatea biologică, pe certificatul de naștere al copilului său conceput după reîncadrarea sexuală (a se vedea și *A.H. și alții împotriva Germaniei*, 2023, pentru context faptic și motive similare). Curtea a considerat că statul pârât beneficia de o largă marjă de apreciere, date fiind atât lipsa unui consens european în materie, cât și faptul că autoritățile fuseseră sesizate să pună în balanță un număr de interese private și publice și mai multe drepturi concurente. S-a acordat o atenție deosebită interesului public pentru coerența sistemului juridic și acuratețea și completitudinea documentelor de stare civilă, cu valoare probatorie specială (pct. 114-116).

Curtea a considerat că interesul superior al copilului trebuia examinat exhaustiv în acest context, ținând seama de orice conflict de interese dintre copil și părinții transgen. De asemenea, era necesar să se țină seama de posibilele interese viitoare ale copilului și de interesele copiilor aflați într-o situație comparabilă și cărora li s-au aplicat, de asemenea, prevederile legislative în cauză. Curtea a subliniat că bunăstarea copilului nu se poate examina individual din cauza vârstei sale mici la momentul când este necesar a stabili informația care se înscrie în certificatul de naștere. În opinia Curții Federale de Justiție, interesele copiilor au coincis într-o anume măsură cu interesul general de a asigura fiabilitatea și consecvența sistemului civil de înregistrare și de a asigura securitatea juridică. Mai mult, Curtea a confirmat abordarea instanțelor naționale că dreptul la identitatea de gen al părinților poate fi limitat de dreptul copilului să își cunoască originea, să fie crescut de amândoi părinții și să fie stabil atașat de ei. Atașamentul juridic al copilului față de părinții săi în baza funcțiilor reproductive permitea copilului să fie atașat în mod stabil și imuabil față de o mamă și de un tată care nu se vor schimba, chiar și în cazul, nu doar teoretic, în care părintele transgen a solicitat anularea deciziei de schimbare a genului său (pct. 123-127). Mai mult, a existat un număr redus de situații care puteau duce, la prezentarea certificatului de naștere al unui copil, la dezvăluirea identității transgen a părinților. În special, au fost luate măsuri de precauție pentru a reduce inconvenientele la care ar putea fi expuși părinții transgen (pct. 130-133). În sfârșit, Curtea a ținut seama de faptul că nu a fost afectată legătura de filiație dintre părinții transgen și copiii acestora (pct. 134). În lumina acestor factori, Curtea nu a constatat o încălcare a art. 8 din Convenție.

c. Cheltuieli medicale

75. Cauza *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, avea ca obiect respingerea de către instanțele naționale a cererii reclamantei de rambursare a cheltuielilor medicale aferente procedurilor medicale de reatribuire de gen/ procedurilor medicale realizate în vederea schimbării de sex (tratamentul hormonal și operația de schimbare de sex). Curtea a constatat că interpretarea expresiei „necesitate medicală” și aprecierea probelor în această privință de către instanțele naționale nu au fost rezonabile.

Aceste instanțe au considerat că îmbunătățirea situației sociale a reclamantei, ca parte din tratamentul său psihologic, nu îndeplinea condiția necesară a „necesității medicale” și nu au solicitat clarificări sau observații suplimentare bazate pe cunoștințe medicale de specialitate și pe expertiza unor medici în domeniu. Sarcina impusă reclamantei de a dovedi necesitatea medicală a tratamentului, inclusiv a intervenției chirurgicale ireversibile, părea așadar disproporționată. În plus, abordarea adoptată de instanța națională în cadrul examinării aspectului dacă reclamanta își provocase în mod deliberat afecțiunea (transsexualitatea) părea neadecvată, având în vedere lipsa unor constatări științifice concludente în acest sens. Prin urmare, Curtea a constatat că procedura, (considerată) în ansamblul său, nu a îndeplinit cerințele unui proces echitabil și că, astfel, a fost încălcat art. 6. Aceleași motive au determinat Curtea să constate că nu s-a asigurat un just echilibru între interesele societății private de asigurări de sănătate, pe de o parte, și interesele persoanei în cauză, pe de altă parte, și că, prin urmare, a fost încălcat și art. 8 (*ibid*., pct. 84-86).

76. În cauza *Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, Curtea a hotărât că, deși Convenția nu garantează un drept la rambursarea cheltuielilor medicale suportate pentru o schimbare de sex și nimeni nu a împiedicat-o pe reclamantă să se supună unei intervenții chirurgicale, perioada de doi ani de supraveghere medicală aplicată de societatea de asigurări, contrar opiniilor clare ale specialiștilor, era, ținând seama în special de vârsta relativ avansată a reclamantei, de natură să influențeze decizia acesteia de a se opera sau nu. Prin urmare, aceasta se putea prevala de calitatea de victimă în temeiul art. 8. Atunci când i s-a solicitat să se pronunțe asupra cererii reclamantei de rambursare a cheltuielilor implicate de operația sa de schimbare de sex, instanța internă s-a bazat pe criteriul perioadei de doi ani de supraveghere medicală, pe care aceasta îl stabilise în cadrul propriei jurisprudențe, fără nicio bază legală. Insistând asupra respectării acestui criteriu, instanța națională a refuzat să analizeze situația specială a reclamantei sau să pună în balanță diferitele interese concurente și nu a ținut seama de progresele medicale realizate în acest domeniu. Având în vedere situația foarte specială a reclamantei, care avea peste 67 de ani, și marja de apreciere limitată a statului pârât, Curtea a concluzionat că nu s-a asigurat un just echilibru între interesele societății de asigurare și cele ale reclamantei. Prin urmare, a fost încălcat art. 8. Curtea a constatat de asemenea că, prin refuzul de a-i permite reclamantei să prezinte expertize/rapoarte de expertiză, pe baza unei reguli abstracte, instanța națională a substituit opinia medicilor și a psihiatrilor cu propria opinie. În consecință, reclamanta nu a beneficiat de un proces echitabil. În plus, stabilirea necesității unei operații de schimbare de sex nu era un proces atât de tehnic încât să justifice o excepție de la dreptul la o ședință publică/judecarea cauzei în mod public; așadar, a fost încălcat, de asemenea, art. 6 în această privință.

77. În *W.W. împotriva Poloniei*, 2024, Curtea a considerat că decizia luată de administrația penitenciarului de a împiedica reclamanta să continue terapia de substituție hormonală asociată cu schimbarea de sex, care inițial i-a fost permisă în penitenciarele în care a fost anterior deținută, a implicat o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private (pct. 87). Această decizie a adus atingere libertății reclamantei de a-și defini propria identitate de gen, unul dintre elementele esențiale ale autodeterminării. Date fiind numeroasele și dureroasele intervenții implicate în schimbarea de sex și gradul de determinare și convingere necesare pentru a schimba rolul social de gen, nu se putea sugera că exista ceva arbitrar sau capricios în decizia unei persoane de a suferi o astfel de procedură (pct. 91). Curtea a observat că tratamentul hormonal prescris a adus beneficii sănătății fizice și mintale a reclamantei și că fusese un tratament medical corespunzător în cazul său (pct. 93). În plus, Curtea a observat că, permițând reclamantului să continue terapia, nu s-ar fi produs dificultăți tehnice sau financiare autorităților penitenciare, întrucât reclamantul suporta costul medicamentelor (pct. 94). Ținând seama de vulnerabilitatea deosebită a reclamantei în calitate de persoană transgen aflată în închisoare, supusă unei proceduri de schimbare de sex care necesită o protecție sporită, Curtea a concluzionat că autoritățile nu au găsit echilibrul just între interesele concurente aflate în joc (pct. 96).

2. Chestiuni legate de persoanele intersexuale

78. Cauza *Y împotriva Franței*[8], 2023, viza o cerere în temeiul art. 8 în ceea ce privea refuzul autorităților interne de a modifica certificatul de naștere al reclamantului pentru a indica „neutru" sau „intersexual" în loc de „masculin" („*masculin*" în franceză). Curtea a examinat cauza din punctul de vedere al obligațiilor pozitive ale statului, dat fiind că privea o lacună din dreptul francez. Deși cauza privea un aspect foarte intim al vieții private (atrăgând o marjă restrânsă de apreciere), nu exista un consens european în materie și, dat fiind interesul public în joc, Curtea a constatat că marja de apreciere a statului era mai largă. Cu privire la faptul dacă s-a asigurat un echilibru just între interesele concurente, Curtea a recunoscut suferința profundă cauzată de disonanța dintre identitatea biologică a reclamantului (intersexual), pe care acesta o dorea recunoscută, și identitatea legală impusă (masculină) (pct. 82-83). Aceasta s-a distanțat de constatările interne, care dăduseră prioritate aspectului fizic și social în detrimentul realității biologice, dat fiind că, fiind un element al vieții private, identitatea unei persoane nu se poate reduce la cum apare în ochii altora. Totuși, au fost relevante alte elemente pe care s-au bazat instanțele naționale, precum interesul general de a proteja principiul indisponibilității stării civile a persoanelor, garantarea fiabilității și a coerenței actelor de stare civilă, precum și organizarea sistemului social și juridic francez. Acestea din urmă ar suferi un impact puternic prin recunoașterea unui sex neutru, în sistemul construit pe noțiuni binare de sex, și ar implica ample modificări și coordonare legislativă. O astfel de reformă ar necesita o reflecție adecvată și intra în sfera de competență a legiuitorului (pct. 88-89). Curtea a constatat că încălcarea în speță ar obliga statul (în temeiul art. 46 din Convenție) să-și modifice dreptul național și, în chestiuni de politică generală asupra cărora opiniile din cadrul unei societăți democratice pot varia în mod rezonabil, să acorde o pondere specială rolului factorilor naționali de decizie politică. Așa era cu atât mai mult atunci când acest lucru reprezenta o alegere a societății. Astfel, recunoscând situația dificilă a reclamanților, Curtea a concluzionat că, în lipsa consensului european, trebuie să fie sarcina statului de a stabili momentul și amploarea cu care să răspundă cererilor privind starea civilă a persoanelor intersexuale (pct. 90-91). Prin urmare, nu a fost încălcat art. 8 din Convenție.

3. Căsătoria[9]

79. Art. 12 garantează dreptul fundamental al bărbatului și al femeii de a se căsători și de a întemeia o familie (a se vedea Ghid de jurisprudență privind art. 12 - Dreptul la căsătorie) Cu toate acestea, cel de-al doilea aspect nu este o condiție pentru primul și nu se poate considera că imposibilitatea unui cuplu de a concepe sau de a crește un copil îl privează *per se* de dreptul menționat în prima parte din această dispoziție [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 98; *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 56]. Art. 12 prevede în mod expres reglementarea căsătoriei prin legislația națională [*Hämäläinen împotriva Finlandei*(MC), 2014, pct. 95], însă limitările astfel introduse nu trebuie să restrângă sau să reducă acest drept într-un mod sau într-o măsură care să afecteze însăși esența sa [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 99].

80. Astfel cum se prezintă în acest moment jurisprudența Curții, art. 12 se aplică persoanelor transgen care doresc să se căsătorească cu o persoană de sex opus (adică opus sexului dobândit/ reatribuit), precum și cuplurilor formate din persoane de același sex care doresc să se căsătorească sau care sunt deja căsătorite. Cu toate acestea, doar o interdicție totală a primului caz constituie o încălcare a art. 12, iar o interdicție totală asupra celui de-al doilea caz este, în prezent, compatibilă cu Convenția.

81. În special, în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 100-103), îndepărtându-se de la jurisprudența sa anterioară (*Rees împotriva Regatului Unit*, 1986; *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990; *Sheffield și Horsham*, 1998), Curtea a hotărât că nu se mai putea

[8] Până atunci, Curtea nu avusese ocazia de a examina probleme ce țin de recunoașterea juridică a persoanelor intersexuale, întrucât singura cauză pe această temă era declarată inadmisibilă pentru neepuizarea căilor de atac interne (P. împotriva Ucrainei, 2019).

[9] A se vedea și secțiunea privind „Discriminarea" în contextul secțiunii „Parteneriatul civil și căsătoria".

considera că termenii „bărbați și femei” menționați la art. 12 implicau în mod necesar stabilirea genului pe baza unor criterii pur biologice, întrucât instituția căsătoriei a suferit schimbări sociale majore, iar progresele medicinei și științei au condus la schimbări radicale. În plus, Curtea a hotărât că problema reglementării efectelor schimbării de sex în contextul căsătoriei ține de marja de apreciere a statului contractant. Cu toate acestea, deși statului contractant îi revine sarcina de a stabili, printre altele, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o persoană transsexuală care solicită recunoașterea juridică a noii sale identități de gen pentru a stabili că reatribuirea de gen/schimbarea de sex a fost efectuată în mod corespunzător sau condițiile în care căsătoriile anterioare încetează să mai fie valabile și formalitățile aplicabile viitoarelor căsătorii (inclusiv, de exemplu, informațiile care trebuie furnizate viitorilor soți), Curtea nu a identificat niciun motiv care să justifice privarea unei persoane transsexuale de dreptul la căsătorie, în orice situație.

82. Invers, deși în cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 61 și 63, Curtea a constatat, în temeiul art. 12, că nu va mai considera că dreptul la căsătorie trebuie, în toate situațiile, să se limiteze la căsătoria dintre două persoane de sex opus, aceasta a apreciat totuși că art. 12 nu impune statelor contractante obligația de a asigura cuplurilor formate din persoane de același sex accesul la căsătorie. De asemenea, art. 8, o dispoziție cu un scop și un domeniu de aplicare mai generale, nu poate fi interpretat în sensul că impune o astfel de obligație (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 101). Același lucru este valabil și în cazul art. 14 coroborat cu art. 12 (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, 193). Într-un asemenea context, Curtea a admis că instituția căsătoriei are conotații sociale și culturale adânc înrădăcinate, care pot diferi în mare măsură de la o societate la alta. Prin urmare, aceasta a hotărât că nu trebuie să se pripească să substituie propria apreciere celei a autorităților naționale, care sunt cele mai în măsură să aprecieze care sunt nevoile societății și să răspundă acestora (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 62). Confirmând jurisprudența sa anterioară, în cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 58, Curtea a hotărât că, deși este adevărat că unele state contractante au extins căsătoria la partenerii de același sex, acest lucru reflectă propria viziune asupra rolului pe care îl are căsătoria în societățile lor și nu decurge din interpretarea dreptului fundamental în cauză, astfel cum este enunțat de statele contractante în Convenția din 1950 [*Parry împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006; *R. și F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006]. Astfel cum se prezenta situația (la momentul respectiv, doar șase din patruzeci și șapte de state membre permiteau căsătoria între persoane de același sex), problema autorizării (sau interzicerii) căsătoriei între persoane de același sex era lăsată la latitudinea statului contractant, fiind reglementată de legislația națională. Aceeași concluzie a fost reiterată în cauza *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014 (pct. 96). În mod similar, în cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 192, în pofida evoluției progresive din statele membre a situației în această privință (până la acea dată, unsprezece state membre recunoscuseră căsătoria între persoane de același sex), concluziile la care s-a ajuns în cauzele menționate anterior au fost reiterate, de exemplu în hotărârea pronunțată ulterior în cauza *Chapin și Charpentier* împotriva Franței, 2016, pct. 37-38.

83. În ceea ce privește înregistrarea căsătoriilor între persoane de același sex contractate în străinătate, în cauza *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 210, Curtea a hotărât că statul italian nu putea să ignore în mod rezonabil situația reclamanților (un cuplu format din persoane de același sex căsătorit în temeiul legislației unui stat străin), care corespundea vieții de familie în sensul art. 8 din Convenție, fără a pune la dispoziția reclamanților o modalitate de protecție a relației lor. Întrucât, până în 2016, autoritățile italiene nu recunoscuseră această situație (și anume căsătoria contractată în străinătate) și nu oferiseră nicio formă de protecție a uniunii reclamanților, statul nu a asigurat un just echilibru între interesele concurente. În special, acesta nu le-a asigurat reclamanților un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protejarea uniunii lor între persoane de aceeași sex, încălcând astfel art. 8 din Convenție. Cu toate acestea, având în vedere că în Italia nu era recunoscută căsătoria între persoane de același sex, obligația ce revenea statului nu mergea până la a impune înregistrarea căsătoriei încheiate în străinătate sub forma unei căsătorii în Italia. La fel, în *Koilova și Babulkova împotriva Bulgariei*, 2023, Curtea a observat că autoritățile bulgare nu luaseră nicio măsură pentru a asigura reglementarea juridică a recunoașterii uniunilor de același sex contractate în

străinătate, și că, prin urmare, nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a garanta reclamanților un cadru juridic specific de recunoaștere și protejare a uniunii de același sex (ibid, pct. 63-65).

4. Parteneriate/uniuni civile[10]

84. Potrivit jurisprudenței, parteneriatele civile au o valoare intrinsecă pentru cuplurile de același sex aflate într-o relație stabilă, indiferent de posibilele efecte juridice, limitate sau extinse [*Fedotova și alții împotriva Rusiei* (MC), 2023, pct. 201]. Extinderea uniunilor civile la cuplurile formate din persoane de același sex le-ar permite acestora din urmă să reglementeze chestiuni legate de proprietate, întreținere (pensie alimentară) și (dreptul de) moștenire/succesiune, nu în calitate de persoane particulare care încheie contracte în temeiul dreptului comun, ci în temeiul normelor juridice care reglementează uniunile civile/ regimului juridic al „pactului de viață comună", astfel încât relația lor să fie recunoscută în mod oficial de stat [*Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 81]. În absența căsătoriei, cuplurile formate din persoane de același sex sunt interesate în mod deosebit să obțină posibilitatea de a încheia o uniune civilă (pact de viață comună) sau un parteneriat înregistrat, întrucât acest lucru ar fi cea mai potrivită modalitate prin care ar putea obține recunoașterea juridică a relației lor și care le-ar garanta protecția relevantă – sub forma unor drepturi esențiale, relevante pentru un cuplu aflat într-o relație stabilă și serioasă – fără să întâmpine obstacole inutile (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 174).

85. În cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, Curtea a considerat că protecția juridică de care dispuneau cuplurile formate din persoane de aceeași sex la acea dată (2015) în Italia nu răspundea nevoilor esențiale relevante pentru un cuplu aflat într-o relație stabilă și serioasă. Înscrierea uniunilor (civile) între persoane de același sex la autoritățile locale avea o valoare pur simbolică și nu conferea niciun drept cuplurilor formate din persoane de același sex. Acordurile de coabitare aveau o sferă de aplicare limitată și nu prevedeau unele nevoi de bază, esențiale pentru reglementarea relației stabile a unui cuplu, cum ar fi sprijinul material reciproc, obligațiile de întreținere și drepturile de moștenire. În plus, acestea impuneau coabitarea cuplului respectiv, deși Curtea acceptase deja că, pentru existența unei uniuni stabile, coabitarea nu era o condiție prealabilă. Prin urmare, exista un conflict între realitatea socială a reclamanților care trăiau în mod deschis în cadrul unui cuplu și imposibilitatea lor juridică de a beneficia de recunoașterea oficială a relației lor. Curtea a considerat că asigurarea recunoașterii și protecției uniunilor între persoane de aceeași sex nu ar impune Italiei o sarcină deosebit de dificilă. Curtea a observat, de asemenea, existența unei tendințe internaționale către recunoașterea juridică a cuplurilor formate din persoane de același sex. Curtea Constituțională italiană a atras atenția, de asemenea, asupra necesității adoptării unei astfel de legislații, ceea ce reflecta sentimentele majorității populației italiene. Astfel, întrucât Guvernul italian nu a invocat niciun interes al comunității care să justifice situația, Curtea a constatat că Italia nu și-a îndeplinit obligația de a garanta că reclamanții dispuneau de un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protecția uniunii lor. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

86. *Fedotova și alții împotriva Rusiei* (MC), 2023 privea absența oricărei forme de recunoaștere juridică și protecție pentru cuplurile de același sex din Rusia. Curtea a confirmat că, în temeiul art. 8, este necesar ca statele părți să garanteze recunoașterea juridică și protejarea cuplurilor formate din persoane de același sex prin aplicarea unui „cadru juridic specific". A considerat că această obligație pozitivă a statelor părți respecta evoluția tangibilă și continuă a legislației interne a statelor părți și a dreptului internațional. Într-adevăr, exista un curent clar și continuu în statele părți de recunoaștere juridică a cuplurilor de același sex (prin instituția căsătoriei sau alte forme de parteneriat), de vreme ce o majoritate de treizeci de state părți au legiferat în acest scop. Astfel, și dat fiind că erau în joc aspecte deosebit de importante ale identității personale și sociale a persoanelor de același sex, Curtea a considerat că s-a redus semnificativ marja de apreciere a statelor părți. Cadrul legal din Rusia nu prevedea nimic pentru nevoile esențiale de recunoaștere și de protecție ale cuplurilor de același sex,

[10] A se vedea și secțiunea privind „Discriminarea" în contextul secțiunii „Parteneriatul civil și căsătoria".

aflate într-o relație stabilă și asumată, și niciunul dintre argumentele Guvernului privind interesul public (valorile familiei tradiționale, sentimentele majorității populației ruse și protejarea minorilor față de promovarea homosexualității) nu prevala asupra interesului reclamantei. Curtea, prin urmare, a concluzionat că statul pârât își depășise marja de apreciere și nu își îndeplinise obligația pozitivă de a asigura dreptul reclamanților la respectarea vieții lor private și de familie. Curtea a subliniat că o societate democratică în sensul Convenției respinge orice stigmatizare fondată pe orientarea sexuală, se construiește pe demnitatea egală a persoanelor și este susținută de diversitate, care nu este percepută ca fiind o amenințare, ci o sursă de îmbogățire (a se vedea și *Buhuceanu și alții împotriva României*, 2023, pct. 75-84, pentru prima aplicare a principiilor consacrate în *Fedotova și alții* în temeiul art. 8; *Przybyszewska și alții împotriva Poloniei*, 2023, pct. 120-122, cu privire la Polonia, și *Maymulakhin și Markiv împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 72-79, pentru aplicarea acestor principii în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție).

87. Cu toate acestea, statele beneficiază de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește statutul exact conferit prin mijloace alternative de recunoaștere juridică, precum și drepturile și obligațiile conferite printr-o astfel de uniune sau de un parteneriat înregistrat (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 108-09; *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 177; *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 66). Curtea a hotărât deja, în ceea ce privește diverse legislații naționale, că uniunile civile oferă posibilitatea de a obține un statut juridic echivalent sau similar căsătoriei în numeroase privințe [*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 109, în ceea ce privește Austria, *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 83, în legătură cu sistemul finlandez, *Chapin și Charpentier* împotriva Franței, 2016, pct. 49 și 51, în ceea ce privește Franța; *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 194, în ceea ce privește Italia] și, în principiu, un astfel de sistem ar fi suficient, *prima facie,* pentru a respecta normele Convenției (ibid.). Cu toate acestea, în *Fedotova și alții împotriva Rusiei* (MC), 2023, pct. 190, Curtea a hotărât că este important ca protecția acordată de statele părți cuplurilor formate din persoane de același sex să fie adecvată, făcând referire la aspecte materiale (întreținere, impozitare sau moștenire) sau la aspecte morale (drepturi și îndatoriri în termeni de asistență reciprocă), care fac parte din viața de cuplu și ar beneficia de reglementarea într-un cadru juridic disponibil cuplurilor de persoane de același sex.

5. Probleme parentale[11]

88. Potrivit jurisprudenței Curții, în cazul unei persoane care a suferit o operație de schimbare de sex (de la femeie la bărbat) și care locuia cu o femeie care a născut un copil prin inseminare artificială cu spermă de la donator (AID), procedură pentru care cuplul a depus o cerere comună - exista o viață de familie (*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 37). Cu toate acestea, în 1997, Curtea a considerat că, întrucât „transsexualitatea" ridica probleme complexe de natură științifică, juridică, morală și socială, în privința cărora nu exista o abordare generală comună în rândul statelor contractante, nu se poate considera că, în acest context, art. 8 implica obligația statului pârât de a recunoaște în mod oficial ca tată al unui copil o persoană care nu era tatăl biologic al acestuia. În aceste condiții, faptul că legislația Regatului Unit nu permitea recunoașterea juridică specială a relației dintre un bărbat care suferise o operație de schimbare de sex - care acționa în calitate de tată al unui copil născut de partenera acestuia prin inseminare artificială cu spermă de la donator (AID) - și copilul în cauză nu a constituit o nerespectare a vieții de familie în sensul acestei dispoziții.

89. Relația dintre copil și „părintele" (sau „fratele/sora") care nu este biologic (nu sunt biologici) persistă chiar și după încheierea relației cuplului și continuă să constituie o viață de familie (*Honner împotriva Franței*, 2020, pct. 51). Cu toate acestea, decizia de a refuza acestuia din urmă orice drept de vizitare/ de a avea legături personale cu minorul, luată în interesul copilului, poate intra sub incidența amplei marje de apreciere acordate autorităților în privința unor astfel de chestiuni, precum

[11]A se vedea, de asemenea, secțiunea privind „Discriminarea", în contextul secțiunilor privind „Adopția" și „Probleme personale și familiale".

în cauza *Honner împotriva Franței*, 2020, citată anterior, în care Curtea a concluzionat că statul pârât nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a garanta respectarea efectivă a dreptului reclamantei la viața sa de familie.

90. Cauza *C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, privea două cereri cu privire la imposibilitatea de a obține recunoașterea juridică a relației dintre un copil și fostul partener al mamei biologice. În ambele cazuri, de la separarea cuplurilor și în pofida lipsei de recunoaștere juridică a relației dintre copiii și fostul partener al mamei biologice, persoanele în cauză avuseseră o viață de familie comparabilă cu cea a majorității familiilor după separarea părinților. Aceștia nu au menționat dificultăți în desfășurarea vieții lor de familie, iar statul pârât instituise legal instrumente juridice care permiteau să fie protejate legăturile dintre ei. Mai mult, dacă orice problemă ar fi apărut, putea fi remediată pe baza dreptului civil în vigoare. Astfel, statul pârât își îndeplinise obligația de a garanta reclamanților respectarea efectivă a vieții lor de familie. Cu privire la viața privată, Curtea a făcut deosebirea față de cauzele în care copilul se născuse ca urmare a acordurilor de maternitate de substituție. A subliniat relevanța interesului superior al copilului și a observat că dreptul francez dăduse reclamanților posibilități variate de protecție a relației lor și care pot fi considerate ca un anume grad de recunoaștere juridică. Cu privire la unii reclamanți, modificări legislative au permis, de asemenea, să se stabilească un raport juridic părinte-copil între ei, deși câțiva ani după ce fuseseră depuse cererile lor. În aceste condiții, și ținând seama de marja de apreciere a statului pârât – mai restrânsă în ceea ce privește interesul superior al copiilor – Curtea a constatat că s-a realizat un echilibru corect între interesele aflate în joc și că nu a fost încălcat dreptul reclamanților la respectarea vieții private.

91. În *R.F. și alții împotriva Germaniei*, 2024, autoritățile naționale au refuzat să înregistreze prima reclamantă ca fiind a doua mamă biologică (și nu adoptivă) a unui copil conceput prin FIV cu ovulul său, purtat la termen de partenera sa înregistrată. Totuși, Curtea a constatat că viața de familie a reclamanților a fost asigurată prin faptul că aceștia nu au întâmpinat dificultăți în a trăi zilnic ca o familie (pct. 69-73). Viața privată a primei reclamante a fost asigurată, deși aceasta trebuise să urmeze procedura de adopție (pct. 75-78). Și viața privată a copilului a fost asigurată, întrucât adopția a fost efectuată fără dificultăți deosebite și întrucât prima reclamantă a deținut anterior anumite prerogative parentale, deși derivate din uniunea sa legală cu a doua reclamantă (pct. 91-94). Prin urmare, nu a fost încălcat art. 8 din Convenție.

92. În cauza *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 75, reclamantei (o persoană transsexuală care a trecut de la sexul masculin la cel feminin) i s-au restrâns drepturile părintești asupra copiilor săi, restricție care, potrivit instanțelor interne, era rezonabilă având în vedere contextul social și personal în care a avut loc procesul de tranziție de gen, precum și concluziile experților. Cu toate acestea, Curtea a constatat că instanțele naționale nu au procedat la o apreciere echilibrată și rezonabilă a intereselor în cauză, pe baza unei analize aprofundate a întregii situații familiale, precum și a altor factori relevanți. Astfel, Curtea a concluzionat că restrângerea drepturilor părintești ale reclamantei și a dreptului său de a avea legături personale cu copiii săi nu era „necesară într-o societate democratică” și, prin urmare, a încălcat art. 8 Curtea a constatat de asemenea încălcarea art. 14 coroborat cu această din urmă dispoziție[12].

93. În *Savinovskikh și alții împotriva Rusiei*, 2024, autoritățile interne au decis încetarea acordului de încredințare a minorului și plasament familial al unei persoane transgen pentru doi minori pe baza „transsexualismului” său și a schimbării identității de gen. Curtea a observat că decizia în cauză se baza pe nicio examinare specializată individualizată a reclamantului și a copilului sau pe un studiu științific privind impactul schimbării identității de gen asupra sănătății și dezvoltării psihice a copilului (pct. 73). Deoarece motivările instanțelor naționale se fundamentau în principal pe motivul imposibilității juridice ca cuplurile de același sex să fie acceptate ca părinți adoptivi și pe tradițiile și mentalitatea societății ruse, Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a examina

[12] A se vedea, în această privință, secțiunea privind „Discriminarea”, în contextul secțiunii „Probleme personale și familiale”, cu trimiterile suplimentare.

aprofundat întreaga situație familială și de a evalua echilibrat și rezonabil interesele în cauză ale fiecărei persoane cu preocuparea constantă de a găsi cea mai bună soluție pentru copii și a concluzionat că a fost încălcat art. 8 (pct. 76 și 78).

6. Maternitatea de substituție[13]

94. Cauza *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 71-76, un cuplu format din persoane de același sex care locuia în Islanda, care erau părinții beneficiari ai celui de-al treilea reclamant, un copil născut prin intermediul maternității de substituție în Statele Unite și care nu avea nicio legătură biologică cu acestea. Primii doi reclamanți erau înregistrați în California ca părinții săi și a fost eliberat un certificat de naștere în acest sens, împreună cu un pașaport de Statele Unite pentru copil. Inițial, autoritățile islandeze au refuzat să înscrie copilul în registrul național de stare civilă și l-au luat în îngrijire în mod legal, înainte de a-l lăsa în grija celor două reclamante, în cadrul unui regim de plasament familial. După intrarea în vigoare a noii legislații, cel de-al treilea reclamant a fost înscris în registrul național de stare civilă, însă primele două reclamante nu au fost înregistrate ca părinți ai acestuia. Având în vedere în special lipsa unui indiciu privind existența unor obstacole concrete și practice în ceea ce privește exercitarea vieții de familie, precum și măsurile adoptate de statul pârât pentru reglementarea și asigurarea legăturilor dintre reclamanți, Curtea a constatat că nerecunoașterea unei legături părintești oficiale, confirmată de instanța națională, a asigurat un just echilibru între dreptul reclamanților la respectarea vieții de familie și interesele generale pe care statul a intenționat să le protejeze prin interzicerea maternității de substituție. Astfel, statul a acționat în cadrul marjei de apreciere de care beneficia în materie și, prin urmare, nu a fost încălcat art. 8 în ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private și de familie a tuturor celor trei reclamanți.

95. De asemenea, cauza *D.B. și alții împotriva Elveției*, 2022, privea situația unui cuplu homosexual (parteneri înregistrați), a treia reclamantă fiind mamă surogat în Statele Unite, iar al doilea reclamant fiind donatorul masculin în acest proces. Prin hotărâre judecătorească în Statele Unite, primii doi reclamanți au fost declarați părinții legali, iar în Statele Unite a fost eliberat un certificat de naștere în acest sens. La întoarcerea lor în Elveția în 2011 au inițiat procedurile relevante pentru a obține recunoașterea acelei hotărâri și în 2015 a fost recunoscută numai în măsura în care se referea la legătura juridică de filiație dintre copil și tatăl său genetic (al doilea reclamant), dar nu și cu privire la legătură dintre copil și primul reclamant (tatăl beneficiar). În 2018, în urma unei schimbări a legii, primul reclamant l-a adoptat pe cel de-al treilea reclamant (în calitate de copil al partenerului înregistrat). Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în ceea ce privește viața privată a celei de-a treia reclamante, în măsura în care a durat aproape șapte ani și opt luni pentru a obține recunoașterea definitivă a relației juridice de filiație (cu primul reclamant, tatăl de intenție).[14]. Un astfel de interval de timp era incompatibil, printre altele, cu interesul superior al copilului, în măsura în care îl putea pune pe acesta într-o poziție de incertitudine juridică în ceea ce privește identitatea sa în societate și îl putea priva de șansa de a trăi și de a se dezvolta într-un mediu stabil (pct. 89-90). Totuși, între timp, impedimentele practice în a beneficia de viața de familie pentru primii doi reclamanți nu erau de natură să reprezinte o încălcare a dreptului lor la viața de familie în temeiul art. 8 (pct. 93-94).

96. Spre deosibire de problema timpului din *D.B. și alții împotriva Elveției*, 2022 , în *S.W. și alții împotriva Austriei* (dec.), 2022, a durat doar două luni stabilirea filiației de drept, ca urmare a adopției copilului unui partener înregistrat. Reclamanții din *S.W. și alții împotriva Austriei* (dec.), 2022 erau un cuplu de lesbiene (prima și cea de-a treia reclamantă) și copilul biologic (cel de-al doilea reclamant) al primei reclamante care fusese adoptat de partenera sa, a treia reclamantă. Plângerea formulată de

[13] Pentru principiile generale detaliate și aplicarea acestora, a se vedea Ghidul de jurisprudență privind art. 8 - Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței și, în special, capitolul privind Relația juridică de filiație și maternitatea de substituție.

[14] Pentru contrast, a se vedea constatările din această cauză cu cele din *S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), 2021, privind refuzul recunoașterii în Polonia a relației biologice dintre tată și copilul născut prin maternitate de substituție, reclamanții locuind în Israel.

aceștia în temeiul art. 8 era că statutul de mamă adoptivă al celei de-a treia reclamante apărea pe certificatul de naștere al copilului, numele ei apărând la rubrica „tată/părinte”. Totuși, Curtea a constatat că modul de întocmire a certificatului de naștere nu a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea vieții private și de familie. A constatat că certificatele de naștere reflectă în mod normal relația juridică actuală de la momentul emiterii, și nu înrudirea biologică, iar în cazurile părinților de același sex, se știa mereu că cel puțin unul dintre ei nu era genetic legat de copil și că, atunci când era menționat pe certificatul de naștere al copilului ca părinte, trebuia să fi adoptat copilul. Nicio presupunere nu poate fi probată pornind de la certificatul de naștere ca atare, în această cauză a treia reclamantă putând fi în fapt, de asemenea, mama genetică, de exemplu, în cazul unei donări anterioare de ovule către femeia care dăduse naștere copilului, sau ambele mame putând fi mame adoptive. În plus, nu exista obligația de a introduce numele mamei biologice la rubrica „mamă/părinte” și, de asemenea, reclamanții aveau posibilitatea să ceară eliberarea unui certificat de naștere în care să nu se menționeze datele de stare civilă ale părinților.

97. În cauza *H. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022, reclamantul era un copil născut ca urmare a maternității de substituție, reglementată prin lege în Regatul Unit. Anterior nașterii sale, s-au întrerupt relațiile dintre, pe de o parte, tații beneficiari (un cuplu de același sex), unul dintre ei fiind și tatăl genetic, și, pe de altă parte, mama surogat și soțul ei (ambii fără legătură genetică cu reclamantul, născut *via* ovule donate). Deși instanțele interne au garantat răspunderea părintească a tuturor celor patru persoane și încredințarea copilului către tații beneficiari, prin lege soțul mamei surogat era numit „tată” pe certificatul de naștere al reclamantului. Deși exista un mecanism de modificare a certificatului de naștere, acesta avea nevoie de consimțământul mamei surogat și al soțului ei. Reclamanta nu a contestat cerința „consimțământului” în fața instanțelor interne. În fața Curții, aceasta s-a plâns doar că tatăl său biologic nu era exact înregistrat pe certificatul său de naștere la momentul nașterii sale. Mai precis, a susținut că ar fi trebuit să existe o „prezumție normativă” că înregistrarea nașterii unui copil precizează exact identitatea tatălui biologic, atunci când s-a dat consimțământul pentru concepție și identificare ca tată. Curtea a declarat cererea inadmisibilă ca vădit nefondată, considerând că nimic nu susținea existența acestei prezumții în jurisprudența sa. Până în prezent, aceasta nu a hotărât că părinții beneficiari trebuie să fie imediat și automat recunoscuți ca atare de drept și, în opinia sa, trebuie acordată statului o largă marjă de apreciere în această privință (pct. 44-58).

III. Libertatea de exprimare și (libertatea) de asociere

Art. 8 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora."

Art. 10 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele sa supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești."

Art. 11 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat."

A. Libertatea de exprimare[15]

1. Atingerea adusă vieții private, imaginii, onoarei sau reputației

98. În contextul libertății de exprimare, Curtea apreciază proporționalitatea oricărei ingerințe fie ținând seama de necesitatea de a proteja reputația sau drepturile altora, fie în lumina oricărui drept al altora, protejat de art. 8. În această ultimă privință și pentru ca art. 8 să fie aplicabil în cauzele care au ca obiect o plângere pentru calomnie, un atac la adresa reputației unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să aducă atingere exercitării de către o persoană a dreptului la respectarea vieții sale private. În astfel de cauze, rezultatul nu ar trebui să varieze în funcție de aspectul dacă cererea a fost introdusă în temeiul art. 8 de către persoana care a făcut obiectul declarației în litigiu sau în temeiul art. 10 de către persoana care a făcut declarația, deoarece, în principiu, drepturile prevăzute la aceste articole merită să fie respectate în egală măsură.

[15] Pentru principiile generale, a se vedea Ghidul de jurisprudență privind art. 10 - Libertatea de exprimare.

99. În cauzele în care interesul care concurează cu libertatea de exprimare este protejat de art. 8, abordarea Curții a constat în punerea în balanță a dreptului reclamantului la „respectarea vieții sale private” și a interesului public de protejare a libertății de exprimare, ținând seama de faptul că nu există o ierarhie între drepturile garantate de cele două articole (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei,* 2016, pct. 42). În cazul în care punerea în balanță a acestor două drepturi a fost realizată de autoritățile naționale în conformitate cu criteriile stabilite de jurisprudența Curții, trebuie să existe motive întemeiate pentru ca opinia Curții să se substituie celei emise de instanțele interne (ibid., pct. 45). În cazul în care nu sunt în joc chestiuni de interes public, obligația de a proteja reputația unui reclamant, ce revine unui stat în temeiul art. 8, se poate aplica atunci când declarațiile în cauză depășesc limitele a ceea ce este considerat acceptabil în temeiul art. 10 (ibid., pct. 51-52)[16].

100. În cauza *Sousa Goucha împotriva Portugaliei,* 2016, reclamantul, un bărbat bine-cunoscut care și-a menționat homosexualitatea în mod public, s-a plâns, în temeiul art. 8 din Convenție, cu privire la refuzul autorităților interne de a începe urmărirea penală din cauza unei glume făcute în timpul unei emisiuni de comedie televizate, care l-a descris asemenea unei femei. Curtea a hotărât, în primul rând, că art. 8 era aplicabil, înainte de a constata că nu a fost încălcată această dispoziție. În opinia Curții, întrucât orientarea sexuală este profund înrădăcinată în identitatea unei persoane, iar genul și orientarea sexuală sunt două caracteristici distinctive și intime, orice confuzie între cele două va constitui, așadar, un atac asupra reputației unei persoane, de natură să atingă un nivel de gravitate suficient pentru aplicarea art. 8 (ibid., pct. 27). Cu toate acestea, instanțele interne au luat în considerare lipsa intenției pârâților de a aduce atingere reputației reclamantului și au apreciat modul în care un spectator rezonabil al emisiunii de comedie ar fi perceput gluma în litigiu (care l-a descris pe reclamant, un cunoscut homosexual, ca pe o femeie), în loc să țină pur și simplu seama de ce a simțit sau a gândit reclamantul cu privire la glumă. În aceste circumstanțe, Curtea a constatat că limitarea libertății de exprimare cu scopul de a proteja reputația reclamantului ar fi fost, așadar, disproporționată în temeiul art. 10, astfel încât nu au fost încălcate drepturile reclamantului protejate de art. 8 din Convenție.

101. În cauza *Mladina d.d. Ljubljana împotriva Sloveniei*, 2014, pct. 37-49, societatea reclamantă s-a plâns în temeiul art. 10 cu privire la faptul că a fost obligată la plata unor despăgubiri pentru un articol care critica aspru afirmațiile unui deputat (parlamentar) (S.P.) și comportamentul acestuia în cursul unei dezbateri parlamentare cu privire la reglementarea/recunoașterea juridică a relațiilor între persoane de același sex. Curtea a hotărât că, deși terminologia folosită în articol avea un caracter extrem, aceasta reflecta o judecată de valoare care avea o bază factuală suficientă. În plus, afirmațiile din articol constituiau o ripostă la comentariile lui S.P., care puteau fi considerate caricaturale și de natură să promoveze stereotipuri negative. În cele din urmă, articolul era în acord nu doar cu comentariile provocatoare ale lui S.P., ci și cu stilul în care acesta le-a exprimat. Având în vedere contextul în care au fost făcute afirmațiile incriminate și stilul folosit în articol, Curtea a considerat că acestea nu au constituit un atac personal gratuit. Prin urmare, instanțele naționale nu au stabilit în mod convingător nevoia socială imperioasă de a pune protecția reputației lui S.P. mai presus de dreptul societății reclamante la libertatea de exprimare. Așadar, a fost încălcat art. 10 din Convenție.

102. În *C8 (Canal 8) împotriva Franței*, 2023, societatea (de televiziune) reclamantă s-a plâns în temeiul art. 10 de două amenzi care i-au fost aplicate pentru conținutul emisiunii „*Touche pas à mon poste*”. Curtea a fost de acord cu instanțele naționale că cele două secvențe în litigiu dăunau imaginii femeilor și erau de natură a stigmatiza homosexualii și, respectiv, să afecteze viața privată. Astfel, având în vedere impactul lor, în special asupra tinerilor telespectatori, precum și faptul că secvențele în litigiu nu priveau chestiuni de interes public și că reclamanta avusese garanții procedurale adecvate, Curtea a constatat că amenzile aplicate acesteia nu încălcaseră art. 10 din Convenție.

[16] Pentru principii generale mai detaliate, a se vedea Ghidul de jurisprudență privind art. 8 - Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței; și Ghidul de jurisprudență privind art. 10 - Libertatea de exprimare.

2. Discursul de incitare la ură

103. Curtea acordă o importanță deosebită pluralismului, toleranței și mentalității deschise. Aceasta a atras deseori atenția asupra faptului că pluralismul și democrația se bazează pe respectarea și recunoașterea veritabilă a diversității. Interacțiunea armonioasă dintre persoane și grupuri cu identități diferite este esențială pentru realizarea coeziunii sociale (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 106-107, și trimiterile citate). Afirmațiile care răspândesc, promovează, justifică sau incită la violență, ură sau intoleranță împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane („discurs de incitare la ură") amenință coeziunea socială și constituie un risc de violență și de încălcare a drepturilor altora. O astfel de exprimare poate crea medii favorabile infracțiunilor motivate de ură și care alimentează conflictele pe scară largă.

104. „Discursul de incitare la ură" este abordat de Curte în două moduri. În primul rând, constată că „discursul de incitare la ură" în cauză intră în sfera de aplicare a art. 17 și, prin urmare, este exclus în totalitate de la protecția oferită de art. 10 din Convenție[17]. Prima aplicare a acestei abordări în contextul discursului homofobic era în *Lenis împotriva Greciei* (dec.), 2023, privind condamnarea unui funcționar superior din Biserica Ortodoxă Greacă pentru un articol publicat pe blogul său personal. Curtea a considerat că, ținând seama de conținut, ton și context, expresiile utilizate în articol au constituit un discurs de instigare la ură și incitare la violență împotriva unui grup de persoane în funcție de orientarea lor sexuală. Trei factori suplimentari au susținut această concluzie: în primul rând, reclamantul, din poziția sa de funcționar superior al Bisericii avea puterea de a influența multe persoane; în al doilea rând, vederile exprimate în articol erau diseminate către o audiență largă prin internet și, în al treilea rând, protejarea demnității și a valorii umane a persoanelor, indiferent de orientarea lor sexuală, era de o importanță majoră în societatea europeană modernă. În consecință, Curtea a aplicat art. 17 și a constatat că reclamantul nu putea pretinde beneficiul protecției în temeiul art. 10 din Convenție (pct. 46-57).

105. În al doilea rând, constată că „discursul de incitare la ură" intră în sfera de aplicare a art. 10 și este examinat potrivit criteriilor folosite de regulă în temeiul acestei dispoziții [*Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 47-60; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 125; *Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), 2020, pct. 39]. Curtea a aplicat a doua abordare nu doar în cazul discursurilor care instigă în mod explicit la violență sau alte infracțiuni/fapte penale, ci și în cazul celor care incită la atacuri la adresa unor persoane, comise prin insultarea, ridiculizarea sau calomnierea anumitor categorii ale populației (a se vedea, întotdeauna în contextul prezentului ghid, *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 125; *Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 55).

106. În cauza *Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 54-60, reclamanții au fost condamnați pentru distribuirea unor pliante cu caracter homofob în dulapurile elevilor unui liceu. Având în vedere principiul de mai sus - potrivit căruia incitarea la ură nu presupune în mod necesar un apel la (acte de) violență sau fapte penale, Curtea a considerat că modul de redactare a pliantelor (care prezentau homosexualitatea ca fiind o „înclinație sexuală deviantă", cu „un efect distructiv din punct de vedere moral asupra esenței societății", susținând că homosexualitatea era unul dintre principalele motive pentru răspândirea HIV și SIDA și că „susținătorii homosexualității" încercau să minimalizeze gravitatea pedofiliei) conțineau alegații grave și prejudiciabile. Curtea a subliniat că pliantele au fost distribuite în școli și lăsate în dulapurile unor tineri aflați la o vârstă impresionabilă și sensibilă. În plus, condamnările și pedepsele (aplicate) reclamanților nu erau disproporționate în raport cu scopul legitim urmărit, iar Curtea Supremă a furnizat motive relevante și suficiente pentru a-și justifica decizia. Prin urmare, autoritățile naționale putea să considere în mod rezonabil că ingerința era necesară într-o societate democratică pentru protecția reputației și drepturilor altora. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 10 din Convenție.

[17] A se vedea Ghid de jurisprudență privind art. 17 – Interzicerea abuzului de drept.

107. În cauza *Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), reclamantul a fost condamnat pentru declarațiile publicate online în contextul unei dezbateri publice, ca urmare a unei decizii a consiliului municipal de a consolida educația și consilierea psihologică din învățământul primar și secundar cu privire la chestiuni legate de persoanele care se identifică drept LGBT. Curtea a constatat că afirmațiile în litigiu au fost „grave, deosebit de jignitoare și prejudiciabile". Având în vedere folosirea unor expresii precum deviație sexuală / înclinații sexuale deviante pentru a descrie persoanele homosexuale, în special atunci când acestea au fost asociate cu exprimarea clară a dezgustului, comentariile reclamantului erau de natură să încurajeze „intoleranța și ura față de persoanele homosexuale". De asemenea, Curtea a constatat că Curtea Supremă a furnizat motive relevante și suficiente pentru a justifica decizia de condamnare a reclamantului și că o amendă de 800 EUR nu era excesivă. Astfel, instanța națională a asigurat un just echilibru între interesele personale ale reclamantului și interesul public mai general aflat în joc, care includea drepturile minorităților sexuale și de gen. Prin urmare, capătul de cerere formulat de reclamant în temeiul art. 10 era în mod vădit nefondat[18].

3. Impunerea (păstrării) tăcerii și interdicții legale privind homosexualitatea

108. Curtea nu a exclus posibilitatea ca impunerea reclamanților să păstreze tăcerea în ceea ce privește orientarea lor sexuală, precum și necesitatea ulterioară și constantă de a fi vigilenți, discreți și de a păstra secretul în această privință față de colegi, prieteni și cunoștințe, ca urmare a efectului disuasiv al instituirii unei politici, să constituie o ingerință în exercitarea libertății de exprimare. Cu toate acestea, în cauza *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 127, care avea ca obiect politica de interdicție absolută a homosexualilor în forțele armate, Curtea a considerat că aspectul principal al capătului de cerere formulat de reclamanți în temeiul art. 8 privea orientarea lor sexuală și, prin urmare, viața lor privată și că nu era așadar necesar să examineze capătul de cerere formulat de aceștia în temeiul art. 10. În cauza *Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 62, examinată în temeiul art. 10, Curtea a considerat că nu era necesar să se decidă dacă interzicerea prin lege a promovării în rândul minorilor a relațiilor sexuale netradiționale (cu privire la care reclamanții au susținut că le-a afectat activitățile în care aceștia ar fi dorit să se angajeze personal, în special în calitate de activiști LGBT) constituia, în sine, o ingerință, întrucât, ca urmare a acestei interdicții, reclamanților le-au fost impuse efectiv sancțiuni administrative. Astfel, Curtea a concluzionat că, în orice caz, a existat o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a acestora.

109. Cu toate acestea, potrivit Curții, interzicerea prin lege a promovării în rândul minorilor a relațiilor sexuale netradiționale constituie un exemplu al prejudecăților unei majorități heterosexuale împotriva unei minorități homosexuale, care nu poate, în sine, să justifice existența unor ingerințe (*Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 69). Potrivit Curții, ar fi incompatibil cu valorile care stau la baza Convenției dacă exercitarea drepturilor din Convenție de către un grup minoritar ar fi condiționată de acceptarea lui de către majoritate. În acest fel, drepturile unui grup minoritar la libertatea de religie, de exprimare și de întrunire ar deveni pur teoretice, nu practice și efective, astfel cum prevede Convenția (*Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 70, în contextul art. 10; *Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 81, și *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 158, în contextul art. 11).

110. Reamintind că dreptul unei persoane de a nu se confrunta cu opinii contrare propriilor convingeri nu este garantat de Convenție, în cauza *Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 81, Curtea a constatat că dispozițiile legale în litigiu nu serveau la atingerea scopului legitim de protecție a moralei și că era probabil ca astfel de măsuri să fie contraproductive pentru realizarea scopurilor legitime declarate de protejare a sănătății și (de apărare) a drepturilor altora. Aceste dispoziții lasă loc pentru abuzuri în cazuri individuale, având în vedere domeniul de aplicare potențial nelimitat al acestora și caracterul vag al terminologiei folosite. Mai presus de toate, prin adoptarea unor astfel de legi, autoritățile au consolidat stigmatizarea și prejudecățile și au încurajat homofobia, ceea ce era incompatibil cu

[18] A se vedea și *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, evocată în secțiunea privind „Discriminarea", în contextul secțiunii „Obligațiile pozitive care decurg din art. 14".

noțiunile de egalitate, pluralism și toleranță, inerente unei societăți democratice. Așadar, a fost încălcat art. 10 din Convenție.

111. În cauza *Macatė împotriva Lituaniei* (MC), 2023, Marea Cameră a confirmat integral și s-a inspirat din concluziile din urmă. Reclamanta era scriitoare de cărți pentru copii și este homosexuală. Ea a scris o carte de basme destinată copiilor între nouă și zece ani, urmărind să încurajeze toleranța și acceptarea diferitelor grupuri sociale marginalizate. Câteva asociații și membri ai parlamentului au exprimat îngrijorări cu privire la două dinte basme, care prezintă căsătoria între persoane de același sex. Distribuția cărții a fost suspendată timp de un an. Atunci când a fost reluată, cartea era marcată cu o etichetă de avertizare pe care se menționa faptul că avea un conținut potențial dăunător copiilor sub 14 ani. Curtea nu a putut fi de acord cu argumentul Guvernului că scopul măsurilor luate împotriva cărții reclamantului a fost de a proteja copiii de conținutul cu caracter sexual explicit sau de conținutul care „promova" relațiile între persoane de același sex ca fiind superioare celor de sex diferit prin „insultarea", „degradarea" sau „minimizarea" celor din urmă (textul cărții nu susținea o astfel de concluzie). În opinia Curții, măsurile în litigiu aveau de fapt ca scop limitarea accesului copiilor la informații care prezentau relațiile între persoane de același sex ca fiind echivalente, în esență, cu cele între persoane de sex diferit. Totuși, un astfel de scop nu putea fi acceptat ca legitim în conformitate cu art. 10 § 2, ceea ce a determinat Curtea să constate că această dispoziție a fost încălcată.

112. Principiile de mai sus sunt aplicate și în *Klimova și alții împotriva Rusiei**, 2025, cauză care privea condamnarea reclamanților pentru infracțiunea administrativă de „propagandă a homosexualității în rândul minorilor" în legătură cu conținutul publicat de ei pe grupurile din rețelele sociale sau în comunitățile pe care le administrau. Măsurile în litigiu au fost incompatibile cu art. 10 din Convenție în măsura în care aveau ca scop limitarea accesului copiilor la informații care prezentau relațiile între persoane de același sex ca fiind echivalente, în esență, cu relațiile dintre persoane de sex diferit (pct. 149-153).

113. În practică, interdicțiile pot să decurgă și dintr-o legislație (cu o sferă de aplicare) mai generală. De exemplu, în cauza *Kaos GL împotriva Turciei*, 2016, toate exemplarele din numărul unei reviste publicate de reclamantă, o asociație de apărare a drepturilor comunității LGBT, au fost puse sub sechestru/confiscate timp de peste cinci ani. Autoritățile interne au considerat că numărul respectiv, care conținea articole și interviuri referitoare la pornografia legată de homosexualitate, unele dintre ele fiind însoțite, pe alocuri, de imagini explicite, contravenea moralității publice. Curtea a admis că scopul urmărit era cel de protejare a moralității publice (pct. 55): cu toate acestea, în lipsa unor informații mai detaliate, nu a putut accepta că o astfel de noțiune amplă a justificat confiscarea tuturor exemplarelor. Examinând publicația în sine, Curtea a constatat că, având în vedere conținutul acesteia și imaginile specifice, aceasta trebuia să fie considerată o publicație specializată, destinată unei anumite categorii a societății. Prin urmare, măsurile puse în aplicare pentru a bloca accesul anumitor grupuri de persoane, în special al minorilor, la publicația în cauză puteau fi privite ca un răspuns la o nevoie socială imperioasă (pct. 60). Cu toate acestea, deși necesitatea de a proteja sensibilitățile unei părți a publicului, în special a minorilor, era acceptabilă în scopul protejării moralității publice, nu exista nicio justificare pentru blocarea accesului publicului larg la numărul în litigiu al revistei. În această privință, autoritățile naționale nu au încercat să pună în aplicare nicio măsură preventivă mai puțin drastică decât confiscarea tuturor exemplarelor din numărul respectiv al revistei. Curtea a considerat că, și dacă ar fi fost posibilă distribuirea exemplarelor confiscate, însoțite de un avertisment destinat persoanelor cu vârsta sub optsprezece ani, după restituirea acestora, întârzierea de cinci ani și șapte luni în distribuirea publicației nu putea fi considerată proporțională cu scopul urmărit. Prin urmare, art. 10 a fost încălcat în ceea ce privește asociația reclamantă.

4. Obligații pozitive în temeiul art. 10

114. Principiile care reglementează obligațiile pozitive ale statelor contractante în temeiul art. 10 din Convenție au fost stabilite în cauza *Side by Side International Film Festival și alții împotriva Rusiei*, 2024, pct. 14-15. Cauza respectivă privea perturbări repetate – amenințări telefonice cu bombă și alte

alarme false – ale proiecțiilor de filme la un festival internațional anual de filme LGBTI. Neasigurarea de către autorități ani de zile a unei derulări sigure și neîntrerupte a acestui festival a reprezentat încălcarea art. 10 din Convenție. Autoritățile nu au vrut să evalueze perturbările în ansamblu, ci ca pe o serie de incidente izolate, și nici să ia măsuri adecvate pentru a reduce sau a pune capăt hărțuirii, inspirându-i astfel pe autori să săvârșească noi ace similare și convingându-i de impunitate (pct. 18-21).

B. Libertatea de întrunire și de asociere[19]

1. Înregistrare

115. Posibilitatea de a înființa o entitate juridică cu scopul de a acționa în mod colectiv într-un domeniu de interes comun este unul dintre cele mai importante aspecte ale libertății de asociere, fără de care acest drept ar fi lipsit de orice sens. Acest principiu este deosebit de relevant pentru persoanele sau organizațiile care doresc să militeze pentru drepturile persoanelor LGBTI.

116. În cauza *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 144-164, Curtea a constatat că, din cauza unor decizii ale instanțelor ruse de a refuza înregistrarea „Mișcării pentru egalitatea în materie de căsătorie” (o organizație non-profit), aceasta nu a putut fi înființată, în timp ce asociațiile publice „Rainbow House” și „Sochi Pride House” nu au putut obține statutul de entitate juridică și drepturile asociate acesteia. Prin urmare, deciziile respective au adus atingere atât libertății de asociere a organizațiilor reclamante, cât și libertății de asociere a reclamanților individuali, fondatorii sau președinții acestora. Curtea nu a acceptat că, prin refuzul de a înregistra organizațiile reclamante (al căror scop era promovarea drepturilor persoanelor LGBT), autoritățile interne au încercat să asigure protecția valorilor morale ale societății și a instituțiilor familiei și căsătoriei; de asemenea, nu a acceptat nici scopul de a proteja suveranitatea, siguranța și integritatea teritorială a Rusiei, care, în opinia Guvernului, erau amenințate de o scădere a populației cauzate de activitățile asociațiilor LGBT. Curtea a respins, de asemenea, argumentul Guvernului potrivit căruia măsura în litigiu viza protecția drepturilor și libertăților altora (și anume, dreptul majorității populației ruse de a nu se confrunta cu o manifestare a relațiilor între persoane de același sex sau cu promovarea drepturilor persoanelor LGBT). Totuși, aceasta a admis că intenția autorităților de a preveni ura și dușmănia socială sau religioasă, care, în opinia lor, puteau fi cauzate de activitățile asociațiilor LGBT, ținea de scopul legitim al apărării ordinii, în temeiul căruia Curtea a continuat să aprecieze proporționalitatea măsurii în cauză. Curtea a constatat că autoritățile ruse aveau obligația de a lua măsuri rezonabile și adecvate pentru a le permite organizațiilor reclamante să își desfășoare activitățile fără a fi nevoite să se teamă că vor fi supuse unor acte de violență fizică din partea oponenților lor, dar autoritățile nu au luat în considerare adoptarea unor astfel de măsuri. În schimb, acestea au decis să elimine cauza tensiunilor și să evite riscul de tulburare a ordinii publice prin restrângerea libertății de asociere a reclamanților. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea a concluzionat că refuzul de a înregistra organizațiile reclamante nu era „necesar într-o societate democratică”.

2. Demonstrații

i. Obligații negative

117. Ingerințele în exercitarea dreptului la libertatea de întrunire includ interdicții totale, legale sau *de facto*, dar pot consta, de asemenea, în diferite alte măsuri luate de autorități. Termenul „restrângeri” de la art. 11 § 2 trebuie interpretat în sensul că include atât măsurile adoptate înaintea

[19] În ceea ce privește principiile generale referitoare la art. 11, a se vedea Ghid de jurisprudență privind art. 11 - Libertatea de întrunire și de asociere. Această secțiune oferă o prezentare generală a cauzelor referitoare la art. 11, care sunt cele mai relevante pentru drepturile persoanelor LGBTI.

sau în timpul unei întruniri, cât și cele adoptate ulterior, precum măsurile punitive. De exemplu, o interdicție prealabilă poate avea un efect disuasiv asupra celor care ar putea intenționa să participe la o manifestație și, prin urmare, constituie o ingerință, chiar dacă manifestația în cauză se desfășoară ulterior fără a întâmpina obstacole din partea autorităților. Refuzul de a-i permite unei persoane să călătorească în scopul participării la o întrunire constituie, de asemenea, o ingerință. Măsurile adoptate de autorități în cursul unui miting, cum ar fi dispersarea mitingului sau arestarea participanților, precum și sancțiunile impuse pentru participarea la un miting, pot constitui, de asemenea, o ingerință (*Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 404, cu trimiterile suplimentare; *Berkman împotriva Rusiei*, 2020, pct. 59). De exemplu, impunerea unei interdicții de desfășurare a unui Marș al mândriei și a unor pichete, precum și punerea în aplicare a interdicției prin dispersarea participanților la evenimentele desfășurate fără autorizație, precum și declararea participanților (care au încălcat interdicția) vinovați de săvârșirea unei infracțiuni administrative, au constituit ingerințe în exercitarea libertății de întrunire pașnică, garantată de art. 11 (*Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 68). Potrivit Curții, astfel de interdicții au constituit o ingerință chiar și atunci când întrunirile s-au desfășurat, în cele din urmă, la datele planificate și deciziile prin care s-a refuzat autorizarea acestora au fost anulate *ex post facto*, întrucât reclamanții au fost totuși afectați negativ de refuzul autorizării (*Bączkowski și alții împotriva Poloniei*, 2007, pct. 68, în care Curtea a constatat o încălcare, deoarece măsurile nu au fost legale).

118. În cazurile în care ora și locul întrunirii sunt cruciale pentru participanți, ordinul de a schimba ora sau locul acesteia poate constitui, de asemenea, o ingerință în exercitarea libertății de întrunire a acestora, la fel ca și interzicerea discursurilor, sloganurilor sau pancartelor (*Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 407).

119. O astfel de ingerință constituie o încălcare a art. 11, cu excepția cazului în care aceasta este „prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe scopuri legitime prevăzute la art. 11 § 2 și este „necesară într-o societate democratică” pentru a atinge scopul sau scopurile în cauză. Dispozițiile din dreptul intern trebuie să îndeplinească cerințele Convenției privind „calitatea legii”, Ceea ce nu se întâmplă în cazul în care faptele unei cauze demonstrează lipsa unor garanții juridice adecvate și efective împotriva exercitării arbitrare și discriminatorii a amplei puteri discreționare acordate executivului (*Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 430; a se compara cu pct. 441-442).

120. În cauza *Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, de exemplu, Curtea a constatat că autoritățile nu au furnizat motive relevante și suficiente pentru propunerile lor de modificare a locului, a orei sau a modului de desfășurare a evenimentelor publice pe care doreau să le organizeze reclamanții. Propunerile s-au bazat pe dispoziții legale care nu prevedeau garanții juridice adecvate și efective împotriva exercitării arbitrare și discriminatorii a amplei puteri discreționare acordate executivului și care, prin urmare, nu respectau cerințele Convenției privind calitatea legii. Aplicarea automată și inflexibilă a termenelor de notificare a evenimentelor publice, fără a se ține seama de sărbătorile legale sau de caracterul spontan al unui eveniment, nu era justificată. În plus, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a se asigura că decizia oficială adoptată ca răspuns la o notificare privind organizarea unui eveniment parvenea reclamanților cu suficient timp înainte de data evenimentului planificat, astfel încât să garanteze o exercitare practică și efectivă, nu teoretică sau iluzorie, a dreptului la libertatea de întrunire. Prin dispersarea evenimentelor publice organizate de reclamanți și prin arestarea participanților, autoritățile nu au demonstrat gradul de toleranță necesar față de întrunirile ilegale, dar pașnice, încălcând astfel cerințele art. 11 § 2 din Convenție.

121. În general, în cazul în care există un risc serios de contrademonstrații violente, Curtea acordă autorităților naționale o amplă marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea mijloacelor utilizate pentru a permite desfășurarea fără perturbări/pașnică a întrunirilor. Cu toate acestea, simpla existență a unui risc nu este suficientă pentru interzicerea evenimentului: în cadrul aprecierii lor, autoritățile trebuie să prezinte estimări concrete ale potențialei amplori a perturbărilor, pentru a evalua resursele necesare pentru neutralizarea riscului unor ciocniri violente. Autoritățile trebuie să comunice cu potențialii contra protestatari – fie prin intermediul unei declarații publice, fie prin

furnizarea unui răspuns la fiecare cerere în parte – reamintindu-le că orice acțiune de protest pe care o desfășoară trebuie să rămână în limitele legalității (*Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 75) De exemplu, în cauza *Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 77, Curtea nu a admis argumentul Guvernului potrivit căruia amenințarea era atât de mare încât impunea o măsură atât de radicală precum interzicerea totală a evenimentului, și cu atât mai puțin repetarea acestei situații pe o perioadă de trei ani. În plus, presupunând că riscurile în materie de/pentru siguranță au jucat vreun rol în decizia autorităților de a impune interdicția, acestea au fost, în orice caz, secundare față de considerentele privind moralitatea publică. În plus, deciziile autorităților de a interzice evenimentele în cauză nu s-au bazat pe o apreciere acceptabilă a faptelor relevante. Prin urmare, interzicerea evenimentelor nu corespundea unei nevoi sociale imperioase și, prin urmare, nu era necesară într-o societate democratică. În consecință, a fost încălcat art. 11 din Convenție.

122. Este de interes să se menționeze că, în cauza *Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, deși demonstrațiile nu au fost autorizate din motive de ordine publică, Curtea a observat că primarul Moscovei și-a exprimat în numeroase rânduri hotărârea de a împiedica desfășurarea unor parade homosexuale și a unor evenimente similare, aparent întrucât le considera neadecvate. Acest sentiment a fost reiterat în observațiile statului pârât (pct. 78), care a susținut, de asemenea, că dispunea de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește acordarea de drepturi civile persoanelor care se identifică drept homosexuali sau lesbiene. Respingând susținerea Guvernului referitoare la o astfel de marjă amplă, Curtea a subliniat faptul că acordarea de drepturi materiale persoanelor homosexuale este fundamental diferită de recunoașterea dreptului acestora de a milita pentru aceste drepturi. Nu exista nicio ambiguitate cu privire la recunoașterea de către celelalte state membre a dreptului persoanelor de a se identifica în mod deschis ca homosexuali, lesbiene sau membri ai oricărei alte minorități sexuale și de a-și promova drepturile și libertățile, în special prin exercitarea libertății de întrunire pașnică (pct. 84).

ii. Obligații pozitive

123. Curtea a hotărât în repetate rânduri că statul trebuie să fie garantul suprem al principiilor pluralismului, toleranței și mentalității deschise. Prin urmare, libertatea reală și efectivă de întrunire pașnică nu poate fi redusă la simpla obligație a statului de a nu produce o ingerință: o concepție pur negativă nu ar fi compatibilă cu obiectul și cu scopul art. 11 din Convenție. Această dispoziție impune uneori adoptarea unor măsuri pozitive, chiar și în sfera relațiilor dintre persoane. Această obligație pozitivă este deosebit de importantă pentru persoanele care au opinii nepopulare sau care aparțin unor minorități, deoarece acestea sunt mai expuse victimizării (*Berkman împotriva Rusiei*, 2020, pct. 46; *Baczkowski și alții împotriva Poloniei*, 2007, pct. 64; *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 162-163; *Romanov și alții împotriva Rusiei*, 2023, pct. 71). Potrivit jurisprudenței Curții, libertatea de întrunire, astfel cum este consacrată la art. 11, protejează o demonstrație care poate să deranjeze sau să ofenseze persoanele care se opun ideilor sau revendicărilor pe care demonstrația în cauză urmărește să le promoveze. Participanții trebuie totuși să poată desfășura demonstrația fără a se teme că vor fi supuși unor violențe fizice din partea oponenților lor (*Berkman împotriva Rusiei*, 2020, pct. 54; *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, pct. 140). Astfel, statele contractante au obligația de a lua măsuri rezonabile și adecvate pentru a permite desfășurarea pașnică a demonstrațiilor legale. Într-adevăr, neprotejarea demonstranților împotriva violențelor homofobe constituie, de asemenea, o încălcare a obligațiilor pozitive ce revin statului în temeiul art. 14 din Convenție[20].

124. De exemplu, în cauza *Berkman împotriva Rusiei*, 2020, deși autoritățile au permis organizarea adunării publice de susținere a comunității LGBTI și au trimis un număr considerabil de ofițeri de poliție la locul demonstrației, Curtea nu a aprobat abordarea adoptată de aceștia în cursul demonstrației. Comportamentul pasiv al ofițerilor de poliție în faza inițială, lipsa aparentă a oricăror măsuri

[20] A se vedea, de asemenea, infra, secțiunea privind „Discriminarea”, în contextul secțiunii „Obligațiile pozitive care decurg din art. 14”.

preliminare (cum ar fi declarații publice oficiale de promovare a toleranței, monitorizarea activității grupurilor homofobe sau stabilirea unui canal de comunicare cu organizatorii evenimentului), precum și arestările ulterioare motivate de pretinse infracțiuni administrative, au demonstrat că ofițerii de poliție au fost preocupați doar de protecția ordinii publice în timpul evenimentului și că aceștia nu au considerat necesară facilitarea întrunirii în cauză. Instanțele interne au împărtășit aceeași opinie limitată cu privire la obligațiile pozitive ce reveneau statului în temeiul Convenției. Aceste obligații aveau o importanță deosebită în speță, întrucât reclamantul, precum și alți participanți la evenimentul *Coming Out Day*, aparțineau unei minorități. Cu toate acestea, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a facilita în mod corespunzător desfășurarea evenimentului planificat, prin împiedicarea agresiunilor verbale homofobe și a presiunilor fizice exercitate de contrademonstranți. Ca urmare a atitudinii pasive a forțelor de ordine, participanții la eveniment, care avea ca scop combaterea discriminării pe motive de orientare sexuală, au devenit ei înșiși victime ale atacurilor homofobe pe care autoritățile nu le-au prevenit și nu le-au gestionat în mod adecvat. Prin urmare, a fost încălcat art. 11 din Convenție, considerat separat și coroborat cu art.14 din Convenție.

125. În cauza *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 100, și *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, pct. 146, Curtea a constatat, de asemenea, că autoritățile naționale nu au asigurat desfășurarea pașnică a activității care a fost organizată de unul dintre reclamanți și la care au participat ceilalți reclamanți, adoptând măsuri suficiente pentru a controla contramanifestanții homofobi violenți. Având în vedere toate aceste omisiuni, autoritățile nu și-au respectat obligațiile pozitive în temeiul art. 11 coroborat cu art. 14 din Convenție. La aceeași concluzie s-a ajuns în cauza *Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 83, în care Curtea a considerat că autoritățile nu au considerat niciodată prioritară adoptarea unor măsuri eficiente de protejare a reclamanților care au participat la miting. Acestea nu au apreciat resursele necesare în faza de planificare a evenimentului, limitându-și rolul la elaborarea unui plan de dispersare.

IV. Discriminare[21]

Art. 14 din Convenție

> „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [...] Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație."

A. Considerații generale

126. Multe dintre cauzele introduse de persoane LGBTI în fața Curții au avut ca obiect o discriminare directă, adică o „diferență de tratament între „persoane aflate în situații similare sau comparabile", care „se bazează pe o caracteristică sau o «situație» identificabilă", protejată de art. 14 din Convenție. Curtea a inclus, în repetate rânduri, orientarea sexuală și identitatea de gen în „alte situații" protejate în temeiul art. 14 (*Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 28; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 32; *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 73). Odată stabilită existența unei diferențe de tratament, Curtea examinează dacă aceasta a urmărit un scop legitim și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă aceasta a avut o justificare obiectivă și rezonabilă.

[21] În ceea ce privește principiile relevante din perspectiva art. 14, a se vedea Ghid de jurisprudență privind art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 12 - Interzicerea discriminării. Prezenta secțiune va aborda totuși anumite principii care sunt deosebit de relevante în contextul drepturilor LGBTI.

127. O diferență de tratament poate decurge din legile aplicabile, astfel cum se întâmplă în multe cazuri, precum și din evaluarea instanței naționale. În lipsa unor dovezi solide, nu este posibil să se speculeze dacă orientarea sexuală a unui reclamant a influențat în vreun fel deciziile instanțelor interne (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei,* 2016, pct. 65*;* și a se compara cu *Santos Couto împotriva Portugaliei*, 2010, pct. 43; a se vedea, de asemenea, chiar dacă în contextul art. 8 considerat separat, *Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 47, în ceea ce privește urmărirea penală și condamnarea pentru practici sadomasochiste între bărbați homosexuali). Cu toate acestea, în cazul în care instanțele naționale își întemeiază deciziile pe presupuneri generale care implică o diferență de tratament pe motive de orientare sexuală sau identitate de gen, poate apărea o problemă în temeiul art. 14 din Convenție (*Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 34-36; *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 90; *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 74-81).

1. Situații comparabile

128. Curtea a constatat, de exemplu, că cuplurile formate din persoane de același sex sunt la fel de capabile ca și cuplurile formate din persoane de sex opus să aibă relații stabile și serioase și că acestea se află într-o situație comparabilă cu situația cuplurilor formate din persoane de sex opus în ceea ce privește nevoia lor de recunoaștere juridică și de protecție a relației lor [*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 99; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 78 și 81]. În mod similar, o persoană homosexuală celibatară, care dorește să adopte un copil, se află într-o situație comparabilă cu o persoană heterosexuală celibatară, care dorește să adopte un copil [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 94], iar un cuplu format din persoane de același sex se află într-o situație comparabilă cu un cuplu format din persoane de sexe diferite necăsătorite, în cadrul căruia unul dintre parteneri dorește să adopte copilul celuilalt partener [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 112].

129. Invers, Curtea a constatat, de exemplu, că:

- Situația unei femei transgen căsătorită cu o femeie - căreia i s-a refuzat un număr de identificare/cod numeric personal corespunzător sexului feminin - și situația persoanelor cisgen, cu care se compara femeia în cauză, nu erau suficient de similare pentru a (putea) fi comparate una cu alta [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 112].
- O persoană transgen care nu avea posibilitatea să obțină un certificat de naștere complet fără o mențiune referitoare la reatribuirea de gen/schimbarea de sex (în timp ce extrasul de pe actul/certificatul său de naștere și noile sale acte de identitate menționau doar sexul schimbat/ sexul dobândit (în urma operației de schimbare de sex) nu se afla într-o situație comparabilă cu cea a copiilor adoptați, cărora li se emitea un nou certificat de naștere în cazul adopției depline (*Y împotriva Poloniei*, 2022, pct. 88).
- Un cuplu format din persoane de sex opus, care avea acces la instituția căsătoriei, dar care nu avea posibilitatea de a încheia un parteneriat înregistrat, nu se afla într-o situație similară sau comparabilă cu cea a cuplurilor formate din persoane de același sex, care, în temeiul legislației existente, nu aveau dreptul să se căsătorească și aveau nevoie de parteneriatul înregistrat ca mijloc de a obține recunoașterea juridică a relației lor (*Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei*, 2017, pct. 42).
- cuplurile *de facto* formate din persoane de același sex, care nu puteau să obțină recunoașterea juridică înainte de legalizarea căsătoriei între persoane de același sex, nu se aflau într-o situație comparabilă cu cea a cuplurilor heterosexuale necăsătorite, care nu aveau posibilitatea să se căsătorească înainte de legalizarea divorțului (*Aldeguer Tomás împotriva Spaniei*, 2016, pct. 87).
- Două reclamante care formau un cuplu de persoane de același sex și locuiau împreună cu fiul uneia dintre ele nu se aflau într-o situație (relevantă) similară cu cea a unui cuplu căsătorit în ceea ce privește adopția coparentală [*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 68; *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 109].

- Două reclamante, care locuiau împreună în cadrul unui parteneriat civil înregistrat între persoane de același sex, atunci când cea de-a doua reclamantă a născut un copil, nu se aflau într-o situație (relevantă) similară cu cea a unui cuplu heterosexual căsătorit în cadrul căruia soția a născut un copil, în ceea ce privește mențiunile înscrise în certificatul de naștere la data nașterii [*Boeckel și Gessner-Boeckel împotriva Germaniei* (dec.), 2013].

2. Scopuri legitime și justificări

130. La fel ca în cazul diferențelor bazate pe sex, diferențele bazate pe orientarea sexuală trebuie să fie justificate prin motive foarte serioase [*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 37; *L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 45; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 77, *A.K. împotriva Rusiei*, 2024, pct. 34].

131. Atitudinile sau stereotipurile care predomină pe parcursul unei anumite perioade în rândul majorității membrilor societății nu pot servi drept motive pentru a justifica discriminarea unor persoane exclusiv pe baza orientării lor sexuale sau, de exemplu, pentru restrângerea dreptului la protecția vieții private (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 125). Curtea a refuzat în mod constant să aprobe politici și decizii care reflectă prejudecățile unei majorități heterosexuale împotriva unei minorități homosexuale. Curtea a hotărât că aceste atitudini negative, referirile la tradiții sau presupunerile generale dintr-o anumită țară nu pot fi considerate suficiente în sine pentru a justifica o diferență de tratament, la fel ca și în cazul atitudinilor negative similare față de persoanele de altă rasă, origine sau culoare.(*Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 97; *Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 34-36; *L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 51-52).

132. În special în ceea ce privește scopul de a susține și de a încuraja structura familială „tradițională”, Curtea a considerat, în jurisprudența sa anterioară, că acesta este legitim în sine (*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 40) și că, în principiu, constituie un motiv important și legitim care ar putea justifica o diferență de tratament (*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 40), însă această abordare s-a schimbat într-o oarecare măsură în cauzele mai recente, în care Curtea a interpretat Convenția în lumina condițiilor actuale. Prin urmare, deși încă poate fi considerat legitim [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 138], scopul protejării familiei în sensul tradițional poate constitui o justificare convingătoare și serioasă doar în anumite circumstanțe (*Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 93). În plus, scopul protejării familiei în sensul tradițional este destul de abstract și poate fi atins prin punerea în aplicare a unei game largi de măsuri concrete. Atunci când alege mijloacele destinate protecției familiei și garantării respectării vieții de familie, statul trebuie să ia în considerare în mod necesar evoluția societății, precum și schimbările care țin de modul de a percepe aspectele ce țin de statutul social și starea civilă, precum și cele de ordin relațional, inclusiv faptul că nu există o singură cale sau o singură alegere în ceea ce privește viața privată și de familie [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 139; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 84; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 122].

133. Este de la sine înțeles că protejarea intereselor copilului este un scop legitim [*X și alții împotriva Austriei*, (MC), 2013, pct. 138; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 83; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 38].

3. Marjă de apreciere

134. În cazul în care o diferență de tratament se bazează pe sex sau orientarea sexuală, marja de apreciere acordată statului este restrânsă (*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 92). Diferențele bazate exclusiv pe considerente legate de orientarea sexuală sunt inacceptabile în temeiul Convenției [*Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 36; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 93 și 96; *X și alții împotriva Austriei*, (MC), 2013, pct. 99; *Pajić împotriva Croației*, 2016, pct. 84; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 114; *Maymulakhin și Markiv împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 62; *A.K. împotriva Rusiei*, 2024, pct. 34].

135. În cazurile în care marja de apreciere acordată statelor este restrânsă (de exemplu, în situația în care există o diferență de tratament bazată pe sex sau orientarea sexuală), principiul proporționalității nu impune doar ca măsura aleasă să fie adecvată, în principiu, pentru atingerea scopului urmărit. Trebuie să se arate, de asemenea, că, pentru atingerea scopului, era necesară excluderea anumitor categorii de persoane din domeniul de aplicare al dispozițiilor în litigiu [*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 99; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 85]. Acest lucru este valabil și în cauzele privind imigrația, în care statelor le este acordată o marjă largă de apreciere (*Pajić împotriva Croației*, 2016, pct. 82). Potrivit jurisprudenței Curții, sarcina probei în această privință revine guvernului pârât [ibid.; *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 141][22].

B. Exemple de jurisprudență

1. Relații intime

136. În absența oricărei justificări obiective și rezonabile, s-a constatat că menținerea unei vârste mai ridicate în ceea ce privește consimțământul/exprimarea consimțământului pentru actele homosexuale (față de cele heterosexuale) încalcă art. 14, coroborat cu art. 8 din Convenție (*L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 54; *S.L. împotriva Austriei*, 2003, pct. 46).

2. Parteneriatul civil și căsătoria

137. În cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 105-106 și 109, Curtea a constatat că statului pârât nu i se putea imputa faptul că nu a introdus Legea privind parteneriatul înregistrat (ca modalitate alternativă de recunoaștere juridică a parteneriatului între persoane de același sex) mai devreme de 2010. În absența unei majorități de state care să prevadă recunoașterea juridică a cuplurilor formate din persoane de același sex, trebuia să se considere că, în domeniul în cauză, drepturile erau în plină evoluție, neexistând încă un consens stabilit, iar statele trebuiau să beneficieze, de asemenea, de o marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea momentului pentru introducerea unor modificări legislative. Curtea a constatat, de asemenea, că statul pârât nu și-a depășit marja de apreciere în ceea ce privește alegerea drepturilor și obligațiilor conferite de parteneriatul înregistrat, comparativ cu cele conferite de căsătorie. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 8.

138. În hotărârea pronunțată ulterior în cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, *Fedotova și alții împotriva Rusiei* (MC), 2023, and *Koilova și Babulkova împotriva Bulgariei*, 2023, după ce a constatat încălcarea art. 8[23], Curtea a considerat că nu era necesar să examineze art. 14 din Convenție. Pe de altă parte, în *Maymulakhin și Markiv împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 66-81, care privea absența oricărei forme de recunoaștere juridică și protecție pentru un cuplu de același sex, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

139. În cauza *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 92, Curtea a constatat că statul elen a încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 atunci când a adoptat o lege care a introdus, alături de instituția căsătoriei, un nou regim al parteneriatului înregistrat, destinat cuplurilor necăsătorite, care era limitat la cuplurile heterosexuale și, prin urmare, excludea cuplurile homosexuale (care nu puteau nici să se căsătorească). Invers, Curtea a constatat neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 8 în cauza *Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei*, 2017, pct. 41, în care unui cuplu heterosexual i-a fost refuzat accesul la un parteneriat înregistrat, care era rezervat exclusiv cuplurilor homosexuale. Această situație se datora

[22] A se vedea, de asemenea, secțiunea „Probleme personale și familiale”, în contextul secțiunii „Marjă de apreciere și consens” de mai sus.

[23] A se vedea secțiunea „Probleme personale și familiale”, în contextul secțiunii „Parteneriate/uniuni civile” de mai sus.

faptului că reclamanții, în calitate de persoane care formau un cuplu heterosexual, aveau acces la căsătorie, ceea ce răspundea nevoii lor principale de recunoaștere juridică a relației lor.

140. În cauza *Chapin și Charpentier* împotriva Franței, 2016, Curtea a constatat neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 8, întrucât reclamanții (un cuplu format din persoane de același sex care s-au plâns că nu aveau acces la căsătorie) aveau posibilitatea de a obține un statut juridic echivalent sau similar căsătoriei în numeroase privințe, prin încheierea unui pact civil de solidaritate (*pacte civil de solidarité*). În plus, la data soluționării cauzei de către Curte, Franța introdusese deja căsătoria între persoane de același sex. Aceasta a constatat neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 12 (pct. 39-40). În pofida evoluției treptate a statelor în această privință, nici art. 12, nici art. 12 coroborat cu art. 14 nu impun obligația de a acorda acces la căsătorie unui cuplu format din persoane de același sex (ibid., pct. 37-38; *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 192-194).

3. Adopția

141. Interzicerea discriminării, consacrată la art. 14, (se) extinde (dincolo de) exercitarea drepturilor și libertăților pe care Convenția și Protocoalele la aceasta le impun fiecărui stat spre garantare. Această interdicție se aplică, de asemenea, drepturilor suplimentare care intră în domeniul general de aplicare al oricărui articol din Convenție pe care statul a decis în mod voluntar să îl protejeze. Deși art. 8 nu garantează dreptul la adopție/de a adopta un copil, un stat care consacră un drept, excedând obligațiile sale obișnuite în temeiul art. 8, nu poate aplica acest drept într-o manieră discriminatorie, în sensul art. 14 [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 135; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 49; *Manenc împotriva Franței* (dec.), 2010]. Astfel, deși Convenția nu prevede un drept la adopție, în cazul în care cadrul intern permite adopția de către o persoană celibatară, aceasta nu poate fi refuzată din motive discriminatorii precum orientarea sexuală a unei persoane [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008]. În mod similar, art. 8 din Convenție nu impune obligația de a extinde dreptul la adopție coparentală în cazul cuplurilor necăsătorite (*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 66-69; *Emonet și alții împotriva Elveției*, 2007, pct. 92): cu toate acestea, în cazul în care acest drept există, nu poate fi aplicat într-o manieră discriminatorie [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 136 și urm.].

142. În contextul adopției unui copil de către persoane homosexuale, se pot distinge diferite tipuri de situații. În primul rând, o persoană poate dori să adopte un copil singură (adopție monoparentală) [*Fretté împotriva Franței*, 2002; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008]. În al doilea rând, este posibil ca unul dintre partenerii unui cuplu format din persoane de același sex să dorească să adopte copilul celuilalt partener, cu scopul de a conferi fiecărui partener statutul de părinte legal (adopție coparentală) (*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012). În al treilea rând, cei doi parteneri ai un cuplu format din persoane de același sex ar putea dori să adopte împreună un copil (adopție simultană).

143. În cauza *Fretté împotriva Franței*, 2002, autoritățile franceze au respins cererea de încuviințare a adopției, formulată de reclamant (un homosexual), constatând că, din cauza „stilului său de viață” (adică a homosexualității sale), reclamantul nu prezenta garanțiile necesare pentru adopția unui copil. Curtea a subliniat că legislația franceză recunoștea oricărei persoane singure, bărbat sau femeie, dreptul de a formula o cerere de adopție și că autoritățile franceze au respins cererea de aprobare prealabilă, formulată de reclamant, bazându-se, chiar dacă implicit, pe orientarea lui sexuală. Prin urmare, a existat o diferență de tratament fondată pe orientarea sexuală (pct. 32). Cu toate acestea, în ceea ce privește interesele concurente ale reclamantului și ale copiilor eligibili pentru adopție, Curtea a observat că părerile celor din comunitatea științifică erau împărțite în ceea ce privește eventualele consecințe ale creșterii copiilor de către un părinte sau părinți de orientare homosexuală, ținându-se cont în special de numărul restrâns de studii științifice asupra acestui subiect, care erau publicate la acea dată. În concluzie, Curtea a apreciat că refuzul de a aproba adopția nu a încălcat principiul proporționalității și că, în consecință, diferența de tratament denunțată nu era discriminatorie în sensul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (pct. 37-43).

144. Cu toate acestea, șase ani mai târziu, în cauza *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, Curtea și-a schimbat poziția adoptată în *Fretté împotriva Franței*, 2002. Aceasta a analizat în detaliu motivele invocate de autoritățile franceze pentru a justifica respingerea cererii de încuviințare a adopției, formulată de reclamantă (o lesbiană), care locuia cu o altă femeie în cadrul unei relații stabile cu o persoană de același sex. Curtea a observat că autoritățile naționale și-au întemeiat deciziile pe două motive principale, și anume lipsa unui „referent paternal" în căminul reclamantei sau în cercul imediat al familiei și prietenilor, precum și lipsa angajamentului din partea partenerei acesteia. Aceasta a adăugat că cele două motive au făcut parte dintr-o evaluare globală a situației reclamantei, iar caracterul nelegitim al unuia dintre acestea s-a răsfrânt asupra întregii hotărâri. În timp ce al doilea motiv nu era criticabil, primul motiv era în mod implicit legat de homosexualitatea reclamantei, iar autoritățile l-au invocat în mod abuziv/excesiv în contextul în care cererea de încuviințare în vederea adopției provenea de la o persoană singură. Rezumând, orientarea sexuală a reclamantei s-a aflat în mod constant în centrul deliberărilor ce au vizat-o și a fost decisivă în decizia de respingere a cererii sale de încuviințare a adopției [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 72-89]. Având în vedere analiza motivelor invocate de autoritățile franceze, Curtea a concluzionat că, pentru a respinge cererea de încuviințare în vederea adopției, formulată de către reclamantă, acestea făcuseră o distincție motivată de (considerente ce țineau de) orientarea sexuală a acesteia, distincție inacceptabilă în temeiul Convenției. În consecință, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 (ibid., pct. 94-98).

145. Cauza *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, avea ca obiect un scenariu diferit, și anume, două femei care trăiau în cadrul unui cuplu format din persoane de același sex și care încheiaseră / un cuplu de femei care încheiaseră un parteneriat civil (un pact civil de solidaritate, *pacte civil de solidarité* – PACS) în temeiul dreptului francez. Una dintre reclamante era mama unui copil conceput prin mijloace de reproducere asistată medical. În temeiul legislației franceze, aceasta era singurul părinte al copilului. Reclamantele s-au plâns că nu exista posibilitatea ca unul dintre parteneri să adopte copilul celuilalt partener. Mai precis, acestea doreau să obțină pronunțarea unei hotărâri de adopție simplă (*adoption simple*) în temeiul dreptului francez, pentru a stabili/crea o legătură de filiație între copil și partenera mamei sale, ceea ce le-ar fi permis exercitarea în comun a autorității părintești asupra acestuia. Instanțele interne au respins cererea de încuviințare a adopției pe motiv că, astfel, autoritatea părintească ar fi transferată de la mama copilului către partenera sa, ceea ce nu era în interesul copilului (pct. 62). Curtea a examinat situația reclamantelor în comparație cu cea a unui cuplu căsătorit. Aceasta a observat că, în cazul adopției simple (*adoption simple*), legislația franceză permitea doar cuplurilor căsătorite să exercite în comun autoritatea părintească. Întrucât statele contractante nu erau obligate să acorde accesul la căsătorie cuplurilor formate din persoane de același sex și având în vedere statutul special conferit prin căsătorie, situația juridică a reclamantelor nu era comparabilă cu cea a unui cuplu căsătorit (pct. 68). În ceea ce privește situația cuplurilor heterosexuale necăsătorite care locuiau împreună – la fel ca reclamantele – în cadrul unui parteneriat civil, Curtea a observat că nici acestora nu le era permisă adopția coparentală (pct. 69). Prin urmare, nu a existat nicio diferență de tratament bazată pe orientarea sexuală și nu a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

146. În cauza *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, situația era similară celei de mai sus, iar Curtea a constatat, de asemenea, neîncălcarea art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8, atunci când situația reclamantelor era comparată cu cea a unui cuplu căsătorit în cadrul căruia unul dintre soți dorea să adopte copilul celuilalt soț, având în vedere statutul juridic special conferit de căsătorie (care nu era permisă cuplurilor formate din persoane de același sex). Cu toate acestea, spre deosebire de cauza *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8 atunci când situația reclamantelor era comparată cu cea a unui cuplu heterosexual necăsătorit, în care un partener dorea să adopte copilul celuilalt partener, întrucât legislația austriacă (spre deosebire de legislația franceză) permitea adopția coparentală unui cuplu heterosexual necăsătorit, dar nu și cuplurilor homosexuale/formate din persoane de același sex. Prin urmare, Curtea a trebuit să examineze motivele acestei diferențe de tratament. Curtea a considerat că

legislației austriece îi lipsea coerența – având în vedere că, deși permitea adopția de către o persoană homosexuală singură, cu consimțământul partenerului său, acceptând așadar că o astfel de situație nu era dăunătoare copilului, totuși aceasta prevedea în mod expres că un copil nu trebuia să aibă două mame sau doi tați. Curtea a subliniat că adopția coparentală avea ca scop să confere partenerului unuia dintre părinții copilului drepturi în privința acestuia din urmă și a subliniat importanța recunoașterii juridice a vieții de familie *de facto*. Existența unei vieți de familie *de* facto între reclamante, importanța obținerii recunoașterii juridice a acesteia, lipsa probelor aduse de Guvern pentru a demonstra că ar fi fost în detrimentul copilului să fie crescut de un cuplu format din persoane de același sex sau să aibă, din punct de vedere juridic, două mame sau doi tați și, în special, recunoașterea de către Guvern a faptului că un cuplu format din persoane de același sex poate fi la fel de apt precum un cuplu format din persoane de sexe diferite pentru adopția coparentală, pun serios la îndoială proporționalitatea interdicției absolute în ceea ce privește adopția coparentală în cazul cuplurilor formate din persoane de același sex. În concluzie, Curtea a constatat că Guvernul nu a oferit motive deosebit de solide și convingătoare pentru a demonstra că excluderea cuplurilor formate din persoane de același sex din sfera de aplicare a adopției coparentale, oferind în același timp această posibilitate cuplurilor formate din persoane de sexe diferite necăsătorite, era necesară pentru protejarea familiei tradiționale sau pentru protejarea intereselor copilului. Distincția în cauză a încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (ibid., pct. 153).

147. În cauza *S.W. și alții împotriva Austriei* (dec.), 2022, a treia reclamantă, aflată într-un parteneriat înregistrat cu primul reclamant, reușise să adopte copilul partenerei sale, cea de-a doua reclamantă. Totuși, reclamanții s-au plâns că fuseseră discriminați, pe motiv că părinții erau un cuplu format din persoane de același sex, în relație cu certificatul de naștere al celei de-a treia reclamante după adopția de către al doilea părinte: certificatul de naștere arăta care dintre aceștia era părintele adoptiv. Curtea a reținut, totuși, că nu se putea discerne pe baza certificatului de naștere al copilului dacă într-un anumit caz a existat o adopție coparentală. Aceasta era situația atât a copiilor cuplurilor de același sex, cât și ai celor de sexe diferite. Era semnificativ și faptul că termenul „părinte adoptiv" a fost înlăturat de pe certificate în 2015. Întrucât la rubrica „părinți" pentru un cuplu de persoane de același sex se indică faptul că cel puțin unul dintre ei trebuie să fie părinte adoptiv, situația nu era comparabilă cu cea a unuia de sex diferit. Prin urmare, Curtea a concluzionat că nu apărea nicio discriminare în speță.

4. Încredințarea, dreptul de vizitare/ de a avea legături personale cu minorul și alte aspecte legate de copii

148. Acordarea unui părinte a drepturilor părintești și/sau a dreptului privind încredințarea, excluzându-l total pe celălalt părinte din considerente legate exclusiv sau în mod decisiv de orientarea sexuală a acestuia, nu este acceptabilă în temeiul Convenției și a dus la constatarea încălcării art. 14 coroborat cu art. 8 în cauzele *Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 36, și *X împotriva Poloniei*, 2021, pct. 92-93.

149. O încălcare similară a fost constatată în cauza *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 74-81, în care influența identității de gen a reclamantei a fost un factor decisiv care a condus la decizia de restrângere a dreptului de vizitare a copiilor săi/ a dreptului de a avea legături personale cu copiii săi. În special, instanțele naționale nu au examinat potențialul pericol pentru copiii reclamantei, natura și gravitatea restricției impuse asupra drepturilor părintești ale reclamantei, consecințele pe care aceasta le-ar fi putut avea asupra sănătății și dezvoltării copiilor sau orice alte circumstanțe relevante. Prin urmare, Curtea a constatat că, prin restrângerea drepturilor părintești ale reclamantei și a dreptului său de a avea legături personale cu copiii acesteia, fără a efectua o evaluare adecvată a potențialului prejudiciu al acestui lucru pentru copiii reclamantei, instanțele naționale s-au întemeiat pe tranziția sa de gen și au făcut, în detrimentul acesteia, o distincție bazată pe statutul său de persoană transgen, care nu era justificată în lumina normelor existente în Convenție (ibid., pct. 74-80). Cu toate acestea, în cauza *P.V. împotriva Spaniei*, 2010, pct. 34-37, în care a prevalat interesul superior al copilului, determinând instanțele naționale să opteze pentru un drept de vizitare mai

restrictiv, pentru a-i permite copilului să se obișnuiască treptat cu schimbarea de sex a tatălui său, Curtea nu a identificat niciun motiv de discriminare și, prin urmare, a constatat neîncălcarea art.14 coroborat cu art. 8 din Convenție. Regimul de vizitare urma să fie pus în aplicare treptat /în mod gradual și putea fi reexaminat, în conformitate cu recomandările experților, iar transsexualitatea reclamantei nu jucase un rol decisiv în luarea acestor decizii[24].

150. În cauza *J.M. împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 56-58, s-a constatat că a impune unui părinte divorțat nerezident, care se afla într-o relație cu o persoană de același sex, obligația de a plăti o pensie alimentară/ o pensie de întreținere pentru creșterea copilului său cu un cuantum mai mare decât dacă acesta ar fi avut o relație cu persoană de sex diferit echivala cu o diferență de tratament nejustificată, fiind încălcat art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

151. În ceea ce privește mențiunile din certificatul de naștere, Curtea a constatat că reclamantele (două femei care locuiau împreună în cadrul unui parteneriat civil înregistrat între persoane de același sex, atunci când cea de-a doua reclamantă a născut un copil) nu se aflau într-o situație (relevantă) similară cu cea a unui cuplu heterosexual căsătorit în cadrul căruia soția a născut un copil, în ceea ce privește mențiunile înscrise în certificatul de naștere la data nașterii [*Boeckel și Gessner-Boeckel împotriva Germaniei* (dec.), 2013]. Curtea a observat că prezumția relativă/simplă potrivit căreia bărbatul căsătorit cu mama copilului la momentul nașterii era într-adevăr tatăl biologic al copilului nu era pusă sub semnul întrebării din cauza faptului că exista posibilitatea ca această prezumție să nu reflecte întotdeauna filiația reală. Cu toate acestea, în cazul în care unul din membrii parteneriatului între persoane de același sex naște un copil, se poate exclude, din motive biologice, faptul că respectivul copil este descendentul celuilalt partener. Prin urmare, capătul de cerere formulat de prima reclamantă, potrivit căruia aceasta a fost discriminată din cauza refuzului de a i se înscrie numele pe certificatul de naștere al copilului, era în mod vădit nefondat.

152. Invers, o femeie care se află într-o relație cu o persoană de același sex, care are grijă de copilul partenerei sale de același sex, se află într-o situație similară celei a unui tată biologic aflat într-o relație heterosexuală într-un astfel de context. În cauza *Hallier și alții împotriva Franței* (decizia Comitetului), 2017, pct. 29, Curtea a constatat că reclamanta, care se afla într-o astfel de situație, a suferit o diferență de tratament, deoarece, spre deosebire de un tată, aceasta nu a beneficiat de concediu de paternitate. Totuși, aceasta a considerat că scopul concediului de paternitate nu era discriminatoriu, nici din motive legate de sex, nici din motive legate de orientarea sexuală, întrucât acesta se baza pe o legătură biologică – opțiune care, la momentul respectiv, părea să țină de marja de apreciere a statului. În plus, legea fusese deja modificată pentru a acorda persoanelor aflate în situația reclamantei un concediu de îngrijire/creștere a copilului echivalent cu un concediu de paternitate. Așadar, capătul cerere formulat de reclamantă în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 a fost respins ca fiind în mod vădit nefondat.

5. Drepturi sociale

153. Excluderea generală a persoanelor care trăiesc într-o relație homosexuală de la dreptul (partenerului supraviețuitor al defunctului) la transmiterea contractului de locațiune (încheiat de defunct) / de la posibilitatea de a cesiona un contract de locațiune sau de la dreptul la asigurări sociale/ de la posibilitatea de a extinde acoperirea asigurării de sănătate la partenerul homosexual al unei persoanei asigurate nu a fost acceptată de Curte ca fiind necesară pentru protejarea familiei tradiționale, în lipsa unor motive convingătoare care să justifice o astfel de distincție. În astfel de

[24] Nici în cauza *Bonnaud și Lecoq împotriva Franței* (decizia Comitetului), 2018, pct. 43-45, Curtea nu a constatat un element discriminatoriu în refuzul instanțelor naționale de a permite delegarea reciprocă a (exercitării) autorității părintești într-un caz specific, având în vedere că în legislație nu exista nicio distincție bazată pe orientarea sexuală. Decizia din această cauza s-a întemeiat pe circumstanțele de fapt ale cauzei și pe aprecierea instanțelor naționale potrivit căreia nu au fost îndeplinite condițiile pentru acordarea unei delegări reciproce a autorității părintești.

circumstanțe, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 (*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 99; *P.B. și J.S. împotriva Austriei*, 2010, pct. 42; a se vedea, a contrario, în contextul unei pensii de urmaș, decizia pronunțată anterior de Curte în cauza *Mata Estevez împotriva Spaniei* (dec.), 2001]. Cu toate acestea, art. 14 din Convenție garantează doar dreptul la tratament egal al persoanelor aflate în situații comparabile, dar nu garantează accesul la anumite prestații (sociale/de securitate socială). Astfel, s-a considerat că formularea într-o manieră neutră a condiției referitoare la creșterea copiilor (de către ambii parteneri) în aceeași gospodărie, pentru a permite accesul unuia din parteneri la asigurarea de sănătate a celuilalt partener/ pentru a permite extinderea acoperirii asigurării de sănătate a unui partener la celălalt partener, și, în cazul în care legislația nu prevedea excluderea persoanelor homosexuale de la creșterea copiilor, nu era discriminatorie (*P.B. și J.S. împotriva Austriei*, 2010, pct. 47 și 50).

154. În același timp, Curtea a constatat de asemenea că partenerul supraviețuitor al unei/din cadrul uniuni între persoane de același sex, căruia i s-a refuzat acordarea unei pensii de urmaș sau a unei scutiri fiscale, pe motiv că nu fusese căsătorit cu partenerul său (într-un perioadă în care nici căsătoriile, nici parteneriatele civile nu erau disponibile persoanelor homosexuale), nu se afla într-o situație comparabilă cu cea a soțului supraviețuitor (văduv/ă) [*M.W. împotriva Regatului Unit*, (dec.), 2009; *Courten împotriva Regatului Unit* (dec.), 2008]. Acest lucru era valabil și în cazul în care o uniune între persoane de același sex fusese oficializată prin încheierea unui parteneriat civil [*Manenc împotriva Franței* (dec.), 2010]. În această ultimă cauză, Curtea a observat că, în Franța, spre deosebire de căsătorie, parteneriatul civil nu conferea aceleași drepturi și obligații în ceea ce privește sprijinul financiar în caz de deces. Această concluzie nu era influențată de simplul fapt că reclamantul nu dispunea de posibilitatea să se căsătorească. În plus, orice persoană care încheiase un parteneriat civil era exclusă de la această succesiune, indiferent de orientarea sexuală a acesteia. Așadar, alegerea legiuitorului de a rezerva acest beneficiu cuplurilor căsătorite nu era lipsită în mod vădit de un temei rezonabil, iar capătul de cerere formulat de reclamant a fost considerat vădit nefondat.

155. În cauza *Aldeguer Tomás împotriva Spaniei*, 2016, pct. 87, Curtea a considerat, de asemenea, că partenerul supraviețuitor al unei uniuni între persoane de același sex *de facto*, căruia i s-a refuzat acordarea unei pensii de urmaș deoarece acesta nu a fost căsătorit cu partenerul său (într-o perioadă în care nu era permisă căsătoria între persoane de același sex) nu a fost discriminat în comparație cu situația cuplurilor heterosexuale necăsătorite, care nu au avut posibilitatea de a se căsători înainte de legalizarea divorțului, întrucât impedimentul juridic în calea căsătoriei avea o natură diferită în fiecare situație în parte și, prin urmare, situațiile nu erau comparabile. Într-adevăr, art. 8 nu se poate interpreta ca garantând dreptul la un ajutor social specific, precum pensia de urmaș (după decesul unui partener de același sex), în special atunci când reclamantul nu are motive să beneficieze de o astfel de pensie în temeiul dreptului național la momentul faptelor [*Zanola împotriva Italiei* (dec.), 2023, pct. 26].

6. Ocuparea forței de muncă

156. În *A.K. împotriva Rusiei*, 2024, concedierea unei profesoare pentru că postase fotografii pe social media în care arăta afecțiune față de parteneri intimi a fost considerat de Curte ca fiind o ingerință disproporționată în exercitarea drepturilor sale în temeiul art. 8 din Convenție. Mai întâi, Curtea a hotărât că a concedia un profesor cu calificări corespunzătoare, cu bună reputație pe lângă elevii și părinți și fără un istoric anterior de plângeri nu putea fi singura sancțiunea necesară și imediată pentru imagini, fie că au rămas private sau au devenit publice (pct. 40). Mai mult, concedierea a reprezentat o diferență de tratament bazată exclusiv pe considerente legate de orientarea sexuală fără motive deosebit de convingătoare și importante (pct. 45). Poziția administrației școlii și deciziile judecătorești făceau referire în mod explicit la „scene lesbiene” și „conținut lesbian”, „relații imorale între persoane de același sex”, și „orientare sexuală netradițională” (pct. 43). Curtea a reiterat că orientarea sexuală a unei persoane nu poate fi separată de exprimarea privată și publică a acesteia, în mod evident elemente protejate ale vieții private a unei persoane. Postarea de fotografii din călătorii și de la

petreceri în care este arătată afecțiunea față de partenerii intimi este o practică obișnuită pe social media. În consecință, reacția ostilă a autorităților naționale provenea fără îndoială din neacceptarea sexualității reclamantei și, de aceea, era în mod evident discriminatorie (pct. 44). În consecință, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

7. Permise de ședere

157. Deși art. 8 nu include dreptul de a se stabili într-o anumită țară sau dreptul de a obține un permis de ședere, statul trebuie totuși să își exercite politicile în domeniul imigrației într-un mod compatibil cu drepturile omului ale resortisanților străini, în special dreptul la respectarea vieții sale private sau de familie și dreptul de a nu fi supus discriminării/de a nu fi discriminat (*Novruk și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 83).

158. Curtea a hotărât că o interpretare restrictivă a noțiunii de „membru de familie” (care exclude partenerii homosexuali care nu se pot căsători sau nu pot încheia un parteneriat civil în temeiul legislației statului de primire) constituie pentru cuplurile homosexuale un obstacol insurmontabil în calea obținerii unui permis de ședere pentru motive familiale (*Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 83). În special, potrivit Curții, un cuplu format din persoane homosexuale, care nu pot obține recunoașterea juridică a uniunii lor (deoarece aceasta nu este prevăzută de legislația statului de primire) nu se află într-o situație similară celei a unui cuplu format din persoane heterosexuale necăsătorite, care au ales să nu își legalizeze uniunea. Astfel, neaplicarea unui tratament diferit în cazul acestor cupluri homosexuale poate încălca art. 14 din Convenție (ibid, pct. 98).

159. În această privință, art. 14 poate impune uneori acțiuni pozitive. Potrivit jurisprudenței consacrate a Curții, art. 14 nu interzice unui stat membru să trateze anumite grupuri diferit pentru a corecta „inechitățile de fapt” dintre acestea; într-adevăr, în anumite circumstanțe, faptul că nu se încearcă o corectare a unor astfel de inechități prin aplicarea unui tratament diferit poate conduce, în sine, la o încălcare a art. 14. Acest lucru s-a întâmplat în cauza *Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 95-98, în care Curtea a constatat că faptul că nu au fost tratați diferit de cuplurile heterosexuale necăsătorite, singurele care aveau acces la o formă de legalizare a parteneriatului lor, nu avea o justificare obiectivă și rezonabilă. Prin urmare, statul a încălcat dreptul reclamanților de a nu fi supuși unei discriminări bazate pe orientarea sexuală, în exercitarea drepturilor acestora prevăzute la art. 8 din Convenție.

160. Cu toate acestea, dacă dreptul intern recunoaște atât relațiile extraconjugale ale cuplurilor heterosexuale, cât și cele ale cuplurilor homosexuale, situația este mai simplă Într-un astfel de caz, un partener din cadrul unui cuplu de persoane de același sex, care a solicitat un permis de ședere în scopul reîntregirii familiei, astfel încât să se poată bucura de viața de familie pe care intenționează să o aibă în statul în cauză, se află într-o situație comparabilă cu un partener aflat într-o relație heterosexuală extraconjugală, în ceea ce privește aceeași modalitate de a face posibilă viața sa de familie (*Pajić împotriva Croației*, 2016, pct. 73). Într-o asemenea situație, în lipsa unor motive convingătoare și întemeiate care să justifice o astfel de diferență de tratament, Curtea a considerat că excluderea generală a persoanelor care trăiesc într-o relație homosexuală de la posibilitatea de a obține reîntregirea familiei nu era compatibilă cu normele prevăzute de Convenție (ibid., pct. 84).

8. Obligații pozitive în temeiul art. 14

161. Astfel cum s-a menționat anterior, statele au obligația pozitivă de a asigura exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților recunoscute de Convenție. Această obligație are o importanță deosebită pentru persoanele care au opinii nepopulare sau care aparțin unor minorități, deoarece acestea sunt mai expuse victimizării (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 108). În special, obligația autorităților de a preveni actele de violență motivate de ură (agresiuni fizice sau abuzuri verbale) și de a investiga existența oricărui posibil motiv discriminatoriu din spatele unor astfel de acte de violență poate intra sub incidența obligațiilor pozitive consacrate de un articol din Convenție, dar se poate

considera, de asemenea, că aceasta face parte din obligațiile pozitive ce revin autorităților în temeiul art. 14 din Convenție, de a garanta respectarea valorilor fundamentale protejate de alte articole ale Convenției, fără discriminare[25].

162. De exemplu, cauza *Stoyanova-Tsakova împotriva Bulgariei*, 2022, avea ca obiect obligația prevăzută la art. 2 și 14 din Convenție de a investiga și pedepsi agresiunile violente (care au provocat moartea) săvârșite de persoane particulare și motivate de ostilitatea față de orientarea sexuală reală sau prezumată a victimei, și, în special, problema stabilirii dacă dreptul penal bulgar și aplicarea acestuia de către instanțele bulgare în speță au permis un răspuns adecvat la motivele homofobe ale agresiunii. Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 2 din Convenție, întrucât, în temeiul Codului penal bulgar, o crimă motivată de ostilitatea față de victimă din cauza orientării sale sexuale reale sau prezumate nu era considerată omor „calificat/deosebit de grav" sau tratată în alt fel ca fiind o infracțiune mai gravă din cauza motivelor discriminatorii speciale care au stat la baza acesteia. În practică, deși instanțele bulgare au stabilit în mod clar că agresiunea asupra fiului reclamantei fusese motivată de ostilitatea atacatorilor față de persoanele pe care le percepeau ca fiind homosexuale, acestea nu au asociat această constatare cu nicio consecință juridică tangibilă/concretă.

163. în unele dintre aceste cauze, Curtea s-a pronunțat de asemenea în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenție. În acest context, trebuie reamintit că, potrivit jurisprudenței Curții, obligațiile pozitive ce revin statului sunt inerente dreptului la respectarea efectivă a vieții private, prevăzut la art. 8, și pot implica adoptarea de măsuri chiar și în sfera relațiilor dintre persoane. Deși alegerea mijloacelor de a asigura respectarea art. 8 în domeniul protecției împotriva actelor săvârșite de persoane ține, în principiu, de marja de apreciere a statului, descurajarea efectivă a unor fapte grave care implică aspecte esențiale ale vieții private impune adoptarea unor dispoziții de drept penal eficiente (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 106-116).

164. În cauza *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, reclamanții, doi bărbați, au publicat pe Facebook o fotografie în care se sărutau (cu setarea modului „public" de afișare a conținutului); fotografia fusese publicată pentru a însoți anunțul privind relația lor și pentru a declanșa o dezbatere asupra drepturilor persoanelor LGBT în societatea lituaniană. Această postare online a devenit virală și a primit sute de comentarii homofobe virulente (care conțineau, de exemplu, apeluri la „castrarea", „uciderea" și „arderea" reclamanților). Reclamanții s-au plâns în fața Curții cu privire la refuzul autorităților de a urmări penal autorii unor comentarii homofobe grave postate pe Facebook și de a efectua o anchetă preliminară efectivă. Curtea a constatat că respectivele comentariile pline de ură, inclusiv îndemnurile nedisimulate la violență, îndreptate de către persoane particulare împotriva reclamanților și a comunității homosexuale în general, au avut la bază o atitudine de intoleranță față de această comunitate. În plus, Curtea a constatat că această mentalitate discriminatorie era principalul motiv pentru neîndeplinirea de către autorităților publice competente a obligației lor pozitive de a efectua o anchetă efectivă pentru a stabili dacă respectivele comentarii privind orientarea sexuală a reclamanților, publicate pe Facebook, constituiau o instigare la ură și violență. Prin minimizarea pericolului reprezentat de astfel de comentarii, autoritățile au dat dovadă, cel puțin, de toleranță față de aceste comentarii. Curtea a considerat așadar că s-a stabilit că reclamanții au suferit o discriminare bazată pe orientarea lor sexuală, fiind astfel încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 (pct. 129). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 13, întrucât căi de atac efective în general nu au putut fi exercitate efectiv din cauza atitudinilor discriminatorii care au afectat negativ aplicarea dreptului intern (pct. 156).

165. În urma hotărârilor *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, și *Valaitis împotriva Lituaniei*, 2023, care priveau și discursul de instigare la ură față de reclamant și de persoanele de orientare

[25] Astfel de capete de cerere, coroborate cu art. 3 din Convenție, au fost discutate mai sus în cadrul secțiunii „Obligații în contextul relelor tratamente" din prezentul ghid și alte capete de cerere legate de art. 11 au fost abordate mai sus în secțiunea „Libertatea de exprimare și de asociere".

homosexuală, Curtea a constatat că autoritățile naționale au ajuns la „concluziile necesare” din hotărârea *Beizaras și Levickas* și, prin aplicarea legii interne, în lumina principiilor formulate de Curte în acea hotărâre, „au abordat motivul încălcării Convenției”. Orientările și recomandările adoptate de autoritățile interne, precum și abordarea cuprinzătoare a infracțiunilor motivate de ură, inclusiv numeroase decizii ale procurorilor și ale instanțelor, au demonstrat că nu mai apărea atitudinea discriminatorie a autorităților – identificată de Curte în *Beizaras și Levickas* – și că din practica internă ar putea rezulta căi de atac efective pentru a preveni, detecta și urmări penal infracțiunile motivate de ură. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 13 deoarece reclamantul avusese o cale de atac efectivă în ceea ce privește plângerea sa în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

166. În *Bazhenov și Semkin împotriva Rusiei**, 2025, s-a constatat că autoritățile interne nu își îndepliniseră obligațiile pozitive de a răspunde în mod adecvat la diseminarea neconsensuală a datelor private ale reclamanților, inclusiv a informațiilor despre orientarea lor sexuală, de către persoane private pe rețelele sociale. Acestea nu au cercetat eficient dacă răspândirea datelor a fost motivată de atitudini homofobe (pct. 72-75 și 78) și nu au ținut seama de vulnerabilitatea comunității LGBTI din Rusia și de nevoia de protecție specială (pct. 77-78). Reclamanții au suferit o discriminare bazată pe orientarea lor sexuală, fiind astfel încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 Convenție(pct. 78-79).

167. Cauza *Minasyan și alții împotriva Armeniei**, 2025, a avut ca obiect un articol publicat online vizând activiștii pentru drepturile LGBTI în urma comentariilor publice ale acestora de contestare a declarației membrului armean pentru Eurovision care critica victoria unui bărbat homosexual travestit din 2014. Articolul în litigiu fusese motivat de ostilitatea față de persoanele LGBTI și i-a atacat pe reclamanți din cauza activismului lor (pct. 54). Autorul articolului incitase în mod expres publicul la acte discriminatorii dăunătoare împotriva lor (pct. 66). Curtea a constatat încălcarea art. 8 din Convenție, separat și coroborat cu art. 14, dat fiind că instanțele interne nu au recunoscut tonul, intențiile și impactul ostile ale articolului asupra drepturilor reclamanților prevăzute de Convenție și natura discriminatorie declarațiilor în litigiu. Instanțele naționale nu au pus în balanță drepturile concurente în concordanță cu jurisprudența Curții (pct. 69-71). Mai mult, modul de interpretare și aplicare în practică a singurei căi de atac civile disponibile reclamanților nu le-a oferit o protecție împotriva discursului de instigare la ură și a discriminării (pct. 71).

168. Cauza *Nepomnyashchiy și alții împotriva Rusiei*, 2023, privea declarații homofobe făcute de funcționari ai statului împotriva membrilor comunității LGBTI. Curtea a constatat că, chiar presupunând că, în teorie, cadrul juridic intern existent putea oferi protecție față de declarațiile stigmatizante, respectivele dispoziții legale nu au fost aplicate în privința reclamanților pentru că instanțele interne nu au asigurat echilibrul corect între drepturile concurente în baza art. 8 și 10 în urmăririle penale și nici măcar nu au inițiat un exercițiu de punere în balanță în procesul civil. Prin urmare, nu și-au respectat obligația pozitivă de a răspunde în mod adecvat declarațiilor discriminatorii și de a asigura respectarea vieții private a reclamanților și au încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (pct. 80-85).

169. *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, privea un incident petrecut în timpul proiecției într-un cinematograf a unui film înfățișând o familie formată din persoane de același sex, organizată de organizația reclamantă, care apăra interesele comunității LGBT din România. Curtea a examinat cauza și în temeiul art. 8 și art. 14 din Convenție. Aceasta a constatat că ofițerii de poliție nu i-au împiedicat pe intruși în cauză să le hărțuiască și să le insulte pe reclamantele individuale. Potrivit Curții, atitudinea și decizia autorităților de a nu interveni, deși erau conștiente de conținutul injuriilor adresate reclamantelor individuale, păreau să indice o anumită prejudecată față de homosexuali. Prin urmare, acestea nu au oferit o protecție corespunzătoare în ceea ce privește respectarea demnității reclamantelor individuale (și, în sens mai larg, a vieții lor private). În plus, autoritățile naționale dispuneau de indicii *prima facie* potrivit cărora agresiunea verbală a fost motivată sau, cel puțin, influențată de orientarea sexuală a reclamantelor. Potrivit jurisprudenței Curții, în acest caz, era necesar ca autoritățile să aplice în mod eficient mecanismele de drept penal național capabile să elucideze posibilele motive ale urii cu conotații homofobe aflate la originea incidentului violent,

precum și să îi identifice și, după caz, să îi pedepsească în mod corespunzător pe cei responsabili. Cu toate acestea, autoritățile nu au anchetat în mod eficient caracterul real al agresiunii homofobe îndreptate împotriva reclamantelor. Prin urmare, a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

170. În cauza *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, pct. 23-26, asociația reclamantă (ce reprezenta interesele persoanelor LGBT) s-a plâns, în temeiul art. 10 și 14, de lipsa protecției din partea autorităților statului împotriva discursurilor de incitare la ură proferate împotriva membrilor săi. Curtea, având competența de a realiza o încadrare juridică a faptelor unei cauze, a reîncadrat faptele, considerând că intră sub incidența art. 8 și 14. Aceasta a concluzionat că organizația reclamantă nu putea fi considerată o victimă directă sau indirectă a pretinsei încălcări care a afectat drepturile și libertățile membrilor săi individuali, care puteau să formuleze plângeri în fața Curții în nume propriu.

171. În *Yevstifeyev și alții împotriva Rusiei**, 2024, un video, creat și publicat pe rețelele sociale de un bine-cunoscut actor comic și prezentator de televiziune, a fost postat online cu puțin timp înainte de votul național asupra amendamentelor la Constituție și parodia clar un alt videoclip care îndemna publicul să le voteze. S-a constatat că era o satiră politică provocatoare pe un subiect de interes public care contribuia la o dezbatere politică și care, în ansamblu și în context, nu putea părea în mod rezonabil să aibă ca scop răspândirea opiniilor și ideilor homofobe. Prin urmare, nu a atins „pragul de gravitate" necesar a afecta „viața privată" a membrilor individuali ai comunității LGBTI. Reclamantul, prin urmare, nu putea fi considerat o victimă a pretinselor încălcări ale art. 8 și 14 din Convenție (pct. 49-60).

172. În *Semenya împotriva Elveției**, 2023, Curtea a examinat un capăt de cerere al unei atlete profesioniste căreia i s-a cerut, în temeiul unor reglementări nestatale, să-și reducă nivelurile naturale de testosteron pentru a i se permite să concureze la categoria femei în competiții internaționale. Curtea a constatat încălcarea art. 14 coroborat cu art. 8 având în vedere controlul instituțional și judiciar limitat, mai cu seamă, pe motivele invocate pentru a justifica reglementările în litigiu sau efectele secundare ale tratamentului asupra reclamantei (pct. 163-202).

9. Întrunire, asociere și exprimare

173. Astfel cum s-a menționat mai sus (secțiunea „Demonstrații"), neprotejarea demonstranților împotriva violențelor homofobe constituie, de asemenea, o încălcare a obligațiilor pozitive ce revin statului în temeiul art. 14. Capetele de cerere privind discriminarea, care au legătură cu art. 10 și 11, nu se limitează la obligațiile pozitive: Curtea a constatat, de exemplu, în cauza *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 182, că refuzul de a înregistra organizațiile reclamante pe motiv că acestea promovau drepturile persoanelor LGBT nu putea fi considerat o ingerință justificată în mod rezonabil sau obiectiv.

174. În cauza *Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, care privea interzicerea prin lege a promovării relațiilor sexuale netradiționale în rândul minorilor, considerată de Curte ca fiind un exemplu de prejudecată, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 10, în măsura în care legislația afirma inferioritatea relațiilor între persoane de același sex în raport cu relațiile între persoane de sex opus, fără furnizarea unor motive convingătoare și întemeiate care să justifice un astfel de tratament (pct. 91).

175. În cauza *Bączkowski și alții împotriva Poloniei*, 2007, deciziile prin care reclamanților li s-a respins cererea de autorizare a organizării unor demonstrații împotriva homofobiei au fost luate de autoritățile municipale în numele primarului, după ce acesta își exprimase deja în mod public opinia cu privire la această chestiune. Curtea a constatat că opiniile primarului ar fi putut să influențeze procesul decizional și, în consecință, ar fi putut conduce la încălcarea discriminatorie a dreptului reclamanților la libertatea de întrunire (pct. 100).

176. În practică, atunci când motivul principal al interdicției impuse în privința unui Marș al mândriei sau a unei demonstrații a fost dezaprobarea autorităților față de respectivele demonstrații, considerând că acestea promovau homosexualitatea, Curtea a constatat că reclamanții au suferit o discriminare pe motive de orientare sexuală, cu încălcarea art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție (*Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 109; *Genderdoc-M împotriva Moldovei*, 2012, pct. 53-54).

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în prezentul ghid face trimitere la hotărâri sau decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile Camerei care nu sunt definitive, în sensul art. 44 din Convenție sunt marcate cu un asterisc (*) în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei camere devine definitivă a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiterea cauzei în fața Marii Camere; sau b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere formulată potrivit art. 43.” În cazul în care cererea de retrimitere este admisă de Colegiul Marii Camere, hotărârea Camerei nu devine definitivă și nu produce așadar niciun efect juridic; hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră este cea care rămâne definitivă.

Hiperlinkurile cauzelor citate în versiunea electronică a ghidului direcționează spre baza de date HUDOC (http://hudoc.echr.coe.int) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența), precum și la jurisprudența Comisiei (decizii și rapoarte) și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri ale unor cauze importante în peste treizeci de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți. Toate versiunile lingvistice disponibile pentru cauzele citate pot fi consultate accesând rubrica „Versiuni lingvistice” din baza de date HUDOC, care apare după ce dați clic pe hiperlinkul cauzei.

—A—

A.D. și alții împotriva Elveției, nr. 57864/17 și alte 2, 1 decembrie 2022
A.D.T. împotriva Regatului Unit, nr. 35765/97, CEDO 2000-IX
A.E. împotriva Finlandei (dec.), nr. 30953/11, 22 septembrie 2015
A.H. și alții împotriva Germaniei, nr. 7246/20, 4 aprilie 2023
A.K. împotriva Rusiei, nr. 49014/16, 7 mai 2024
A.M. și alții împotriva Rusiei, nr. 47220/19, 6 iulie 2021
A.N. împotriva Franței (dec.), nr. 12956/15, 19 aprilie 2016
A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței, nr. 79885/12 și alte 2 cereri, 6 aprilie 2017
A.S.B. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 4854/12, 10 iulie 2012
A.T. împotriva Suediei (dec.), nr. 78701/14, 25 aprilie 2017
Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei, nr. 7224/11, 8 octombrie 2020
Aldeguer Tomás împotriva Spaniei, nr. 35214/09, 14 iunie 2016
Alekseiev împotriva Rusiei, nr. 4916/07 și alte 2 cereri, 21 octombrie 2010
Asociația ACCEPT și altele împotriva României, nr. 19237/16, 1 iunie 2021
Asociația pentru solidaritate Lambdaistanbul LGBTI împotriva Turciei (dec.), nr. 53335/08, 19 ianuarie 2021

—B—

B și C împotriva Elveției, nr. 889/19 și 43987/16, 17 noiembrie 2020
B. împotriva Franței, 25 martie 1992, seria A nr. 232-C
Bączkowski și alții împotriva Poloniei, nr. 1543/06, 3 mai 2007
Baiev și alții împotriva Rusiei, nr. 67667/09 și alte 2 cereri, 20 iunie 2017
*Bazhenov și Semkin împotriva Rusiei**, nr. 8825/22 și 19130/22, 4 februarie 2025
Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei, nr. 41288/15, 14 ianuarie 2020
Berkman împotriva Rusiei, nr. 46712/15, 1 decembrie 2020
Bonnaud și Lecoq împotriva Franței (dec.), nr. 6190/11, 06 februarie 2018
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei (MC), nr. 45036/98, CEDO 2005-VI
Buhuceanu și alții împotriva României, nr. 20081/19 și alte 20, 23 mai 2023

—C—

C.E. și alții împotriva Franței, nr. 29775/18 și 29693/19, 24 martie 2022
C8 (Canal 8) împotriva Franței, nr. 58951/18 și 1308/19, 9 februarie 2023
Chapin și Charpentier împotriva Franței, nr. 40183/07, 9 iunie 2016
Christine Goodwin împotriva Regatului Unit (MC), nr. 28957/95, CEDO 2002-VI
Cossey împotriva Regatului Unit, 27 septembrie 1990, seria A nr. 184
Courten împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 4479/06, 04 noiembrie 2006

—D—

D.B. și alții împotriva Elveției, nr. 58817/15 și 58252/15, 22 noiembrie 2022
Dudgeon împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1981, seria A nr. 45

—E—

E.B. împotriva Franței (MC), nr. 43546/02, 22 ianuarie 2008
E.S. împotriva Spaniei (dec.), nr. 13273/16, 26 septembrie 2017
Emonet și alții împotriva Elveției, nr. 39051/03, 13 decembrie 2007
Eweida și alții împotriva Regatului Unit, nr. 48420/10 și alte 3 cereri, CEDO 2013 (extrase)

—F—

F. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 17341/03, 22 iunie 2004
Fedotova și alții împotriva Rusiei (MC), nr. 40792/10 și alte 2, 17 ianuarie 2023
Fretté împotriva Franței, nr. 36515/97, CEDO 2002-I

—G—

Gas și Dubois împotriva Franței, nr. 25951/07, CEDO 2012
Gas și Dubois împotriva Franței (dec.), nr. 25951/07, 31 august 2010
Genderdoc-M împotriva Moldovei, nr. 9106/06, 12 iunie 2012
Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova, nr. 23914/15, 14 decembrie 2021

Grant împotriva Regatului Unit, nr. 32570/03, CEDO 2006-VII

—H—

H. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 32185/20, 31 mai 2022
Hallier și alții împotriva Franței (dec.), nr. 46386/10, 12 decembrie 2017
Hämäläinen împotriva Finlandei (MC), nr. 37359/09, CEDO 2014
Hanovs împotriva Letoniei, nr. 40861/22, 18 iulie 2024
Honner împotriva Franței, nr. 19511/16, 12 noiembrie 2020

—I—

I. împotriva Regatului Unit (MC), nr. 25680/94, 11 iulie 2002
I.I.N. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 2035/04, 09 decembrie 2004
I.K. împotriva Elveției (dec.), nr. 21417/17, 19 decembrie 2017
Identoba și alții împotriva Georgiei, nr. 73235/12, 12 mai 2015

—J—

J.K. și alții împotriva Suediei (MC), nr. 59166/12, 23 august 2016
J.M. împotriva Regatului Unit, nr. 37060/06, 28 septembrie 2010
Jeronovičs împotriva Letoniei (MC), nr. 44898/10, 5 iulie 2016

—K—

Kaos GL împotriva Turciei, nr. 4982/07, 22 noiembrie 2016
Karner împotriva Austriei, nr. 40016/98, CEDO 2003-IX
Karter împotriva Ucrainei, nr. 18179/17, 11 aprilie 2024
*Klimova și alții împotriva Rusiei**, nr. 33421/16 și alte 6 cereri, 4 februarie 2025
Konstantin Markin împotriva Rusiei (MC), nr. 30078/06, CEDO 2012 (extrase)
Kozak împotriva Poloniei, nr. 13102/02, 2 martie 2010

—L—

L. și V. împotriva Austriei, nr. 39392/98 și 39829/98, CEDO 2003-I
L. împotriva Lituaniei, nr. 27527/03, CEDO 2007-IV
Lapunov împotriva Rusiei, nr. 28834/19; 12 septembrie 2023
Lashmankin și alții împotriva Rusiei, nr. 57818/09 și alte 14, 7 februarie 2017
Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit, 19 februarie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-I
Lenis împotriva Greciei (dec.), nr. 47833/20, 27 iunie 2023
Lilliendahl împotriva Islandei (dec.), nr. 29297/18, 12 mai 2020
Lustig-Prean și Beckett împotriva Regatului Unit, nr. 31417/96 și 32377/96, 27 septembrie 1999

—M—

M. împotriva Franței, (dec.), nr. 42821/18, 24 aprilie 2022
M.C. și A.C. împotriva României, nr. 12060/12, 12 aprilie 2016
M.C. împotriva Bulgariei, nr. 39272/98, CEDO 2003-XII
M.E. împotriva Suediei (scoatere de pe rol) (MC), nr. 71398/12, 8 aprilie 2015
M.K.N. împotriva Suediei, nr. 72413/10, 27 iunie 2013
M.W. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 11313/02, 23 iunie 2009
Macatė împotriva Lituaniei (MC), nr. 61435/19, 23 ianuarie 2023
Manenc împotriva Franței (dec.), nr. 66686/09, 21 septembrie 2010
Marckx împotriva Belgiei, 13 iunie 1979, seria A nr. 31
Mata Estevez împotriva Spaniei (dec.), nr. 56501/00, CEDO 2001-VI
Maymulakhin și Markiv împotriva Ucrainei, nr. 75135/14, 1 iunie 2023
Mladina d.d. Ljubljana împotriva Sloveniei, nr. 20981/10, 17 aprilie 2014
Minasyann și alții împotriva Armeniei, nr. 59180/15, 7 ianuarie 2025
Modinos împotriva Ciprului, 22 aprilie 1993, seria A nr. 259

—N—

N.D. și N.T. împotriva Spaniei (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020
Nepomnyashchiy și alții împotriva Rusiei, nr. 39954/09 și 3465/17, 30 mai 2023
Norris împotriva Irlandei, 26 octombrie 1988, seria A nr. 142
Novruk și alții împotriva Rusiei, nr. 31039/11 și alte 4, 15 martie 2016
Nurmatov (Ali Feruz) împotriva Rusiei (dec.), nr.56368/17, 02 octombrie 2018

—O—

O.M. împotriva Ungariei, nr. 9912/15, 5 iulie 2016
O.H. și G.H. împotriva Belgiei, nr. 53568/18 și 54741/18, 4 aprilie 2023
Oganezova împotriva Armeniei, nr. 71367/12 și 72961/12, 17 mai 2022
Oliari și alții împotriva Italiei, nr. 18766/11 și 36030/11, 21 iulie 2015
Orlandi și alții împotriva Italiei, nr. 26431/12 și alte 3, 14 decembrie 2017

—P—

P. împotriva Ucrainei (dec.), nr. 40296/16, 11 iunie 2019
P.B. și J.S. împotriva Austriei, nr. 18984/02, 22 iulie 2010
P.V. împotriva Spaniei, nr. 35159/09, 30 noiembrie 2010
Pajić împotriva Croației, nr. 68453/13, 23 februarie 2016
Parry împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 42971/05, CEDO 2006-XV
Premininy împotriva Rusiei, nr. 44973/04, 10 februarie 2011
Przybyszewska și alții împotriva Poloniei, nr. 11454/17, 12 decembrie 2023

—R—

R.F. și alții împotriva Germaniei, nr. 46808/16, 12 noiembrie 2024
R.K. împotriva Ungariei, nr. 54006/20, 22 iunie 2023
R. și F. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 35748/05, 28 noiembrie 2006

Rana împotriva Ungariei, nr. 40888/17, 16 iulie 2020
Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei, nr. 28475/12, 26 octombrie 2017
Rees împotriva Regatului Unit, 17 octombrie 1986, seria A nr. 106
Romanov și alții împotriva Rusiei, nr. 58358/14 și alte 5, 12 septembrie 2023

—S—

S.A.C. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 31428/18, 12 noiembrie 2019
S.-H. împotriva Poloniei (dec.), nr. 56846/15 și 56849/15, 16 noiembrie 2021
S.L. împotriva Austriei, nr. 45330/99, CEDO 2003-I (extrase)
S.W. și alții împotriva Austriei (dec.), nr. 1928/19, 6 septembrie 2022
S.V. împotriva Italiei, nr. 55216/08, 11 octombrie 2018
Sabalić împotriva Croației, nr. 50231/13, 14 ianuarie 2021
Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei, nr. 33290/96, CEDO 1999-IX
Santos Couto împotriva Portugaliei, nr. 31874/07, 21 septembrie 2010
Savinovskikh și alții împotriva Rusiei, nr. 16206/19, 9 iulie 2024
Schalk și Kopf împotriva Austriei, nr. 30141/04, CEDO 2010
Schlumpf împotriva Elveției, nr. 29002/06, 8 ianuarie 2009
*Semenya împotriva Elveției**, nr. 10934/21, 11 iulie 2023
Sheffield și Horsham împotriva Regatului Unit, 30 iulie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-V
Side by Side International Film Festival și alții împotriva Rusiei, nr. 32678/18 și alte 2, 17 decembrie 2024
Smith și Grady împotriva Regatului Unit, nr. 33985/96 și 33986/96, CEDO 1999-VI
Sousa Goucha împotriva Portugaliei, nr. 70434/12, 22 martie 2016
Stasi împotriva Franței, nr. 25001/07, 20 octombrie 2011
Stoyanova-Tsakova împotriva Bulgariei, nr. 56070/18, 14 iunie 2022

—T—

Taddeucci și McCall împotriva Italiei, nr. 51362/09, 30 iunie 2016

—V—

Valaitis împotriva Lituaniei, nr. 39375/19, 17 ianuarie 2023
Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei, nr. 71552/17, 18 mai 2021
Vallianatos și alții împotriva Greciei (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, CEDO 2013 (extrase)
Van Kück împotriva Germaniei, nr. 35968/97, CEDO 2003-VII
Vejdeland și alții împotriva Suediei, nr. 1813/07, 9 februarie 2012

—W—

W.W. împotriva Poloniei, nr. 31842/20, 11 iulie 2024
Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei, nr. 73204/13 și 74959/13, 16 decembrie 2021

—X—

X și alții împotriva Austriei (MC), nr. 19010/07, CEDO 2013
X și Y împotriva României, nr. 2145/16, 19 ianuarie 2021
X și Y împotriva Țărilor de Jos, 26 martie 1985, seria A nr. 91
X împotriva Franței (dec.), nr. 18367/06, 27 mai 2008
X împotriva Poloniei, nr. 20741/10, 16 septembrie 2021
X și alții împotriva Austriei (MC), nr. 19010/07, CEDO 2013
X împotriva Turciei, nr. 24626/09, 9 octombrie 2012
X, Y și Z împotriva Regatului Unit, 22 aprilie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-II

—Y—

Y împotriva Franței, nr. 76888/17, 31 ianuarie 2023
Y.T. împotriva Bulgariei, nr. 41701/16, 9 iulie 2020
Y.Y. împotriva Turciei, nr. 14793/08, CEDO 2015 (extrase)
Y împotriva Poloniei, nr. 74131/14, 17 februarie 2022
Yevstifeyev și alții împotriva Rusiei, nr. 226/18 și alte 3, 3 decembrie 2024

—Z—

Zanola împotriva Italiei (dec.), nr. 59963/21, 21 noiembrie 2023
Zhdanov și alții împotriva Rusiei, nr. 12200/08 și alte 2, 16 iulie 2019